

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

TÜRKİYE ADRESLİ BİLGİBİLİM MAKALELERİNİN ATIF ETKİSİ

Mücella Sena KÖKSAL

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

TÜRKİYE ADRESLİ BİLGİBİLİM MAKALELERİNİN ATIF ETKİSİ

Mücella Sena KÖKSAL

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABULVE ONAY

[Öğrencinin Adı Soyadı] tarafından hazırlanan "[Tezin Adı]" başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Tezin Türü] olarak kabul edilmiştir.

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Danışman)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Üye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Üye)

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Üye)

Bu tez çalışmasında Sayın (Unvanı, Adı ve Soyadı) Ortak Danışman olarak görev almıştır.

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Mücella Sena KÖKSAL

1“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Umut AL** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Mücella Sena KÖKSAL

ÖZET

KÖKSAL, Mücella Sena. *Türkiye Adresli Bilgibilim Makalelerinin Atıf Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye adresli bilgibilim makalelerinin aldıkları atıflar açısından hangi konumda olduklarını saptamaktır. Bu doğrultuda, uluslararası bir veri tabanı olan *Web of Science* kapsamındaki dergilerde ilk yayımlandığı 1974 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede dizinlenmiş tüm Türkiye adresli bilgibilim makalelerine ve bunlarla aynı derginin aynı sayısında ilgili alanda yayımlanmış diğer tüm makalelere ait bibliyografik veriler elde edilmiştir. Ardından, her bir Türkiye adresli bilgibilim makalesinin, yer aldığı derginin ilgili sayısındaki atıf performansı incelenmiş ve ortanca değere göre konumu tespit edilmiştir. Bu makaleler, atıf sayısı, ulusal ve uluslararası işbirliği, çok yazarlık, disiplinlerarası işbirliği gibi başlıklar altında ele alındıktan sonra akran makale atıf etkisi kapsamında ayrıca analiz edilmiştir. Akran makale atıf etkisi, kavramsal olarak ilk kez bu çalışma ile ele alınmıştır. Bu ölçev, her bir makalenin, yer aldığı derginin ilgili sayısındaki diğer makaleler arasında atıflar bakımından ne konumda olduğunun görülebilmesini ve kendi akranlarıyla kıyaslanarak etkinliği hakkında bir yorum yapılabilmesini mümkün kılmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye adresli bilgibilim makalelerinde çok yazarlılığa, ulusal ve uluslararası işbirliğinin yapılmasına verilen önemin artması gerekmektedir. Kurumlar veya üniversiteler arasında gerçekleştirilecek işbirliği çalışmaları ortak yayın yapmak için zemin hazırlayacaktır. Ayrıca, alan dışından katkı sağlayan araştırmacıların yanı sıra, bu çalışmadaki kavramsal tanımı çerçevesinde bilgibilim kökenli araştırmacıların literatürde daha etkin olması ve ön plana çıkmasının Türkiye adresli bilgibilim makalelerinin kalitesinin ve görünürliğünün artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bilimsel yayınların teşvik edilmesi ve nitelikli yayınların desteklenmesi noktasında günümüzde dergi etki faktörü merkezli ve hali hazırda kullanılmakta olan araştırma değerlendirme ölçme mekanizmalarına destekleyici olarak akran makale atıf etkisinden yararlanılması önerilmektedir. Yine de, tüm uygulamalarda bilimsel iletişim sürecine ve ölçevlere dair sınırlılıkların gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler

Bibliyometri, Atıf Performansı, Akran Makale Atıf Etkisi, Bilgibilim Makaleleri, Bilimsel İletişim

ABSTRACT

KÖKSAL, Mücella Sena. *Citation Impact of Turkey-Addressed Information Science Articles*. Master's Thesis, Ankara, 2022.

The aim of this study is to determine the place of the Turkey-addressed information science articles in terms of the citations they receive. The data evaluated within the scope of the study were obtained from *Web of Science*, which is an international database. In this context, bibliographic data of all Turkey-addressed information science articles indexed from 1974, the year they were first published in the journals covered by *Web of Science*, to 2020 and of all other articles published in the relevant field in the same issue of the same journal were obtained. Afterwards, the citation performance of each Turkey-addressed information science article in the related issue of the journal was examined and the median value was determined. These articles were analyzed under the titles such as the number of citations, national and international collaboration, multiple authorship, interdisciplinary collaboration, and also analyzed within the scope of the peer article citation impact. The peer article citation impact was conceptually discussed for the first time in this study. This metric makes it possible to see the position of each article in terms of citations among other articles in the relevant issue of the journal in which it was published, and to make a comment about its effectiveness by comparing it with its peers. In this way, it is possible to detect whether an article is cited high or low compared to its peers published in the same issue.

According to research findings, it is essential to increase the significance granted to multiple authorship, national and international collaboration in Turkey-addressed information science articles. The scientific meetings (symposiums, conferences, etc.) to be held in cooperation with institutions or universities will pave the way for joint authorship. Furthermore, it has been understood that the contribution of researchers with the information science background to the literature, as defined in this study, is as important as the contributions of researchers from outside the field. It is thought that bringing these researchers to the fore will contribute to increasing the quality and visibility of the Turkey-address information science articles. In order to encourage qualified scientific publications, it is recommended to benefit from the peer article citation impact, which is considered as a supportive tool for the journal impact factor-centered and currently used research evaluation and measurement mechanisms. Nevertheless, the limitations of scientific communication process and metrics should not be overlooked in all applications.

Keywords

Bibliometrics, Citation Performance, Peer Article Citation Impact, Information Science Articles, Scholarly Communication

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	II
ETİK BEYAN	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR	VIII
TABLolar	IX
ŞEKİLLER	X
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE AMACI	4
1.3. ARAŞTIRMA HİPOTEZİ VE ARAŞTIRMA SORULARI.....	5
1.4. ARAŞTIRMA KAPSAMI	7
1.5. ARAŞTIRMA DÜZENİ	7
1.6. KAYNAKLAR	8
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ARKAPLAN VE LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ	9
2.1. GİRİŞ.....	9
2.2. KAVRAMSAL ARKAPLAN	9
2.2.1. BİLİMSEL İLETİŞİMDE MAKALELERİN YERİ.....	9
2.2.2. ATIF KAVRAMI VE İLGİLİ DİĞER KAVRAMLAR.....	10
2.2.3. ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME VE ÖLÇME.....	14
2.2.3.1. <i>Atıf Dizinleme</i>	17
2.2.3.2. <i>Atıf Dizinleri</i>	17
2.3. LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ.....	19
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	26

3.1. GİRİŞ	26
3.2. VERİLERİN TOPLANMASI, TEMİZLENMESİ VE ANALİZE UYGUN HALE GETİRİLMESİ	26
3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	34
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	36
4.1. GİRİŞ.....	36
4.2. TÜRKİYE ADRESLİ BİLGİBİLİM MAKALELERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME	36
4.3. DERGİLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRME	44
4.4. YAZARLAR, ÇOK YAZARLIK VE DİSİPLİNLERARASI İŞBİRLİĞİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME	47
4.5. AKRAN MAKALE ATIF ETKİSİNE GÖRE DEĞERLENDİRME	54
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
5.1. SONUÇ.....	66
5.2. ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA	73
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	81
EK 2. TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYET FORMU.....	82

KISALTMALAR

A&HCI: Arts and Humanities Citation Index

IS&LS: Information Science & Library Science

JCR: Journal Citation Reports

SCI: Science Citation Index

SSCI: Social Sciences Citation Index

SCIE: Science Citation Index Expanded

TR: Türkiye

UBYT: Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik

WoS: Web of Science

TABLOLAR

Tablo 1. TR adresli bilgibilim makalelerinin yer aldığı diğer WoS kategorileri.....	40
Tablo 2. TR adresli bilgibilim makale ve atıf sayılarının dönemlere göre dağılımı ..	43
Tablo 3. TR adresli bilgibilim makalelerinin en fazla yayımlandığı dergiler	45
Tablo 4. TR adresli bilgibilim makalelerinin yayımlandığı dergilerin durumu	46
Tablo 5. TR adresli bilgibilim makalelerinde görev alan yazarların makale sayıları	48
Tablo 6. TR adresli bilgibilim makalelerinin yazar sayılarına göre dağılımı.....	49
Tablo 7. Bilgibilimcilerin TR adresli bilgibilim makalelerine dönemlere göre sağladıkları katkı.....	52
Tablo 8. Rastgele seçilen 10 makalenin yer aldığı düzlemdeki makale başına ortalama atıf ve ortanca değerleri.....	55
Tablo 9. TR adresli bilgibilim makalelerinin akran makale atıf etkisi	56
Tablo 10. Akran makale atıf etkisine çok yazarlılığın etkisi	58
Tablo 11. Akran makale atıf etkisine bilgibilimcilerin etkisi.....	59
Tablo 12. Akran makale atıf etkisine uluslararası işbirliğinin etkisi.....	60
Tablo 13. Akran makale atıf etkisine ulusal işbirliğinin etkisi.....	60
Tablo 14. Akran makale atıf etkisine disiplinlerarası işbirliğinin etkisi	61
Tablo 15. TR adresli 450 bilgibilim makalesinin akran makale atıf etkisinin yıllara göre değişimi	63

ŞEKİLLER

Şekil 1. TR adresli bilgibilim makalelerinin yıllara göre dağılımı.....	4
Şekil 2. WoS'ta gerçekleştirilen sorgu	27
Şekil 3. Araştırma verilerinin elde edilme ve değerlendirilme süreci	28
Şekil 4. Ortanca değerin hesaplanması.....	31
Şekil 5. JCR arayüzü	32
Şekil 6. İsim değişikliğine giden dergilerin bulunması	33
Şekil 7. Publons veritabanı	34
Şekil 8. ORCID veritabanı	34
Şekil 9. Bilgibilim dergilerindeki makalelerin dağılımı	37
Şekil 10. WoS kategorilerine göre TR adresli makalelerin dağılımı	38
Şekil 11. TR adresli bilgibilim makale ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımı.....	41
Şekil 12. TR adresli bilgibilim makalelerinin dönemlere göre yazarlık durumu	50
Şekil 13. TR adresli bilgibilim makalelerinde görev alan bilgibilim kökenli araştırmacıların durumu	51
Şekil 14. TR adresli bilgibilim makalelerinde ulusal ve uluslararası işbirliği	54
Şekil 15. Dergilerin çeyreklik değerlerine göre TR adresli bilgibilim makalelerinin akran makale atıf etkisi.....	57
Şekil 16. Dönemler halinde toplam atıf sayıları ve ortanca değerlerine göre TR adresli bilgibilim makalelerinin durumu.....	65

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Makaleler akademik camiada görünür olmanın ve bilimsel gelişmenin somut hale dönüştüğünün en önemli göstergeleri arasında değerlendirilmekte ve bilimin en önemli çıktılarında birisi olarak görülmektedir. Herhangi bir alanda ortaya çıkan ya da ileride çıkması öngörülen problemleri çözmek, söz konusu çıktının üreticisi olan akademisyenlerin kendilerini ya da görev yaptıkları kurumları piyasaya pazarlayabilmesi, araştırma merakı, akademik yükselme/atanma şartlarını yerine getirmek ya da araştırma fonlarından yararlanabilmek gibi nedenler bu tür bilimsel yayınların hayata geçmesinde itici güçler olmaktadır. Hiç şüphesiz, burada sıralanan nedenler arasında tam anlamıyla bilim üretme çabasına hizmet edenlerin yanı sıra neoliberal akademik dünyanın yazılı olmayan yeni kuralları çerçevesinde şekillenenler de vardır. Bilimsel bilgi üretimi sürecinin önemli ürünleri sayılan ve çeşitli nedenler ile yayımlanan makalelerin, değere dönüştüğüne ilişkin temel göstergeler ise öncelikle okunup yararlanılması, ardından bilginin birikimli ilerlemesi noktasında atıf almasıdır (Tamdoğan, 2009, s. 259). Akademik dünyada bu durum araştırmacıların kendisinden önce aynı yolu yürütenlerin ayak izlerini takip etmesi olarak da ifade edilmektedir. Araştırmacılar bir başka çalışmaya, konunun öncülerine saygı göstermek, kullanılan araç ve yöntemleri açıklamak, literatür arka plan bilgisini sağlamak, kendi çalışmasını doğrulamak, kendinden öncekilerin çalışmasını yanlışlamak veya değerlendirmek, iddiaları desteklemek, araştırmacıları gelecekteki çalışmalar konusunda uyarmak, kötü ünü olan yayınları ortaya çıkarmak, verileri doğrulamak vb. nedenlerden dolayı atıf yapmaktadır (Garfield, 1970, s. 83).

Günümüz neoliberal dünyasında nitelikten daha fazla nicelik ön plana çıkmaktadır. Bu durumun temel nedeni özel veya kamu kurumlarının sayısal başarıyı öncelemesidir. Bu tercih bir anlamda her şeyi ölçme saplantısına yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Bahsedilen ölçev saplantısını daha iyi anlamak adına *Sayıların Diktatörlüğü* isimli kitapta şu şekilde bir örnek

verilmektedir: Eski bir pratisyen hekim tarafından senaryolaştırılan *Bedenler (Bodies)* isimli dizide bir büyükşehir hastanesinin kadın hastalıkları ve doğum servisinde geçen olaylardan bahsedilmektedir. İlk bölümünde kıdemli bir cerrah hastanede işe başlar ve birçok karmaşık hastalığı bulunan bir hastayı ameliyat eder ancak hasta ölür. Cerrahın rakibi ona şu tavsiyede bulunur; “Kıdemli cerrah, üstün yeteneklerini test edecek her türlü durumdan sıyrılmak için üstün yargısını kullanmalıdır.” Yani başarısını koruyabilmesi için stratejik davranmalı, zor vakaları tedavi etmekten kaçınmalıdır. Bu duruma bir başka örnek ise şudur: 1900’lü yılların başında Fransa’nın sömürgesi altındaki Hanoi kentinde seçkinlerin çoğunluklu olduğu bir mahallede bir veba hastalığı patlak vermiştir. Bu hastalığın kaynağının ise kanalizasyonlardan gelen farelerden kaynaklandığı tespit edilince üst düzey yöneticiler salgının daha fazla yayılmaması için öldürülen fare başına ödül koyar. Öldürülen her farenin kuyruğunu kesip getirenler para ödülü alırlar. Ancak bir süre sonra fark edilir ki, sokaklarda farelerin sayısı azalmak yerine çoğalmıştır. Yapılan araştırmaların sonucunda yönetimden para alımını devam ettirmek isteyen avcılarının, fare çiftlikleri kurarak fare nüfusunu artırdıkları ortaya çıkmıştır (Vann, 2003).

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü üzere ölçümleri araç olarak kullanmaktan çıkarıp amaç haline getirme yaklaşımı bugün neredeyse tüm alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde Türkiye de sahip olduğu araştırmacıları ve üniversiteleri ile dünya üniversiteleri sıralamasında üst sıralarda yer kapmak, daha fazla yayın üretmek, prestijli dergilerde yayın yapmayı ve atıf almayı popüler hale getirecek politikaları benimsemektedir. Uygulamaya geçirilen bu politikaların sonucunda “yayınla ya da yok ol” (publish or perish) anlayışının akademiye esir aldığı ve katlanarak artan bilimsel yayınların yığılması sonucunu doğurduğu gözlenmektedir (Tonta, 2017a, s. 13). Atıf dizinlerine giren yayın sayısındaki artışa rağmen bu yayınların kalitesinin düşmesi, araştırma fonlarının dengeli ve adaletli dağıtımı, araştırmacı/yayın performansını değerlendirme, akademik yükselme ya da atanma şartlarını sağlayanlar arasında seçicilik ihtiyacı, hatta son zamanlarda sayıların kolaylıkla manipüle edilebildiğinin keşfedilmesiyle birlikte “hangi yayınlar daha niteliklidir” sorusu gündeme gelmiştir. Sorunun cevabını merak eden yöneticiler, karar alıcılar, fon sağlayıcılar ya da akademisyenler

nitelikli yayınları su yüzüne çıkarmak amacıyla bir takım matematiksel ve istatistiksel yöntemlere başvurmakta, çeşitli analizler aracılığıyla bibliyometrik ve bilimetric çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu tip çalışmaların bulguları konunun ilgililerince yoğun şekilde tartışılmakta, ancak üzerinde uzlaşa sağlanabilen bir ölçüye ulaşabilmek kolay görünmemektedir.

Bibliyometri, en bilinen ve literatürde sık şekilde atıf alan bir çalışmadaki¹ (Pritchard, 1969, s. 348) tanımıyla; matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kitaplar ve diğer iletişim ortamlarına uygulanmasıdır. Bilimetric ise bilimin bir disiplin ya da ekonomik bir etkinlik olarak nicel yönlerinin incelenmesi olarak tanımlanmaktadır (Tague-Sutcliffe, 1992, s. 1). Akademik ekosistemde makalelerin varlığını devam ettirebilmesi, üretiminden (araştırmanın yapılması) sonra prestijli bir dergide (hali hazırda geniş çevrelerce kabul gördüğü şekliyle dergi etki faktörü yüksek) yer alması ve ne kadar fazla atıf alırsa o kadar çok hayatta kalması (popülaritesini devam ettirmesi) ile süregelir. Bu atıflardan yola çıkarak yapılan atıf analizi çalışmaları ile de dergilerin etkinliğini ifade eden etki faktörü, yazar verimliliklerini yayın ve atıf sayıları ile birlikte gösteren h-indeksi veya ülkelerarası kıyaslamalara imkân veren göreceli atıf etkisi gibi değerler elde edilebilmektedir. Bu ve benzeri değerler sayesinde bilimcilerin ve bilim dünyasının büyük resmi görmesi sağlanmaktadır (Karasözen, Bayram ve Zan, 2009, s. 6).

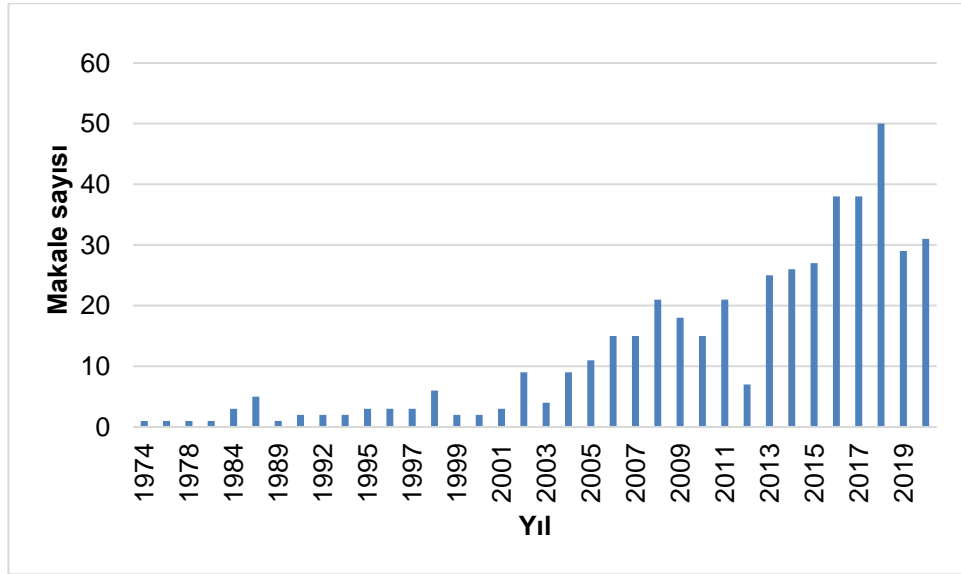
Sayılan ölçüvlerin her biri kavramsal ve uygulamaya dayalı birtakım problemlere sahiptir. Bu durumu daha anlaşılır kılmak ve dikkat çekmek için 2012 yılında bazı yayıncılar ve editörler bir araya gelerek DORA olarak da bilinen San Francisco Declaration on Research Assessment'ı (Araştırmaların Değerlendirilmesi Hakkında San Francisco Bildirisi) yayımlamışlardır. Bu bildiriye göre araştırma değerlendirme ve ölçümede temel alınan dergi etki faktörünün kullanımı uygun değildir. Çünkü bu ölçüv kütüphanelere sağlanan süreli yayınların seçiminde kullanılmak amacıyla geliştirilmiş olup, farklı amaçlarla kullanımı birtakım spekülasyonlara neden olabilir (DORA, 2022). Ancak disiplinleri daha iyi anlamak

¹ "Statistical bibliography or bibliometrics" başlıklı çalışmaya 16 Nisan 2022 tarihi itibarıyla Google Scholar'da 4336, WoS'ta 1223 kez atıf yapılmıştır.

adına araştırmacılar çeşitli ölçevler üretmektedir. Bu ölçevler ile bazı soruların cevapları verilebilirken, bazı soruların cevaplarına ulaşılamamaktadır. Yine de karar vericiler kolaylık olduğu için söz konusu ölçevleri kullanmaya devam etmektedir.

1.2. ARAşTIRMANIN PROBLEMİ VE AMACI

Bilimsel iletişimin doğası gereği birçok disiplinde görölen ulusal ve uluslararası düzeydeki niceliksel üretim Türk bilgibilim literatürü özelinde de karşımıza çıkmaktadır.² WoS üzerinde 12 Aralık 2020 tarihinde yapılan ve 1974-2020 yıllarını içeren tarama sonucunda Türkiye (TR) adresli yayınların sayısının genel olarak zaman içinde arttığı gözlenmektedir (bkz. Şekil 1). Birçok farklı nedene dayanmakla birlikte, nicelik anlamında olumlu bir tablo olarak gözlenen bu durumun en azından yer aldığı düzlemdeki atıf performansı açısından ne konumda olduğu merak edilmiş ve bu sorunun cevabının yanıtlanması bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur.

Şekil 1. TR adresli bilgibilim makalelerinin yıllara göre dağılımı

² Türkiye'de bilgibilim ve kütüphanecilik alanında yayımlanmakta olan dergi sayısında da artış olduğu gözlenmektedir. Alanın ilk dergisi olan *Türk Kütüphaneciliği* (ıkış yılı 1952) adlı dergiyi izleyen birçok dergi (*Arşiv Dünyası* - ıkış yılı 1999; *Bilgi ve Belge Araştırmaları* - ıkış yılı 2008; *Bilgi Dünyası* - ıkış yılı 2000; *Bilgi Yönetimi* - ıkış yılı 2018; *Library, Archive and Museum Research Journal* - ıkış yılı 2020) ve bu dergilerde yayımlanan makale sayıları aracılığıyla niceliksel artışın boyutlarını izlemek mümkündür. Kimi dergilerin çeşitli nedenlerle düzenli şekilde yayımlanmadığı görölmekle birlikte, birikimli olarak bakıldığında makale sayılarındaki artış dikkat çekicidir.

Araştırmada disiplinlerarası bir çalışma alanı olan bilgilime WoS özelinde Türkiye'nin yaptığı katkılar incelenmekte, TR adresli yayınların diğer yayınlar arasındaki kabul görme durumu atıflar üzerinden değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin bilgilim literatürüne yaptığı katkı kendi akran çalışmaları temel alınarak atıflar üzerinden karşılaştırılmaktadır. Birçok zayıf ve eleştiriye açık yanı bulunmakla birlikte,³ araştırmada önerilen ölçek akran makale atıf etkisi açısından her bir disiplinin kendine özgü durumunu gözden geçirmesinin ya da anlayabilmesinin bir örneğini sunmaktadır. Araştırmada, "akran makale" bir derginin aynı sayısında yayımlanmış makaleleri tanımlamakta, "akran makale atıf etkisi" ise bir makalenin akranlarına göre elde ettiği atıf sayısı üzerinden konumunu nitelemektedir. Türkiye'deki hızlı gelişen ancak sağlıklı gelişmediği düşünülen araştırma değerlendirme literatürü açısından, konuyla ilgili farklı bir bakış açısını göstermek ve üzerinde düşünülüp tartışılmasını sağlamak da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA HİPOTEZİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmada TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisine göre alandaki durumu araştırılmaktadır. Bu kapsamda hipotezimiz "WoS'ta dizinlenen TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisi düşük olanların sayısı akran makale atıf etkisi yüksek olanların sayısından fazladır" şeklinde oluşturulmuştur. Varsayımımızın bu yönde olmasının nedeni, alanda daha önce yapılmış çalışmalarda Türkiye'nin uluslararası düzlemde bilime katkısının genellikle yayın sayısındaki artış olarak kalmasından kaynaklanmaktadır (Al, 2009a, s. 14). Aradan geçen 10 yıldan fazla zamana rağmen bu durumun değişmediği Türkiye Bilim Raporunda da belirtilmektedir. Yayın sayısındaki olumlu olduğu yönünde değerlendirme yapılan artışa rağmen bu yayınların giderek dergi etki puanı/ dergi etki faktörü daha düşük dergilerde yayımlanması, daha az sayıda hatta hiç atıf almaması düşündürücüdür (Akçığit ve Özcan-Tok, 2020, s. 14, 70). Ayrıca Türkiye'nin tüm alanlarda yayın başına düşen atıf sayısı

³ En önemli eleştiri olarak atıfların aynı nitelikte olmadığı konusu gündeme getirilebilir. Çok farklı nedenlerle çalışmalara atıf yapılmaktadır ve atıflar farklı şekillerde sınıflanmaktadır (Bkz. CiTO, 2018) Örneğin, bir çalışmayı yermek amaçlı olarak da o çalışmaya atıf yapılabilmektedir. Olumsuz nitelikteki atıfların oransal olarak az olduğu bilinmekle birlikte, atıflara yönelik olarak yapılacak tüm çalışmalarda bu durumun varlığı göz önünde bulundurulmalıdır.

ve dünya ortalamaları kıyaslandığında TR adresli yayınların ortalamaların altında kalması da (Al, 2009a, s. 9) hipotezimizin bu yönde oluşmasına sebep olmuştur. Bunların yanı sıra artan yayın sayısı ve atıf sayısına rağmen bilimsel ve teknolojik faaliyetlerin bir göstergesi olan patent verilerinde de, diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'nin alt sıralarda (24. sırada) yer aldığı bilinmektedir (EPO, 2020).

Araştırmamızda bazıları tanımlayıcı nitelikte olan aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Bilgibilim alanında atıf dizinleri kapsamında yer alan makalelerin ne kadarı TR adreslidir?
- TR adresli bilgibilim makaleleri en çok hangi bilgibilim dergilerinde yayımlanmıştır? Bu dergilerin makale atıf etkisi açısından bilgibilim alanındaki dergiler içindeki konumu nedir?
- TR adresli bilgibilim makalelerinde yapılan yayınlarda çok yazarlılık ve disiplinlerarası işbirliği açısından durum nedir?
- TR adresli bilgibilim makalelerinde ulusal ve uluslararası işbirliği ne durumdadır?
- Atıf dizinleri kapsamındaki TR adresli bilgibilim makalelerinin ne kadarı bilgibilim kökenli araştırmacılar tarafından yapılmıştır?
- TR adresli bilgibilim makalelerinde en az bir yazarı bilgibilimci olan çalışmaların aldığı atıflar ile bilgibilim dışında görev yapan kişilerin yazmış olduğu çalışmaların aldığı atıflar arasında farklılık var mıdır?
- TR adresli bilgibilim makalelerinin atıf etkisi aynı dergilerdeki akranlarına göre atıflar açısından ne durumdadır?
- TR adresli bilgibilim makalelerinin akran makale atıf etkisi yıllara göre bir değişim göstermekte midir?
- TR adresli bilgibilim makalelerinin yayımlandığı dergilerin çeyreklik dilimleri ile akran makale atıf etkisi arasında ilişki bulunmakta mıdır?

Yukarıdaki sorulardan bazıları daha önce görelilik olarak daha sınırlı veri setleri ile gerçekleştirilen başka çalışmalarda (Al ve Afzali 2006, Al ve Soydal, 2010) da

çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Bu çalışma çerçevesinde incelenen araştırma soruları, günümüze kadar TR adresli bilgilim çalışmalarına yönelik elde edilmiş en geniş veri seti temel alınarak cevaplanmaya çalışılmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMA KAPSAMI

Günümüz dünyasındaki akademik ekosistemde, makaleler ne kadar çok atıf alırsa o kadar ön plana çıkmakta ve popüleritesini sürdürebilmektedir. Dolayısıyla araştırmamızda TR adresli bilgilim makalelerinin atıflar açısından uluslararası literatüründeki konumu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmamız uluslararası bir veritabanı olan WoS'ta 1945-2020 yılları arasında yayımlanmış TR adresli tüm bilgilim makaleleri ve onların yayımlandığı sayılardaki tüm makaleleri kapsamaktadır. Bu makalelerin yazar adları, dergi adları, yayın yılları, aldığı atıf sayıları gibi çok çeşitli bilgiler araştırmamızın veri setinin içinde yer almaktadır. Araştırmamızda yararlanılan dergilere yönelik çeşitli bilgiler de (dergilerin çeyreklik bilgileri, etki faktörü değerleri gibi) *Journal Citation Reports (JCR)* aracılığıyla elde edilmiştir.

1.5. ARAŞTIRMA DÜZENİ

Çalışmamız temel olarak beş bölümden oluşmakla birlikte ilk bölümde araştırmamızın önemi, araştırma soruları, kapsamı ve düzeni hakkında bilgi verilmektedir. Bu bölümün temel amacı, araştırmamızın neden yapıldığının ve hangi sonuçlara ulaşılmışının hedeflendiğinin ortaya koyulmasıdır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde atıf kavramı ve atıf analizleri hakkında temel bilgiler verilmektedir. Göreli atıf etkisinden esinlenerek çalışmamız için türetilen akran makale atıf etkisi kavramı bu bölümde ele alınmaktadır. Literatürden görülebildiği kadarıyla bu tür bir yaklaşım daha önce herhangi bir bilimetrik çalışmada kullanılmamıştır. Bu nedenle çalışmamızın bu bölümünde söz konusu ölçeğe ilişkin açıklamalarda bulunularak, akran makale atıf etkisinden araştırmamızda nasıl yararlandığı ve gelecek araştırmalarda nasıl kullanılabileceğine yönelik detaylı bilgiler yer almaktadır.

Verilerin WoS veritabanından indirilmesinden başlanarak, ortanca değerlerin hesaplanması, TR adresli bilgilim makalelerinin konumlarının belirlenmesi gibi

her bir işlem titizlikle yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan veriye yönelik işlemler çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı olarak açıklanmaktadır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde elde edilen bulgular çeşitli tablo ve şekiller yardımı ile sunulmakta ve yorumlanmaktadır. Çalışmanın son kısmı olan beşinci bölümünde ise sonuç ve öneriler sunulmakta, gelecekte yapılabilecek çalışmalara yer verilmektedir.

1.6. KAYNAKLAR

Araştırma sorularının yanıtlanabilmesi için atıf dizinlerini bünyesinde barındıran WoS veritabanından "*Information Science & Library Science*" (IS&LS) kategorisindeki TR adresli tüm makaleler ile söz konusu makalelerin yer aldığı sayılardaki diğer makaleler elde edilmiştir. Hem çalışma ile ilgili kaynaklara ulaşmada, hem de ilgili veri setinin elde edilme sürecinde Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinin sunduğu olanaklardan yararlanılmıştır. Tezin yazımında ise Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "*Tez Yazım Yönergesi*" kullanılmıştır (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ARKAPLAN VE LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

2.1. GİRİŞ

Ulusal ve uluslararası düzeyde sayısı her geçen gün artan bilimsel yayınların niceliksel açıdan olumlu bir intiba bırakmasının yanı sıra söz konusu yayınların farklı açılardan da ele alınıp sorgulanması gerekmektedir. Çünkü nicelik açısından olumlu görünen bu durum, disiplinler, ülkeler, kurumlar veya atıflar açısından incelendiğinde farklılıklar gösterebilmektedir. Araştırmanın ikinci bölümünde kavramsal arkaplan verildikten sonra literatürde daha önce yapılmış çalışmalar ele alınmaktadır.

2.2. KAVRAMSAL ARKAPLAN

Araştırmanın kavramsal arka planı içerisinde makalelerin bilimsel iletişimdeki yeri, atıf kavramı ve bundan türeyen diğer kavramlar, araştırma performans değerlendirme süreçlerinde atıf dizinlerinin rolü ve bu süreçte kullanılan araçlar incelenmektedir.

2.2.1. BİLİMSEL İLETİŞİMDE MAKALELERİN YERİ

Bilim kendiliğinden ilerlemez. Geçmişten günümüze değin insanoğlu yazarak ve yazdıklarının üzerine yenilerini koyarak gelişim sağlamıştır. Şüphesiz ki, bugün de aynı sistem farklı şekillerde devam etmektedir. Günümüzde araştırmacılar, bilimsel olarak ilerleme kat etmek ve araştırma çıktılarını insanoğlunun paylaşımına sunmak için makale, tez, bildiri vb. bilimsel araçları tercih etmektedir. Bir yayının bilimsel bir yayın olarak kabul görmesi için alanında uzman kişilerin süzgecinden geçmesi gerekmektedir. Buna akademik dünyada hakem değerlendirmesi ya da akran değerlendirmesi (peer review) adı verilmektedir. Hakemlerin denetiminden başarı ile geçen bilimsel çalışmalar ise akademik dergilerde yayımlanarak bilim camiasına sunulmaktadır. Fikirlerin kâğıda ya da elektronik ortama aktarıldığı türlerden biri olan makalelerin uygulamaya geçirilmesi ile de bilime dolaylı ya da doğrudan katkı sağlanmaktadır. Hiç şüphesiz bu katkı bilim kurallarına uygun ve dürüst bir sürecin sonucunda gerçekleşmelidir.

Makaleler, her ne kadar disiplin farklılıkları göz önüne alındığında değişiklik gösterse de, çoğunlukla bilimsel iletişimin en fazla tercih edilen türlerinden biridir.⁴ Örneğin, araştırma çıktılarının yayına dönüştüğü ortamlar bakımından edebiyat alanında monograf türü yayınlar yoğunken, bilgisayar mühendisliğinde kongre, konferans, sempozyum gibi bilgi paylaşım ortamları daha yaygındır (Al, 2008, s. 40). Bu iletişim türü, araştırmacının özgün araştırma sonuçlarını sade ve anlaşılır biçimde (özet, giriş, materyal ve metot, sonuçlar, tartışma, teşekkür, kaynakça) yazıya döktüğü zemindir. Makaleler temelde genel olarak araştırma ve derleme olarak ikiye ayrılır. Özgün araştırma makalelerinde araştırmacılar yaptıkları araştırmaların sonuçlarını doğrudan paylaşırken, derleme makaleler ise belli bir konudaki literatürün titizlikle incelenmesi sonucunda yazılmaktadır (Tiryaki, 2014, s. 145). Derleme makalelerin kaynakçaları yoğundur ve ilgili konudaki otorite kişiler tarafından yazılması beklenmektedir. Türkiye’de derleme ya da araştırma makalesi ayırımının net olarak ortaya konmadığı örneklere sıklıkla rastlanmaktadır. Literatürde de rapor edildiği üzere derleme makaleler araştırma makalelerine göre daha sık atıf almaktadır (Aksnes, 2003, s. 163).

Bir araştırma sonucunda ortaya çıkan ve hakemlerden onay alan makalelerin etki faktörü yüksek dergilere gönderilerek yayımlanması kimi araştırmacıların önemseydiği konular arasındadır. Ancak makalenin prestijli dergilerde yayımlanmış olması, bilimsel iletişim sürecinin tamamlandığı anlamına gelmez. Söz konusu yayınlar atıf olarak ya da sosyal ağlar aracılığıyla paylaşılarak etkileşimini sürdürmeye devam etmektedir. Atıf olarak etkileşimde kalan ve atıf dizinlerine giren bu tür yayınlar ise atıf analizi çalışmaları ile araştırmacı/yayın performans değerlendirmelerine konu olmaktadır.

2.2.2. ATIF KAVRAMI VE İLGİLİ DİĞER KAVRAMLAR

Araştırma sonucunda ortaya çıkan makaleler yoktan var olamazlar. Bilim camiasında her bir çalışma, alanında kendinden önceki çalışma ya da çalışmalardan mayalanmıştır. Bilimsel iletişim sürecinde kendinden önceki çalışmalara saygı duyulması etiğinden ve resmi iş birliğinden atıf kavramının

⁴ Nisan 2022 itibariyle *Wos* kapsamındaki yaklaşık 83 milyon yayının 50 milyondan fazlasının doküman türü makaledir (Clarivate Analytics, 2022a).

ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Atıf kavramının benzer ifadelerle dipnotların veya referansların ilk örneklerinin görülmesi, matbaanın icadını takiben Rönesans dönemine rastlamaktadır (Al, 2008, s. 19; White, 1985). Smith (1981)'in ifadesiyle atıf, atıf yapılan ile atıf yapan arasındaki ilişkiyi ifade eder. Bu ilişkiyi meydana getiren nedenler çeşitlilik göstermekte ve aşağıdaki şekilde sıralanarak sınıflandırılmaktadır (Garfield, 1970, s. 83).

- Araştırmanın öncülerine saygı gösterme,
- Araştırmanın konusu ile ilgili çalışmaya saygı gösterme,
- Araştırma yöntemi ve tekniğine ilişkin bilgi verme,
- İlgili konu hakkında arka plan okumayı sağlama,
- Birinin kendi çalışmasını düzeltmesi,
- Başkalarının çalışmalarını düzeltme,
- Önceki çalışmaya yapılan eleştiri,
- İddiaları doğrulamak,
- Kişileri yakın zamanda yayımlanacak bir yayından haberdar etme,
- Yeterli düzeyde tanıtılmamış, dizinlenmemiş ya da atıfta bulunulmamış çalışmaları gösterme,
- Çalışmada kullanılan verinin gerçekliğini ve doğruluğunu kanıtlama,
- İçinde bir düşüncenin ya da bir kavramın tartışıldığı orijinal yayınları belirleme,
- Orijinal yayınları veya yeni bir kavram ya da terime adını veren çalışmayı saptama,
- Başka çalışmalardaki düşünceleri kabul etmeme,
- Önceki çalışmalardaki iddiaları tartışma.

Yukarıda belirtilen nedenlerin atıfların ne amaçla yapıldığını gösterirken geçmişten günümüze atıfların bu denli yoğun bir araştırma ögesi olarak değerlendirilebileceğinin öngörülüp öngörülmediği merak edilmektedir. Çünkü günümüzde atıfların araştırma performans değerlendirilmesi amaçlı kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Yukarıda bahsedilen atıf yapma nedenlerinin masum ve anlaşılabilir olmasının yanında, atıf analizi çalışmaları ile ortaya çıkan bir başka kesimin varlığı da düşündürücüdür. Bu bağlamda birtakım kişi ve gruplar kurdukları atıf çiftlikleri ve aşırı kendine atıf (self-citation) sayıları ile maddi ve manevi kazanç sağlamaktadır (Ioannidis, Baas, Klavans ve Boyack, s. 2; Tonta ve Akbulut, 2020). Kendine atıflar, kavramsal olarak genellikle yazarların kendi önceki çalışmalarına yapılan atıfları nitilemekle birlikte, dergi kendine atıfı, kurum kendine atıfı gibi farklı şekillerde de gerçekleşebilmektedir.

Araştırma değerlendirme ve atıf analizi çalışmaları hakkında literatürdeki çalışmaları daha yakından ele almadan önce bir takım bibliyometrik kavramların tanımlarına bakmamız gerekmektedir. Günümüzde artan bilgi yığını ve seçicilik ihtiyacı bu atıfların birbiri arasındaki ilişkilerinin irdelendiği bir takım araştırma alanlarının doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur.

Bilgi kaynaklarının ve kitapların matematiksel ve istatistiksel olarak incelenmesini konu alan bibliyometri kavramı çeşitli alt alanlardan oluşmaktadır (Pritchard, 1969, s. 348-349). Birbiriyle ilgili birçok kavram kimi zaman birbirinin yerine kullanılabilir. Bibliyometri, bilimetri, enformetri, webometri, sibermetri, altmetri ilk akla gelen belli başlı terimlerdir. Bibliyometri, bilimetrik çalışmaları bünyesine alırken, enformetri bibliyometri ve ondan türeyen webometri, sibermetri ve altmetri gibi kavramları kapsamaktadır. Bilgiyi tüm açılardan ele alan enformetrinin aksine, Webometri daha özeldir enformetrik yöntemlerin World Wide Web'e uygulanması, Sibermetri ise bu yaklaşımların tüm Internet ortamına uyarlanması ile ilgilenmektedir (Al, 2008, s. 24; Björneborn, 2004, s. 14). Yine de kavramların sınırlarını kesin çizgilerle ayırmak çok olanaklı görünmemektedir.

Son dönemlerde sosyal medya ortamlarının benzer yollarla değerlendirilmesini konu alan altmetri kavramı da literatürdeki yerini almıştır. Burada sıralanan kavramlara ilişkin araştırmaların çoğunluğunda veri kaynağı olarak atıflardan yararlanılmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın da bilimetrik bir çalışma olması nedeniyle veri kaynağını atıflar oluşturmaktadır. Atıfların analiz edilmesinde kullanılan pek çok parametre vardır. Bu çalışmada sıklıkla geçen temel kavramların tanımları aşağıda verilmektedir.

Atıf sayısı bir çalışmaya yapılan atıfların toplamını ifade etmektedir. Yayın sayısı ise bir konu hakkında belirli bir yıl ya da yıllar aralığında, belirli bir dergide veya bir kişi/ülke/kuruma ait araştırma çıktısını nitelemektedir.

Atıf etkisi TR adresli makalelere WoS'ta dizinlenen dergilerde yayımlanan makalelerin yaptığı atıfların ölçülmesiyle hesaplanır (Tonta ve Akbulut, 2021, s. 394).

Dergi etki faktörü bir derginin değerlendirilmesine, kategorize edilmesine veya diğer dergilerle kıyaslanmasına imkân sağlayan bir parametredir. Bu değer genellikle bir derginin son iki veya beş yıla ait atıf ve yayın sayısı temel alınarak hesaplanmaktadır. Örneğin; bir derginin X yılındaki toplam atıf sayısı A, son iki yılda yayımlanan yayın sayısı (X-1 ve X-2 yılları) B olsun. Bu derginin X yılına ait etki faktörü A/B şeklinde hesaplanır (Clarivate Analytics, 2021). Hesaplamalarda doküman türlerinin özellikleri de dikkate alınmaktadır.

Derginin çeyreklik ve yüzdelerik değerleri bir derginin etki faktörü değerine göre kategorize edildiği diğer dergilerle olan sıralamadaki yerini ifade etmektedir. Örneğin; Y dergisi sağlık alanında yayımlanan 100 derginin içerisinde etki faktörü sıralamasına göre ilk 20’de yer alıyorsa kabaca bu dergi ilk çeyreklik dilimde, yani %25’lik dilimde yer almaktadır şeklinde ifadeye konu olabilir. İlk çeyreklik dilimde bulunan ve etki faktörü en yüksek dergiler Q1, en düşük olan Q4 ve orta-üst ve orta-alttakiler ise Q2 ve Q3 çeyreklik diliminde yer alırlar (Clarivate Analytics, 2021).

Makale etki puanı bir makalenin yayımlandıktan sonraki 5 yıl içinde aldığı atıflar dikkate alınarak hesaplanır. Eğer makalenin etki puanı 1’in üzerindeyse etkisi diğer makalelere nazaran yüksek, 1’in altında ise düşüktür (Clarivate Analytics, 2021).

Araştırmamız kapsamında bir derginin aynı yılının aynı cilt ve sayısındaki makaleleri tanımlamak için **akran makale** terimi kullanılmaktadır. *Güncel Türkçe Sözlük* akran sözcüğünü “Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür, taydaş, öğür” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2021). Bu tanımdan hareketle araştırmamızda, bir derginin aynı sayısında yayımlanmış makaleler akran makale şeklinde nitelendirilmektedir. **Akran makale atıf etkisi** ise bu çalışmada kullanıldığı şekliyle, görelî atıf etkisinden esinlenerek elde edilmiş ve her bir makalenin yer aldığı sayıdaki diğer tüm makalelere göre atıflarının etkisini ortaya koyan bir ölçev olarak işlem görmüştür. Bu değer aynı sayıda yer alan tüm makalelerin atıf sayıları ve ortanca değere göre durumlarına göre etkisini göstermektedir. İlgili terime ilişkin detaylı açıklama çalışmamızın yöntem bölümünde verilmektedir.

2.2.3. ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME VE ÖLÇME

Ülkelerin, kurumların ya da kişilerin gelişmişlik düzeyleri ile bilime yaptıkları yatırım arasında anlamlı bir ilişki vardır (Al, 2008, s. 2). Çünkü bir ülkenin ekonomik olarak gelişmesi ve o ülkenin refah seviyesinin yüksek olması için bilime yapılan yatırımların isabetli olması gerekir. Bu sayede yeni teknolojik gelişmeler ve uygulamalar ülkenin refah seviyesini artırırken, ekonomisinin de olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu sebeple bilime yapılan yatırımların değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilime yapılan yatırımların sağlıklı şekilde değerlendirilmesi ise, bilimsel yayınların, üniversitelerin ve araştırmacıların hesap verebilirlik felsefesi temel alınarak incelenmesi ve sorgulanması ile mümkündür.

Yapılan değerlendirmeler gerek dünyada gerekse ülkemizde daha mikro düzeyde genellikle üniversitelerce işe alma, fon dağıtımı, akademik yükselme ya da atama, araştırma performansını görme veya teşvik gibi nedenlerle gerçekleştirilmektedir. Bu nedenlerin yanı sıra, her bilim dalı zaman içinde ulusal ve uluslararası ölçekte nasıl bir bilimsel performans sergilediğini, disiplinindeki eğilimlerin ne yönde geliştiğini, hangi konuların popüler olduğunu, hangi araştırmacıların söz konusu bilim alanına yön verdiğini, hangi dergilerin ya da hangi bilimcilerin disiplin içinde önem kazanıp kimlerin geri planda kaldığını, kısacası bir disiplinin geçmişini, bugününü ve geleceğini anlama ve yordamayı araştırma performans analizi yoluyla yapmaktadır (Yavan, 2019, s. 124). Tüm bu nedenleri bir piramidin katları olarak düşünecek olursak, en dikkat çeken kısımda, neoliberal üniversite anlayışının doğurduğu rekabet ve performansa dayalı araştırma fonlama sisteminden pay alabilmek çabasının yer aldığı değerlendirilmektedir (Yavan, 2019, s. 122). Bu değerlendirmenin ne denli sağlıklı olduğu, ayrıca üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gereken bir konudur.

Türkiye’de ve dünyada araştırma performans değerlendirme çalışmaları aracılığıyla yayınların nicelik ve niteliklerini artırmak amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Bu tür performansa dayalı araştırmaları destekleme uygulamalarının başlangıcı ise 1980’li yıllara dayanmaktadır (Herbst, 2007, s. 90). 1986 yılından itibaren Birleşik Krallık’ta uygulamaya geçirilen

Araştırma Mükemmeliyet Çerçevesi⁵ performansa dayalı araştırma değerlendirme programlarının en bilinen örnekleri arasındadır. 1993 yılında TÜBİTAK tarafından geliştirilen UBYT (Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik) ve 2014 yılında YÖK tarafından devlet üniversitelerinde uygulanmaya başlanan Akademik Teşvik Ödeneği programı ülkemizde yürürlükte olan sistemlerdir. Bu sistemlerin temel amacı bilimsel yayınların uluslararası arenada görünürlüğüne katkı sağlamak olsa da, araç olmaktan çıkarılıp amaç haline getirildiği noktada bilimsel yayınların niteliğinde düşüşe neden olmaktadır.

Araştırma performans değerlendirme süreçlerinde en önemli ölçüm araçlarından biri olarak görülen dergi etki faktörü, bir dergide, önceki iki yılda yayımlanan makalelere o yıl içerisinde yapılan atıf sayısının, o derginin önceki iki yılda yayımladığı makale sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Ancak 2012'de yayımlanan San Francisco Deklarasyonu'nun da ifade ettiği şekilde dergi etki faktörü kütüphanecilere abone olunacak dergilerin seçiminde yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiştir (Taşkın ve Doğan, 2019, s. 68). Bu nedenle etki faktörünün kişiler veya kurumların değerlendirilmesinde yetersiz kaldığını vurgulayan *DORA*'ya göre (Yurtsever, 2018):

- Bir dergideki yayınların atıf sayılarının dağılımı ciddi çarpıklıklar gösterir. Yani derginin ortalama etki faktöründen çok az veya çok fazla atıf alan yayınlar vardır ve bunların dağılımı da normal (istatistiksel anlamda) değildir.
- Etki faktörü disiplinlere göre farklılık gösterir. Matematikte etki faktörü 1 olduğu zaman anlamlı olabilir ama moleküler biyolojide 1 çok zayıf anlamına gelebilir.
- Etki faktörü manipülasyona çok açıktır. Editörlerin yazarları kendi dergilerindeki yayınlara atıf yapmaya teşvik etmesi, yazarların atıf çiftlikleri kurarak kendi aralarında karşılıklı atıf yapmaları da bilimde etik olmayan davranışların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir.

⁵ Kısa adı REF olan Research Excellence Framework (Araştırma Mükemmeliyet Çerçevesi) programının önceki adı Araştırma Değerlendirme Uygulaması'dır (Research Assessment Exercise) (Tonta, 2017a, s. 7).

Bu saptamalarla birlikte bilinen odur ki, etki faktörü bir dergideki her bir makalenin kalitesi hakkında kesin bilgi vermemektedir. Buna rağmen araştırmacılar, bireysel makalelerine yapılan atıf sayılarına göre değil, tek tek makalelerin kalitesini ölçmediği halde makalelerinin yayımlandığı dergilerin etki faktörlerine göre değerlendirilmekte, söz konusu teşvik politikaları bu değerlendirmelerin sonucunda uygulanmaktadır (Tonta, 2017a, s. 9-10). Bir ölçüde denilebilir ki, dergi etki faktörü son yıllarda süreli yayınların seçiminde kullanılabilecek alternatif bir araç olmaktan çıkıp birçok şeyin sağlıksız bir şekilde ölçülmeye çalışıldığı bir amaç haline gelmiştir.

2013 yılı itibariyle TÜBİTAK, TR adresli bilimsel yayınların sadece sayısal olarak artışının yeterli olmadığına karar vererek bu yayınların görünürlük ve kalitesine de bakılması gerektiğine dikkat çekmiş ve 2014 yılı itibariyle teşvik programlarında sadece dergi etki faktörüne odaklanmaktan çıkıp makale etki puanı ölçümünü esas alarak teşvik programına devam etmiştir. Ancak bir derginin makale etki puanı o dergide yayımlanan makalelere yapılan atıf verilerine dayanır ve atıflar dergilerin etki faktörlerine göre ağırlıklandırılır. Yani makale etki puanının yüksekliği o dergideki makalelere yapılan atıfların etki faktörü yüksek dergilerden gelmesi ile ilişkilidir (Tonta, 2017a, s. 5; Tonta, 2018). Bu sebeple dergi etki faktörü yüksek dergilerin çatısı altındaki makalelerin etki puanlarının da yüksek olmasının olağanlığı hâlâ her bir makalenin tek başına kalitesi hakkındaki görüşlerin bulanık olmasına neden olmaktadır (Tonta, 2017a, s. 9). Bu açıdan bakıldığında makalelerin tek başına kalitesi hakkında net değerlendirmelerin yapılmasına imkân veren bir ölçev henüz geliştirilmemiştir.

Dünyada ve ülkemizde araştırma performans değerlendirmelerinde kullanılan geleneksel bibliyometrik yaklaşımın yanı sıra özgünlüğü yani kaliteyi de ölçmeyi önemseyen yaklaşımlar mevcuttur. Buna ülkemizde de uygulanan akran incelemesi örnek verilebilir. Ancak akran incelemesi de söz konusu değerlendirmelerden önce bir takım sayısal şartları sağlayıp, daha sonra ikinci aşamada değerlendirme komitesinin önüne gelmektedir. Bunun temel nedeninin ülkemizde alanda akranlarını değerlendirmeye uygun görülen bir akademisyen

tabakasının olduğuna olan inancın az olması veya halen sayıların sağladığı kolaylığın tercih edilmesi olduğu ifade edilmektedir (Tonta, 2014, s. 2).

2.2.3.1. Atıf Dizinleme

Atıf dizinleme ihtiyacının doğduğu ve ilk örneklerinin görüldüğü disiplin hukuktur. Bu alanda *Shepard's Citation* isimli kaynakta her bir dava, daha sonraki benzer davalar için danışma kaynağı olabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak dizinlenmiş, 1873 yılından itibaren de Amerika Birleşik Devletleri'nde hukukçular tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Garfield, 1955, s. 108). Atıf dizinlerine giren dergilerde makale yayımlamanın günümüz akademik ortamında eşik atlamak için önemli bir rol oynadığı ve bunun nedenlerinin ne olduğu bir çalışmada (Yavan, 2019, s. 124) şu şekilde sıralanmaktadır:

- Araştırmacıların dünya çapında çok geniş bir akademisyen kitesine çalışmalarını duyurmasını sağlamakta,
- Dizinlenen dergilerde yayın yapmak bir ün/önem göstergesi sayılmakta,
- Bilimcilerin atama-yükselme ve kadro alma süreçlerini kolaylaştırmakta,
- Bu dizinlerde yayın yapmak proje kazanma ve teşvik almayı destekleyerek bilimcilerin ek gelir ve fayda/etki sağlamasına katkı yapmaktadır.

Türkiye'de atıf dizinlerine girmenin önemli bir gelişme olarak kabul edilmesine örnek olarak TÜBİTAK tarafından 1993 yılı itibariyle uygulanmakta olan ve zaman zaman eleştiriler doğrultusunda iyileştirilmekte olan UBYT programı ve 2014 yılından itibaren Yükseköğretim Kurulu tarafından hayata geçirilen Akademik Teşvik Ödeneği programı gösterilebilir (Tonta, 2017a, s.13). Üniversitelerarası Kurul da atıf dizinleri kapsamında makale sahibi olunmasını, doçentlik unvanı elde edebilmek için gerekli ölçütler arasına koymak suretiyle önemsedğini göstermektedir.

2.2.3.2. Atıf Dizinleri

Atıflardan yola çıkılarak yapılan araştırmalarda atıf ağlarının ve yayınlara ait atıf bilgilerinin dizinlendiği çeşitli veritabanları mevcuttur. Bu veritabanlarından günümüzde sıklıkla yararlanılan Clarivate Analytics firması tarafından geliştirilen *Web of Science*'tır (Clarivate Analytics, 2021). Ayrıca Elsevier firması tarafından geliştirilen *Scopus* da *WoS* gibi çoğunlukla tercih edilen ve ücretli olarak hizmete

sunulan veritabanlarındandır (Elsevier, 2021). Google tarafından geliştirilen Google Scholar ise ücretsiz yararlanılan ve en sık kullanılan veri kaynakları arasında dikkat çekmektedir (Google Scholar, 2021). Ancak doğası gereği Google Scholar bibliyometrik çalışmalar için gerekli verileri temiz şekilde sunmamaktadır. Bu durum Google Scholar kadar yoğun olmamakla birlikte WoS ve Scopus için de geçerlidir. Bu nedenle bibliyometrik araştırmalarda veri elde edildikten sonra çeşitli veri temizleme ve veri iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır.

WoS Bilimsel Bilgi Enstitüsü (Institute for Scientific Information-ISI) bünyesinde 1960'lı yıllarda Eugene Garfield tarafından temeli atılan ve günümüzde ise Clarivate Analytics tarafından geliştirilmeye devam eden, akademik araştırmalar için her disiplinin yararlanabileceği, kapsamlı atıf verilerini bir araya toplayan web tabanlı bir platformdur.

WoS, dergi, kitap, patent, konferans bildirileri, makale, özet gibi kaynakları fen, sosyal, insani ve sanat bilimleri alanlarında sınıflandırarak ve araştırmacıların düzenli taramalarla bu kaynaklardan yararlanmasına, yani bilgiye erişimlerinde kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca semantik altyapısında dokümanlar arasında çeşitli ilişkiler kurarak, araştırmacının ilgilendiği konuyla alakalı kaynaklar önermektedir. WoS, bünyesinde *Journal Citation Reports*, *Essential Science Indicators*, *Publons* gibi farklı alt veritabanları barındırmaktadır.

Garfield önderliğinde ISI ilk olarak temel bilimler alanındaki dergileri bünyesine toplayarak *Science Citation Index*'i ardından sırasıyla sosyal bilimlerde *Social Sciences Citation Index*, sanat ve beşerî bilimler alanında ise *Arts & Humanities Citation Index*'i yayımlamıştır. Ticari açıdan bakıldığında, ISI önce Thomson Reuters tarafından satın alınmış, 2018 yılında da Clarivate Analytics bünyesinde ürünlerini kullanıcılara sunmaya devam etmiştir (Clarivate Analytics, 2022b, 2022c).

Science Citation Index Expanded (SCIE) 1900'lü yıllardan itibaren Fen Bilimleri kapsamına giren dergiler ve konferans bildirilerini içeren ve bu kaynakların bibliyografik bilgilerini dizinleyen bir veritabanıdır. Söz konusu veritabanı 2021 yılı

itibariyle 178 farklı alt disipline ait toplam 9200 derginin bibliyografik verilerini kayıt altında tutmaktadır (Clarivate Analytics, 2021).

Social Sciences Citation Index (SSCI) 1900'lü yıllardan itibaren Sosyal Bilimler kapsamına giren dergiler ve konferans bildirimlerini içeren ve bu kaynakların bibliyografik bilgilerini dizinleyen bir veritabanıdır. Söz konusu veritabanı 2021 yılı itibariyle 58 farklı alt disipline ait toplam 3500 derginin bibliyografik verilerini kayıt altında tutmaktadır (Clarivate Analytics, 2021).

Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) 1975'ten günümüze değin Sanat ve İnsani Bilimlerin kapsamına giren dergiler ve konferans bildirimlerini içeren ve bu kaynakların bibliyografik bilgilerini dizinleyen bir veritabanıdır. *A&HCI* 2021 yılı itibariyle 28 farklı alt disipline ait toplam 1800 derginin bibliyografik verilerini kayıt altında tutmaktadır (Clarivate Analytics, 2021).

WoS'un nitelemesine göre çekirdek koleksiyon olarak yukarıdaki üç kaynak dışında başka kaynaklar da bulunmaktadır. Bunlar: *Book Citation Index – Science (BKCI-S)*, *Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH)*, *Conference Proceedings Citation Index – Social Science & Humanities (CPCI-SSH)*, *Conference Proceedings Citation Index – Science (CPCI-S)*, *Current Chemical Reactions (CCR-EXPANDED)*, *Emerging Sources Citation Index (ESCI)* ve *Index Chemicus (IC)*'dur. Çekirdek koleksiyon dışında da, *Biological Abstracts*, *BIOSIS Citation Index*, *BIOSIS Previews*, *Current Contents Connect*, *Chinese Science Citation Database*, *CABI: CAB Abstracts® and Global Health®*, *Data Citation Index*, *Derwent Innovations Index*, *FSTA® - the food science resource*, *Inspec®*, *KCI-Korean Journal Database*, *MEDLINE®*, *Russian Science Citation Index*, *SciELO Citation Index* ve *Zoological Record* WoS platformu aracılığıyla erişilebilen kaynaklardır (Clarivate Analytics, 2022a).

2.3. LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Atıf analizi yöntemi ile bilimsel yayınların nicelik olarak değerlendirilmesinin yanı sıra niteliklerinin de önemsenmeye başladığına yönelik araştırmalar yapılmakta olup bu çalışmalar literatürde mevcuttur. Araştırma performans değerlendirmelerinde sadece sayarak ya da sadece konunun uzmanlarının tek

otorite olarak kabul edilmesi günümüzde halen tartışılmakta ve söz konusu değerlendirmelerin birden fazla bileşen tarafından masaya yatırılması önerilmektedir. Daha açık bir ifadeyle performans değerlendirmeye konu olan çalışmalar atıf sayısı, dergi etki faktörü, h-endeksi vb. gibi niceliksel verilerinin sayılmasının yanı sıra akran değerlendirmesinden de geçmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Türk coğrafyacılarının 2005-2015 yılları arasındaki yayın performanslarının incelendiği bir çalışmada (Yavan, 2019) neoliberalleşme anlayışının ve araştırma fonlama sistemlerinin yaygınlaşması ile beraber araştırma/performance değerlendirme süreçlerinin günümüzdeki popülerliği üzerinde durulmuş ve bir bakıma bu çalışmanın neden yapıldığı kavramsal olarak açıklanmıştır. Araştırmada son on yılda TR adresli coğrafya yayınları beşerî ve fiziki coğrafya olmak üzere toplam 122 dergide yayımlanmış ve WoS kapsamında dizinlenmiş makalelerin sayı olarak artış göstermesine rağmen kalitesinin nispeten düştüğü belirtilmiştir. Ayrıca coğrafyacıların uluslararası işbirliği, hangi dergilerde yayın yapma eğilimlerinin olduğu, yayıncıların coğrafya bilimi alanında çalışan araştırmacılar olup olmadıkları gibi farklı konular çalışmada istatistiksel verilerle birlikte sunulmaktadır.

TÜBİTAK tarafından 1993 yılından itibaren uygulanmakta olan UBYT programının, TR adresli bilimsel yayınların nicelik açısından artışına katkısının araştırıldığı ve bu yayınların WoS ve Scopus gibi önemli veritabanlarında gittikçe artan yayın sayısına rağmen niteliksel açıdan da ne durumda olduğunun sorgulanması ihtiyacı nedeniyle Tonta (2017) tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma ile 1997-2015 yılları aralığında uluslararası veritabanlarında yer bulan TR adresli bilimsel yayınların aldıkları destek miktarları incelenmiş, söz konusu yayınlar etki, görünürlük ve kalite açısından değerlendirilmiştir. Her yıl yaklaşık 12 milyon TL civarında destek sağlanan bu yayınların sayılarının fazla olmasına rağmen, etki değerlerinin dünya, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Avrupa Birliği ülkelerinin bilimsel yayın performanslarının ortalamasından oldukça düşük olduğu doğrulanmıştır. Dolayısıyla kalitesi düşük yayınlara yapılan mikro ödemelerin yerini kaliteli

yayınlaraya yüksek miktarlarda ödemelerin alması gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda TR adresli yayınların kalitesinin artırılması ve bu ödemelerin yeniden gözden geçirilerek, yeni politikaların düşünülmesi önerilmiştir. Ayrıca çalışmanın öneriler kısmında dergi etki faktörüne dayanan ve tek tek makalelere verilecek destek miktarını saptamak için kullanılan makale etki puanına yönelik eleştiriler yapılmakta, bu ölçümün makalelerin değerini belirlediğine yönelik kanının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Türkiye'nin bilimsel alanlardaki etkinliğinin araştırıldığı bir çalışmada (Al, 2009a), *Essential Science Indicators (ESI)* veritabanından elde edilen veriler ışığında bibliyometrik bir ölçüm aracı olan görelî atıf etkisi kullanılarak Türkiye'nin farklı alanlardaki bilimsel yayın ve atıf performansı incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre Türkiye yayın sayısı bakımından gelişmiş ülkelerle kıyaslanabilecek derece gelişim gösterirken, atıf sayıları dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında ise bu durumun iç açıcı olmadığı görülmüştür. Ayrıca *ESI* araştırma alanlarına göre Türkiye'nin Ziraat ve Klinik Tıp alanlarında üretken olduğu ancak diğer bilim dallarına da gereken önemin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Aynı araştırmacıya ait doktora tezinde ise h-endeksi temel alınarak ülkeler ve Türkiye'nin bilimsel yayın performansı değerlendirilmiştir (Al, 2008). H-endeksi dikkate alındığında Türkiye'nin gelişme kat ettiği, ancak diğer ülkeler ile kıyaslandığında geride kaldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada, h-endeksinin araştırmacıların bilimsel etkinliği ölçmede tek başına bir gösterge olarak kabul edilmemesi gerektiği, farklı ölçevlerle harmanlanarak üniversitelere kaynak sağlanmasında ve yüksek atıf performansı gösteren yayınların desteklenmesinde kullanılabileceği belirtilmektedir.

Bilgibilim alanında kendine atıf üzerine yapılmış bir çalışmada ise (Al ve Soydal, 2010), Türkiye'nin dünya bilgibilim literatürüne olan katkısı incelemeye konu edilmiştir. Bu çalışmada 1974-2008 yılları arasında yayımlanmış 119 makale bibliyometrik özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre TR adresli araştırmacıların en çok makale yayımladığı derginin *Information Processing & Management* olduğu, TR adresli 119 makaleden 99'unun en az bir kez olmak üzere atıf dizinleri kapsamındaki yayınlardan atıf aldığı ve tamamının

dilinin İngilizce olduğu saptanmıştır. TR adresli bibliyometrik makalelerine yapılan toplam atıf sayısı 621'dir ve bu atıfların %46'sı ülke, %28'i kurum, %26'sı yazar, %20'si ise dergi kendine atıfı olarak nitelendirilmektedir (Al ve Soydal, 2010, s. 358). Ayrıca TR adresli yılda ortalama üç makale ile dünya bibliyometrik literatürüne katkının az olması ve en üretken kişilerin de alan dışından olması dikkat çekmektedir (Al ve Soydal, 2010, s. 361).

Sosyal bilimlerle ilgili genel bir bibliyometrik çalışmada 1970-1999 yılları arasında SSC'de dizinlenen TR adresli kütüphanecilikle ilgili 29 yayında yayın başına ortalama yazar sayısı 1,3 olarak bulunmuştur. Söz konusu yayınların 12 farklı dergide yayımlandığı, bu dergilerin etki faktörleri ortalamasının (0,783) 1998 yılına ait *JCR'de* listelenen toplam 54 derginin etki faktörü ortalamasından (0,488) daha yüksek olduğu, 29 yayından 20'sine uluslararası literatürde toplam 43 atıf yapıldığı (ortalama 2,15) saptanmıştır (Gülgöz, Yedekçioğlu ve Yurtsever, 2002, s. 109, 113).

2007-2012 yılları arasında bibliyometrik ve kütüphanecilik literatürüne disiplinlerarası, ulusal ve alan bazında yapılan katkıyı inceleyen bir çalışmada (Walters ve Wilder, 2016) *WoS'ta* yer alan 31 dergide yayımlanmış makaleler incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda literatüre yapılan katkının %23'ünün kütüphaneciler, %10'unun bilgisayar bilimciler ve %10'unun ise yöneticiler tarafından sağlandığı ortaya konulmuştur. En fazla katkı sağlayan ülkelerin Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, İspanya, Çin, Kanada ve Tayvan olduğu belirtilmiştir (Walters ve Wilder, 2016, s. 1492).

İran ve Türkiye'nin dünya bibliyometrik literatürüne katkısının incelendiği bir çalışmada ise TR adresli yayınların çoğunluğunun farklı disiplinlerden araştırmacılar tarafından yürütüldüğü ortaya çıkarılmıştır (Al ve Afzali, 2006, s. 196-197). Türk araştırmacıların en fazla yayın yaptığı derginin *Scientometrics* olduğu, yayınların çoğunlukla birden fazla araştırmacının katkısı ile oluşturulduğu görülmüştür (Al ve Afzali, 2006, s. 193, 197). Söz konusu çalışmada TR adresli bibliyometrik yayınlarının niceliksel ve niteliksel artışına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Başka bir çalışmada (Al, 2009b) Türkiye'nin mühendislik alanında literatüre katkısı ve uluslararası rekabet düzeyinde ne konumda olduğu araştırılmıştır. Bu çalışmanın veri kaynağını *ESI (Essential Science Indicators)* adlı veritabanı oluşturmaktadır. Söz konusu veritabanında 22 araştırma alanı bulunmakla birlikte bu alanlara ait 10 yıllık bir veri arşivine erişim imkânı sunulmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye'nin mühendislik alanında dünya literatürüne yaptığı katkının %1'lerden %1,6'ya ulaştığı saptanmıştır. Türkiye'nin yayın sayısı bakımından diğer ülkelerle kıyaslandığında 16. sırada iken, atıf performansı bakımından 39. sırada yer almasından dolayı gelişimin umut verici ancak hâlâ yetersiz kaldığı görülmüştür. Türkiye'nin görece atıf etkisi en yüksek alanının mühendislik olması, alandaki potansiyelin hayata geçirilmesi için bir motivasyondur. Çalışmada TR adresli yayınların etkinliğinin artması için etkin yazar ve grupların işbirliği içerisinde, doğru bilimsel politikalar ışığında çalışması önerilmektedir.

2019 yılında yapılan bir çalışmada 2015 yılı *JCR* listesine göre 75 bilginim dergisindeki makalelerin yazarları analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre "*Information Science & Library Science*" kategorisi altında sınıflanan söz konusu 75 derginin içerisinde katkı sağlayan 9117 yazarın sadece %33'ünün bilginim kökenli olduğu saptanmıştır (Chang, 2019, s. 101-102). Aynı yazar tarafından yapılan bir başka çalışmaya göre ise (Chang, 2011, s. 377-378); 1978 ve 2007 yılları arasında bilginim literatürünün çeşitli disiplinlerden mayalandığı ve oranları değişmekle birlikte neredeyse tüm disiplinlerin de bilginim ile yolunun kesiştiği vurgulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre bilginimciler en fazla genel bilim, bilgisayar bilimi, mühendislik ve tıptan referans alırken, en fazla ortak yayın yaptığı alanlar ise genel bilim, bilgisayar bilimi, iş yönetimi ve mühendisliktir.

2017 yılında Hindistanlı dört araştırmacı tarafından yapılan bir araştırmaya göre 2005-2014 yılları aralığını kapsayan 10 yıllık dönemde BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ülkeleri dünya (84.533) bilginim literatürüne (3.667) sayısal olarak hatırı sayılır bir oranda katkı sağlamıştır (Tripathi ve diğerleri, 2018, s. 198-199). BRICS ülkeleri gibi bir grup ülke üzerinden bilginim ve kütüphanecilik alanındaki araştırma çıktılarının analiz edildiği çalışmaların

yanı sıra tek bir ülkenin ele alındığı çok sayıda araştırma (örneğin, Cano, 1999; Ocholla ve Ocholla, 2007; Siddique, Rehman, Khan ve Altaf, 2021) literatürde mevcuttur. Bu çalışmalarda kimi zaman veriler *Library and Information Science Abstracts (LISA)* kimi zaman ise *WoS* aracılığıyla elde edilmektedir.

Uluslararası düzlemde TR adresli makalelerin atıf etkisini artıran unsurların araştırıldığı bir çalışmaya (Tonta ve Akbulut, 2020) göre dergilerin beş yıllık etki faktörü ve çeyrekliği ile bu makalelerin referans sayıları en belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası düzlemde ve yerelde kurumlarla yapılan işbirliği de ortalama atıf sayılarının yüksek olmasına katkı sağlamaktadır. Bunların yanı sıra makalelerin birden fazla alanda kategorize edilmesi de TR adresli makalelerin daha fazla atıf almasına yardımcı olmaktadır.

2020 yılında yapılan bir çalışmada bilgilim literatürüne 2015-2019 yılları arasında hangi dergilerin en fazla katkı sağladığı, bu dergilerin ne kadarının bilgilim alanında sınıflandığı, bilgilimin yanı sıra en fazla katkı sağlayan diğer disiplinler ve söz konusu dergilerde hangi ülkelerin de en fazla katkı sağladığı araştırılmıştır (Lund, 2020). Elde edilen sonuçlara göre bilgilim literatürüne en fazla katkının yine bilgilim ve kütüphanecilik başlığı altında sınıflanan dergilerden geldiği, bilgilimin yanı sıra bilgisayar biliminin de alana sağladığı katkının azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca alana en fazla katkı sağlayanların Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve İngiltere gibi ülkeler olduğu saptanmıştır.

1976-2006 yılları aralığında Avustralyalı bilgilimcilerin alana katkısını araştıran bir çalışmada (Willard ve diğerleri, 2008), yayın sayısı, çok yazarlık, uluslararası işbirliği ve alana katkı sağlayan araştırmacıların bilgilim kökenli olup olmadıkları araştırılmıştır. Yayın sayısındaki artışa rağmen katkı sağlayan araştırmacıların yarısından daha azının bilgilim ve kütüphanecilik kökenli olduğu, 1960'lı yıllardan itibaren tek yazarlığın ve uluslararası işbirliğinin arttığı saptanmıştır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde bilgilim ve kütüphanecilik alanına kurumlar, ülkeler veya kişiler tarafından yapılan katkıyı araştıran çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak literatüre katkıyı sorgulayan bu çalışmaların metodolojik

yaklaşımı daha çok nicelikseldir. Yani söz konusu çalışmaya konu olan *WoS*, *Scopus* veya diğer veritabanlarından çekilen veriler toplam yayın sayısı, yayın başına ortalama atıf sayısı, başlıklardaki kelime sayısı, yayıncılar, dili ya da ortak yazarlık gibi ölçevlerle ele alınmıştır. Bu ölçevlerin ise alan bazında literatür veya araştırma değerlendirmelerde yetersiz kaldığı görülmektedir (Waltman, 2016, s. 383). Dolayısıyla çalışmamız farklı metodolojik yaklaşımıyla bir açıdan da tüm disiplinler için alternatif bir değerlendirme örneği sunmaktadır. Öte yandan yayın ve atıf sayıları temelinde hareket edildiği için nicel değerlendirmelerle ilgili eleştirilerin bir kısmı bu araştırma özelinde de söz konusudur.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. GİRİŞ

Bu çalışmanın veri setini TR adresli bilgilim makaleleri ve söz konusu TR adresli bilgilim makalelerinin yer aldığı tüm sayılardaki akran makaleler oluşturmaktadır. Çalışmada temel olarak ortanca değerlerinden hareketle akran makale atıf etkisi elde edilmekte ve TR adresli bilgilim makalelerinin durumu değerlendirilmektedir. Bu bölümde çalışmaya konu olan verilerin toplanması, temizlenmesi ve analize uygun hale getirilmesine yönelik açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

3.2. VERİLERİN TOPLANMASI, TEMİZLENMESİ VE ANALİZE UYGUN HALE GETİRİLMESİ

Araştırmamızda uluslararası bibliyografik bir veritabanı olan WoS veritabanından 1974-2020 yılları arasında yayımlanmış TR adresli tüm bilgilim makaleleri ve onların yayımlandığı sayıdaki diğer makaleler elde edilmiştir. Çalışmamızda TR adresli bilgilim makalelerinin 1974 yılından itibaren alınmasının nedeni WoS kapsamında ilk TR adresli bilgilim makalesinin 1974 yılında dizinlenmesidir. TR adresli bir bilgilim makalesinin çalışmada yer alabilmesi için aşağıdaki koşulları sağlaması gerekmektedir:

- 1974-2020 yılları arasında ve TR adresli yayımlanmış olması,
- *SCI*, *SSCI* ya da *A&HCI* tarafından dizinlenmiş olması,
- “*Information Science & Library Science*” kategorisi altında sınıflanmış olması,
- Yayın türünün makale olması ve “erken erişim” kapsamında olmaması gerekmektedir.

Taramamızda kullandığımız sorgu cümlesi şu şekildedir (bkz. Şekil 2):
(WC=“Information Science Library Science” AND AD=Turkey AND DOCUMENT TYPES=(Article) Refined by: [Excluding] DOCUMENT TYPES: (Early Access) Indexes: SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI)

The screenshot shows the Web of Science search interface. At the top, there is a navigation bar with the Web of Science logo and the Clarivate Analytics logo. Below the navigation bar, there is a search bar with the text "Web of Science Core Collection" selected. The search bar is labeled "Select a database".

Below the search bar, there are several tabs: "Basic Search", "Author Search", "Cited Reference Search", and "Advanced Search". The "Advanced Search" tab is currently selected.

The main search area contains a text input field with the following query: "WC='Information Science Library Science' AND AD=Turkey AND DOCUMENT TYPES=(Article) Refined by: (Excluding) DOCUMENT TYPES: (Early Access) Indexes: SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI". Below the input field is a "Search" button.

To the right of the search area, there is a list of field tags and a list of Boolean operators. The field tags include: TS= Topic, TI= Title, AU= Author (Index), AI= Author Identifiers, GI= Group Author (Index), ED= Editor, SO= Publication Name (Index), DO= DOI, PY= Year Published, CF= Conference, AD= Address, OG= Organization-Enhanced (Index), OO= Organization, SG= Suborganization, AB= Abstract, AK= Author Keywords, KP= Keyword Plus, SA= Street Address, CI= City, PS= Province/State, CU= Country/Region, ZP= Zip/Postal Code, FO= Funding Agency, FG= Grant Number, FT= Funding Text, SU= Research Area, WC= Web of Science Category, IS= ISSN/ISBN, UT= Accession Number, PMID= PubMed ID, and ALL= All Fields.

Below the search area, there is a section for "Restrict results by languages and document types". It includes two dropdown menus: "All languages" (with options: English, Afrikaans, Arabic) and "All document types" (with options: Article, Abstract of Published Item, Art Exhibit Review). Below this section is a "Timespan" section with a "Custom year range" dropdown and two input fields for "1945" and "2020".

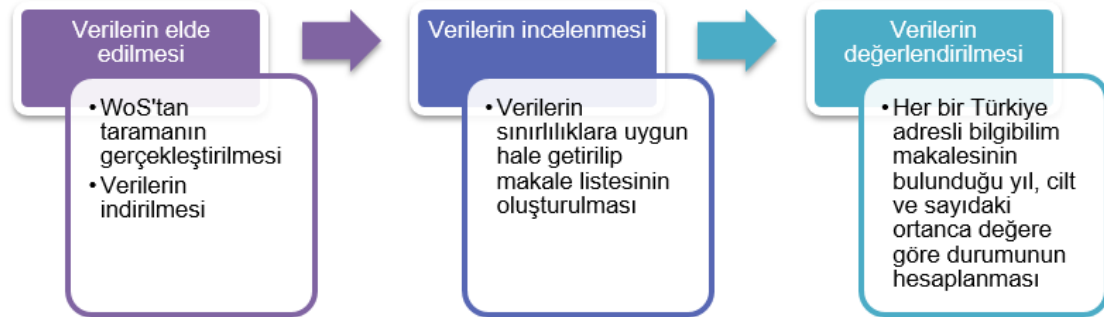
Şekil 2. WoS'ta gerçekleştirilen sorgu

Gelişmiş arama seçeneği kullanılarak 12 Aralık 2020 tarihinde yapılan sorgu sonucunda TR adresli 450 makale olduğu saptanmıştır. 1974-2020 yılları arasında TR adresli bilgilim makalelerinin yer aldığı tüm sayılardaki toplam makale sayısı 6002, tüm zamanlarda yayımlanan bilgilim makale sayısı ise 161.316'dır. Tüm zamanlarda yayımlanmış ve WoS kapsamında dizinlenmiş bilgilim makaleleri elde edilirken taramamız yayın türü makale, yıl aralığı 1945-2020 ve yer aldığı WoS kategorisi "*Information Science & Library Science*" olarak gerçekleştirilmiştir. Taramanın ardından asıl veri setimizi oluşturan TR adresli bilgilim makalelerine ait bilgiler ile bu makalelerin yayımlandığı sayıdaki diğer tüm makalelere ait 6002 adet makalenin bilgileri Excel formatında indirilmiştir. Bu bilgiler içerisinde yazar adı, makale adı, dergi adı, araştırmancının dili, araştırmancının adres bilgisi, çalışmaya yapılan atıf sayısı, yayın yılı, cilt ve sayı bilgisi, dizinlendiği WoS kategorisi gibi içerikler yer almaktadır. Elde edilen veri dosyasına her bir makaleye ait yazar sayısı, çok yazarlık durumu, bulunduğu sayıdaki ortanca değeri, ortanca değere göre durumu, ulusal ve uluslararası işbirliği durumu, en az bir bilgilimci tarafından yazılma durumu, her bir makalenin yer aldığı dergi ve yayımlandığı yıla ait dergi etki faktörü gibi ek

bilgilerin yer aldığı sütunlar eklenerek, veri seti çalışmanın amaçlarına uygun şekilde zenginleştirilmiştir.

Makalelere ilişkin yeniden düzenleme yapılırken, makalenin yazarlarından en az bir tanesinin Kütüphanecilik veya Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde yer alması ya da kütüphane gibi kurumlarda görev yapması durumunda, söz konusu makale en az bir bilginimci tarafından katkıda bulunulan bir makale olarak nitelendirilmiştir. Bilginimin geniş bir etki alanı olduğu kabul edilmekle birlikte, bu şekilde hareket edilmesinin temel nedeni bir ölçüde Türkiye'deki idari yapılanmayla ilgilidir. Bu noktada, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin alana katkısını gözlemlemek de çalışmadaki bir başka motivasyon kaynağıdır.

İndirilen verilerin değerlendirilmesi için her bir TR adresli bilginim makalesinin yer aldığı sayıdaki ortalama değerler hesaplanmış ve söz konusu TR adresli bilginim makalesinin bu değerden düşük mü, eşit mi yoksa yüksek mi olduğu tespit edilmiştir. Şekil 3'te araştırmanın verilerinin nasıl bir süreçten geçtiği görselleştirilmektedir.

Şekil 3. Araştırma verilerinin elde edilme ve değerlendirilme süreci

Akran makale atıf etkisi bibliyometrik bir ölçüm aracı olan göreceli atıf etkisi kavramından esinlenerek geliştirilmiştir. Göreceli atıf etkisinde, bir ülkenin belirli bir alandaki yayınlarının ortalama atıf sayısının, yine o alandaki tüm yayınların ortalama atıf sayısına bölünerek yapılan bir hesaplama kullanılmaktadır. Eğer bu sayı 1'den az ise, o ülkenin o alandaki ortalama atıf sayısı dünya ortalamasının altında, 1'den yüksek ise de dünya ortalamasının üstündedir şeklinde değerlendirme yapılmaktadır (Al, 2008, s. 34; Braun, 1999, s. 428). Ortalama atıf

sayısı toplam atıf sayısının makale sayısına bölünmesi ile elde edilen bir değerdir. Ancak araştırmamızın kaynağı olan makaleler hem tüm bilgilim literatürünü kapsamadığı hem de aldıkları atıf sayılarının çarpıklığı nedeniyle ortalama atıf sayısının kullanılmasına uygun değildir. Bu nedenle çalışmada ortanca değerlerinden hareketle akran makale atıf etkisi elde edilerek TR adresli bilgilim makalelerinin durumu değerlendirilmiştir.

Ortanca değerlerinden yola çıkılarak bu araştırmayı yapmamızın nedeninin daha iyi anlaşılabilmesi için Wheelan (2018)'in *Çıplak İstatistik* adlı kitabında yer verilen örneğin oldukça dikkat çekici olduğu düşünülmektedir: "Seattle'daki orta sınıf bir barda taburelerinde oturmakta olan on kişiyi gözünüzün önüne getirin. Bu kişilerden her biri yılda 35.000 dolar kazanmaktadır ve bu da grubun ortalama gelirini 35.000 dolar yapmaktadır. Bill Gates omuzunda konuşan bir papağanla bara girer. Örneğimiz için Bill Gates'in yıllık gelirinin bir milyar dolar olduğunu varsayalım. Bill Gates'in 11. tabureye oturduğunda bu 11 kişinin ortalama yıllık geliri yaklaşık olarak 91 milyon dolara yükselmektedir. Öncelikle bardaki 10 kişi açık bir şekilde zenginleşmemiştir. Eğer barda oturan bu kişilerin ortalama gelirini yılda 91 milyon dolar olarak tanımlasaydım, bu ifade istatistiksel açıdan doğru ancak büyük oranda da yanlış yönlendiren bir ifade olurdu. Ortalamanın bu uç değerlere olan hassasiyeti neden ortanca değeri almamız gerektiğini açıklamaktadır. Bu nedenle bir dağılımın "ortasını" değişik bir şekilde ifade eden başka bir istatistik daha vardır: Medyan. Medyan küçükten büyüğe ya da büyükten küçüğe doğru dizilmiş bir dağılımdaki gözlemleri, yarısı üstte yarısı da altta kalacak şekilde tam olarak ortadan ikiye bölen noktadır.⁶ Eğer yeniden bar taburelerindeki adamlara dönecek olursak barda ilk başta oturmakta olan 10 kişinin medyanı 35.000 dolardır. Bill papağanı ile içeri girip tabureye oturduğunda 11'inin yıllık gelirlerinin medyanı yine 35.000 dolardır. Eğer yıllık gelirlerine göre sırayla ve yan yana 11 kişinin oturduğunu düşünürseniz, altıncı taburede oturan kişinin geliri grubun medyanını temsil edecektir. Eğer Warren Buffet içeri girer ve Bill Gates'in hemen yanındaki 12'inci tabureye oturursa medyan yine

⁶ Eğer gözlem sayısı bir çift sayı ise, medyan, iki orta gözlem arasındaki orta noktadır.

değişmeyecektir. Ciddi derecede aşırı uç noktaları olmayan dağılımlar için medyan ve ortalama çok benzer olacaktır.”

Atıf verileri çarpık dağılım gösteren verilerdir. Yukarıdaki örnekteki Gates ve Buffet bir dergideki en sık atıf alan az sayıdaki makaleyi temsil etmektedir. Bu bağlamda hem ortalama atıf sayıları hem de atıf sayılarından elde edilen bir değer olarak etki faktörü uç değerlerden oldukça etkilenmektedir.

TR adresli bilginbilim makalelerinin yer aldığı tüm sayılardaki makaleler kendi içinde ele alınarak, TR adresli bilginbilim makalelerinin atıf sayılarının söz konusu sayıdaki ortanca atıf değerinden düşük mü yoksa yüksek mi olduğu ortaya konulmuştur. Aynı sayıda yer almış makalelerin birbiri ile kıyaslanması bir ölçüde zaman ve konu kaynaklı normalizasyon yapılmasına olanak tanımaktadır. Kimi dergilerde farklı konuların işlendiği bilinmekle birlikte dergilerin yayın politikası gereği aynı dergide yayımlanan çalışmalarda genel olarak belli düzeyde konusal yakınlık olduğu gözlenmektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz ve diğer adıyla ortanca değerinin araştırmamızda nasıl kullanıldığına yönelik bir örnek Şekil 4’te görselleştirilmiştir.

	A	B
1	Makale	Toplam Atf Sayısı
2	X	2
3	Y	5
4	Z	3
5		

Türkiye adresli makalenin yer aldığı aynı yıl, cilt ve sayıdaki makalelerin bulunduğu bir Excel sayfası aç ve ID ver.

	A	B
1	Makale	Toplam Atf Sayısı
2	X	2
3	Z	3
4	Y	5
5		

Atıf sayısına göre tüm makaleleri büyükten küçüğe ya da küçükten büyüğe sırala ve ortanca değeri elde et.

	A	B
1	Makale	Toplam Atf Sayısı
2	X	2
3	Z	3
4	Y	5
5		

Türkiye adresli bilgilim makalesinin ortanca değere göre konumunu tespit et.

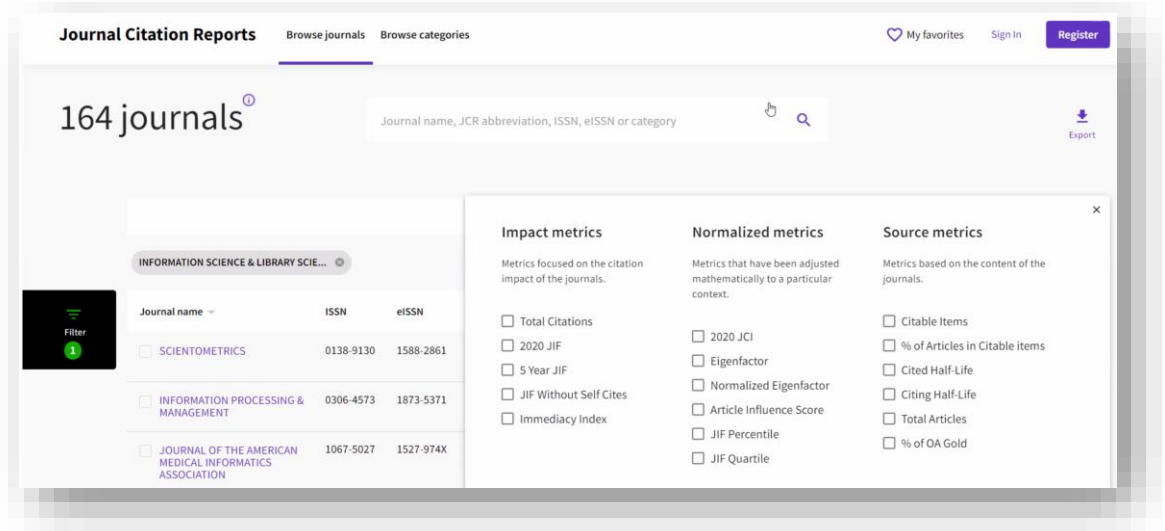
Şekil 4. Ortanca değerın hesaplanması

Şekil 4'te örneklendiği üzere TR adresli X makalesinin yer aldığı aynı sayıdaki diğer makalelerin ve bu makalelerin toplam atıf sayılarının bulunduğu bir Excel sayfası açılarak her bir TR adresli bilgilim makalesine bir ID verilmiştir. Excel sayfasında bulunan bu makaleler büyükten küçüğe veya küçükten büyüğe sıralandıktan sonra tam ortadaki değer ortanca değeri ifade etmektedir. Son olarak TR adresli bilgilim makalesinin toplam atıf sayısının ortanca değere göre durumuna bakılarak düşük, yüksek ya da eşit olduğu tespit edilmiştir.

Dergilerin niteliğine⁷ yönelik değerlendirmelerde bulunabilmek için Clarivate Analytics tarafından yayımlanan *JCR'de* yer alan dergilerin etki faktörleri ve çeyreklik dilimlerinden yararlanılmıştır (bkz. Şekil 5). Dergilerin etki faktörleri ve çeyreklik dilimleri ile ilgili bilgiler değerlendirilirken 2020 yılına ait değerler temel

⁷ Dergilerin özelliklerini tanımlayıcı çok sayıda unsur vardır. Derginin yayın kurullarının kimlerden oluştuğu, dergide kimlerin yayın yaptığı, derginin hangi dizinlerde yer aldığı, derginin etki faktörü, açık erişimli olup olmadığı gibi birçok bileşen dergiyi niteleyen unsurlar arasında bulunmaktadır. Bu çalışma özelinde dergi çeyreklik dilimlerine ve dergi etki faktörüne olan yaygın yaklaşımdaki sorunlu kısımlara dikkat çekebilmek adına dergilerle ilgili kapsamlı bir değerlendirme yapmak yerine *JCR* tarafından sunulan bilgilerden yararlanılmıştır.

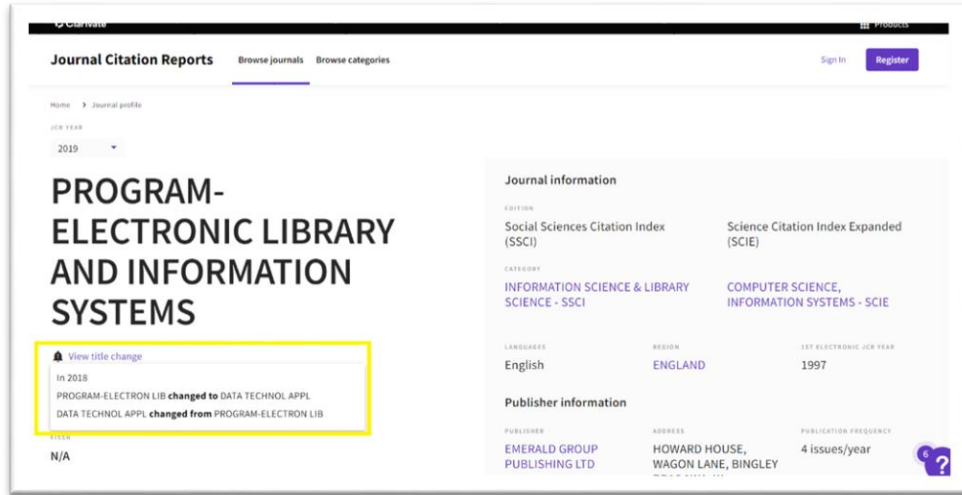
alınmıştır. Dergi etki faktörü hesaplanmamış ya da *JCR*'de yer almayan dergiler değerlendirmeye alınmamıştır.

Şekil 5. *JCR* arayüzü

Araştırmamıza kaynak oluşturan ve *WoS*'tan indirilen TR adresli tüm makalelerin yayımlandığı bilgilim dergilerine ilişkin bilgiler *JCR* 2021'de "*Information Science & Library Science*" alanından elde edilmiştir. 2021'de *JCR*'de ilgili alanda 164 dergi yer almaktadır.⁸ TR adresli bilgilim makalelerinin yer aldığı dergi sayısı ise 65'tir. Bazı dergilerin ise yıllar içerisinde ad değişikliğine gittiği gözlenmiş, bu nedenle eski ve yeni dergi adları tespit edilerek güncel dergi adları altında toplanmıştır (bkz. Şekil 6).

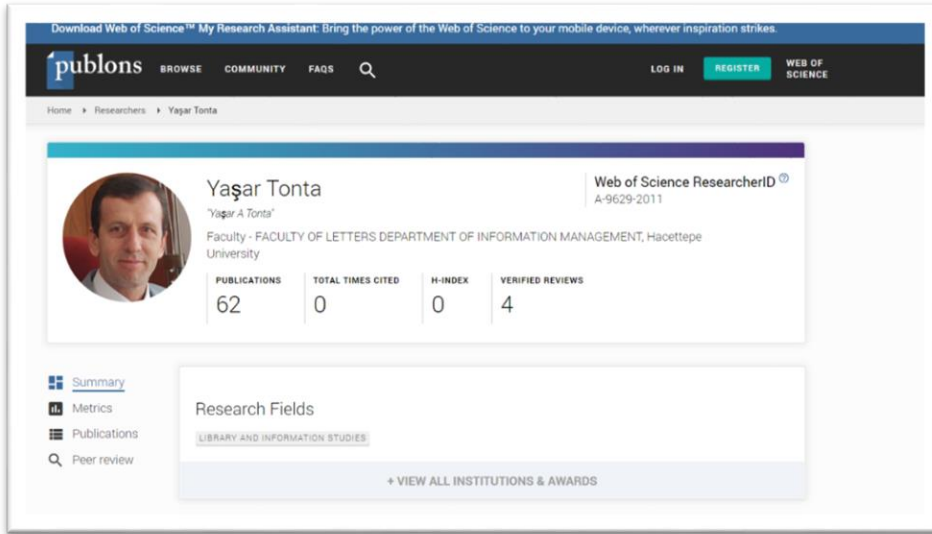
⁸ *JCR* arayüzünü yeniledikten sonra kapsamını ve sunduğu bilgileri bir miktar değiştirmiştir. Daha önceki yıllarda sadece *SCI* ve *SSCI* içerisinde yer alan dergiler *JCR*'de bulunurken, artık *Emerging Sources Citation Index (ESCI)* kapsamında dizinlenen dergiler de *JCR* içerisine dâhil edilmektedir. "*Information Science & Library Science*" kapsamında yer alan 164 derginin 78'i *ESCI*'de dizinlenmekte olan dergilerdir.

Şekil 6. İsim değişikliğine giden dergilerin bulunması

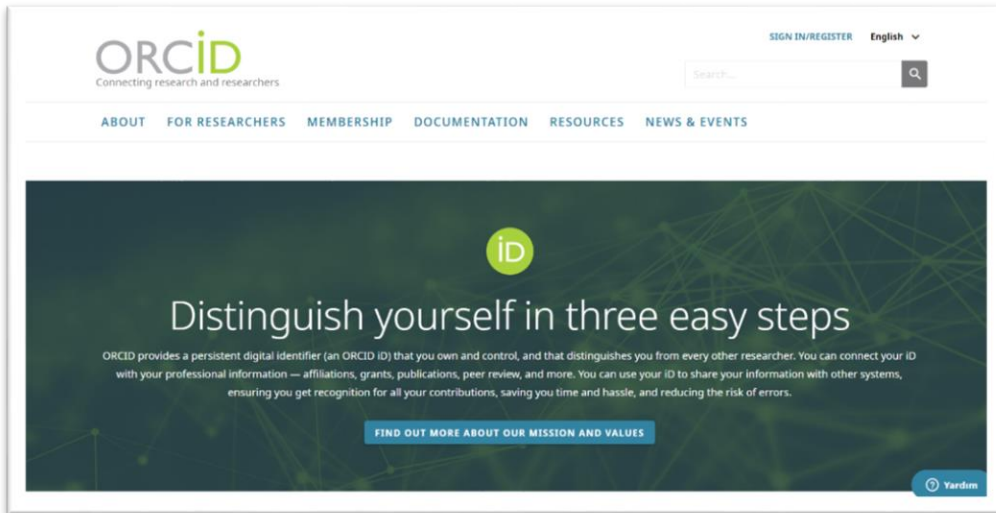
Araştırmamıza kaynak oluşturan 450 makalenin ne kadarının bilgilim kökenli araştırmacı tarafından yapıldığının analiz edilebilmesi için her bir TR adresli bilgilim makalesinde katkı sağlayan yazarların akademik geçmişlerinin görülebildiği *WoS Researcher ID* ve *Publons* (Publons, 2021) veritabanlarından yararlanılmıştır (bkz. Şekil 7). Bu veritabanlarından yeterli bilgi alınamaması halinde *ORCID* (ORCID, 2021) ya da *AVESIS* (Abis Software and Technology, 2021) gibi yardımcı araçlar aracılığıyla da yazarlar hakkında gerekli bilgiye ulaşılmıştır (bkz. Şekil 8).

Yazarlar hakkında değerlendirme yapılırken yabancı kökenli olup olmadığına bakılmaksızın söz konusu yazar bilgilim kökenli ise o makalenin bir bilgilimci tarafından yazıldığı kabul edilmiştir. Yukarıda da ifade edildiği üzere bilgilimci olarak nitelendirmede yazarlarından en az birisinin bir bilgi merkezinde ya da Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde çalışması yeter koşuldur.

Şekil 7. Publons veritabanı

Yazar isimlerinin farklı şekillerde yer almasından ve bir yazarın birden fazla çalışmada yer alabilmesinden dolayı, araştırmaya başlanmadan önce her bir yazar Excel üzerinde tekil hale getirilmiştir. Kimi zaman verileri analize uygun hale getirmek (örneğin, yazar adlarının tekbiçim olması) ve yazarlar hakkında bilgi edinmek amacıyla Google üzerinde de çeşitli taramalar yapılmıştır. Toplam 875 yazar incelenerek ilgili oldukları akademik alanlar tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada Türkiye orijinli bilginin makalelerinin ulusal ve uluslararası işbirliği bakımından ne durumda olduğunun görülebilmesi amacıyla her bir makalenin adres bölümleri temel alınarak incelenmiştir. Elde edilen veriler analiz edilerek görselleştirilmiştir.

Şekil 8. ORCID veritabanı

3.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmamızda veri setini oluşturan dokümanların türü olarak sadece makaleler seçilmiş olup, erken erişim kapsamında olan makaleler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Erken erişim olarak sunulan makalelerin alınmamasının nedeni, ilgili makalenin hangi cilt ve sayıda yer alacağı bilinemediğinden araştırmamızın amaçlarına uygun şekilde karşılaştırma yapabilme olanağı bulunmamasıdır.

Veri setini oluşturan makalelerin yıl aralığı olarak 1974 ve 2020 arası seçilmiştir. TR adresli ilk bilgilim makalesinin 1974 yılında WoS'ta dizinlenmiş olması veri setinin başlangıç yılının 1974 olmasının nedenidir. Taramanın yapıldığı tarih olan 12 Aralık 2020 itibarıyla yayın yılı 2020 olan tüm makalelerin dizinlenmemiş olabileceği de göz önünde bulundurulması gereken konular arasındadır.

Akran makale atıf etkisinin hesaplanmasında ve uygulanmasında bilimsel iletişimin doğasından kaynaklanan birtakım sınırlılıklar vardır. Örneğin, akran makale atıf etkisi hesaplanmak istenen bir makalenin bulunduğu sayıda az sayıda makale olması, akranları arasında karşılaştırma yapmayı zorlaştıran bir durumdur. Veri setimizdeki 450 makalenin 50'sinin yayımlandığı sayıdaki toplam makale sayısı beş ya da beşten daha azdır. Bununla birlikte analizin yapılacağı tarihe yakın yıllardaki makaleler için de makalelerin atıf alacak zamana sahip olmaması bir engel olarak değerlendirilebilir. Bu tip durumlarda bazen ortanca atıf değerinin düşük olması akran makale atıf etkisi yorumlarında dikkat edilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. GİRİŞ

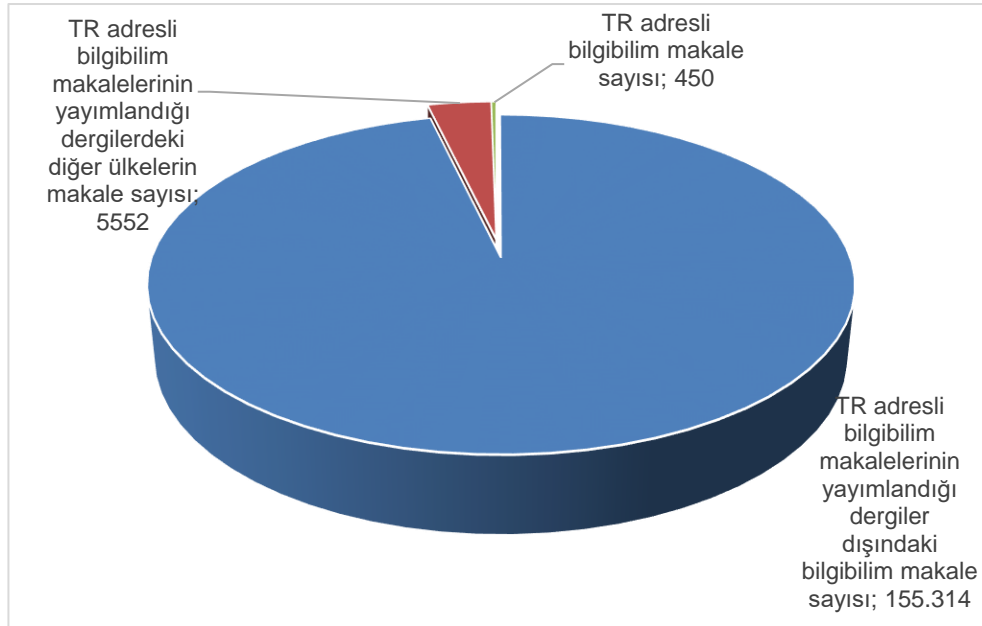
Araştırmanın bu bölümünde, 1974-2020 yılları arasında *WoS*'ta dizinlenen TR adresli bilgilim makalelerine, bu makalelerin yayımlandıkları dergilere, çok yazarlık durumlarına, disiplinlerarası işbirliğine, ulusal ve uluslararası işbirliğine, bilgilim kökenli araştırmacıların durumuna yönelik genel değerlendirmelere yer verilmekte, elde edilen bulgular akran makale atıf etkisi başlığı altında karşılaştırmalar yapılmak suretiyle ayrıca incelenmektedir.

4.2. TÜRKİYE ADRESLİ BİLGİBİLİM MAKALELERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Yapılan tarama sonucunda, *WoS* kapsamında *SCI*, *SSCI* ve *A&HCI* veritabanlarında 1974-2020 yılları arasında yayımlanmış TR adresli bilgilim makale sayısının 450 olduğu saptanmıştır. TR adresli 450 bilgilim makalesinin yayımlandığı tüm sayılardaki akran makalelerinin sayısı 6002, tüm zamanlarda yayımlanmış bilgilim makale sayısı ise 161.316'dır.

Şekil 9'da açık bir şekilde, *WoS* kapsamındaki bilgilim dergilerine yapılan TR adresli makale katkısının oldukça düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. TR adresli bilgilim makalelerinin literatüre katkı düzeyinin oransal olarak tüm zamanlar içindeki oranı yaklaşık on binde 28 (%0,28) düzeyindedir (bkz. Şekil 9). Daha önce gerçekleştirilmiş başka bir çalışmada da, yaklaşık olarak benzer bir oran elde edilmiştir. Söz konusu çalışmada (Al ve Soydal, 2010, s. 355) 1974-2008 yılları arasında Türkiye'nin dünya bilgilim literatürüne olan katkısının on binde yirmi iki (%0,22) olduğu saptanmıştır. Aradan geçen zaman içinde, niceliksel anlamda hem bilgilim literatüründe hem de TR adresli makale üretiminde ciddi bir sıçrama olduğu görülmektedir. Bu artışların bilgilim alanının sorunlarını ne denli çözdüğü başlı başına bir araştırma konusu olmakla birlikte,

niceliksel artışın da çeşitli yönleriyle (örneğin, farklı ülkelerdeki teşvikler ya da bölgesel genişleme kararı gibi)⁹ sorgulanması gerekmektedir.

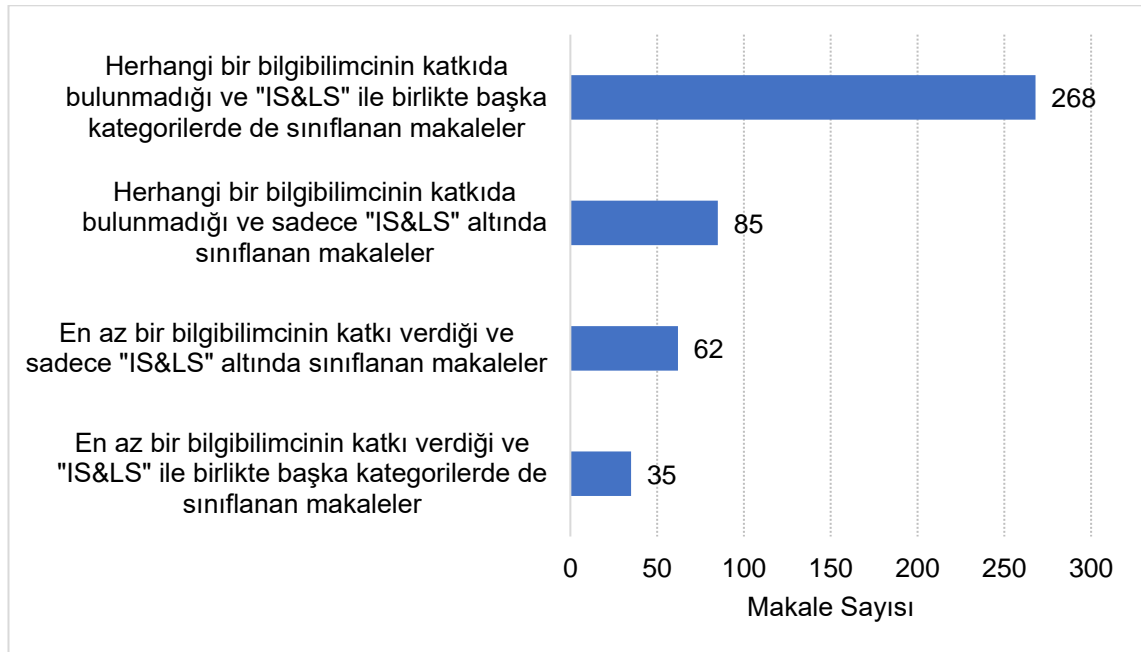
Şekil 9. Bilgilim dergilerindeki makalelerin dağılımı

Teşvik politikalarıyla birlikte 1990'lı yıllardan itibaren bilimsel yayın sayısı hızla artan Türkiye, veritabanlarında yayın sayısı bakımından 18. sıraya yükselirken aynı yayınlar nitelikleri bakımından ele alındığında ise Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin ortalamalarının çok altında olduğu dikkat çekmektedir (Tonta, 2017a, s. 18). Elbette yayın sayısında hızlı artışın tek nedeni olarak teşvik politikaları gösterilemez. Hızla çoğalan üniversite ve araştırmacı sayısı, doçentlik ölçütlerinde uluslararası yayın yapma şartı gibi nedenler de bu artışa neden olmuştur (Balcı, 2014). 2000 yılında 53'ü devlet ve 20'si vakıf olmak üzere 73 yükseköğretim kurumu varken, 2018 yılı itibarıyla 129'u devlet ve 77'si vakıf olmak üzere toplam yükseköğretim kurumu sayısı 206'ya ulaşmıştır (Akçığit ve Özcan-Tok, 2020, s. 83). Günümüze kadar yapılan eleştirel nitelikteki bibliyometrik çalışmaların çıkış noktası hızla artan yayın sayısına karşın araştırmaların düşen kalitesidir. Bilgilim özelinde de aynı

⁹ Bölgesel genişleme kararı ve bu kararın etkilerinin tartışıldığı bazı çalışmalar için bkz. Al ve Soydal, 2014; Tonta, 2017b, Tonta 2018.

durumun yaşanıp yaşanmadığı ise alanın uzmanları tarafından merak edilmektedir.

Günümüzde yaşanan sorunların çözümünde veya yüksek katma değerli çalışmaların ortaya konulmasında disiplinler tek başlarına yetersiz kalabilmekte ve bu noktada farklı disiplinlerden de yararlanmak ihtiyacı doğmaktadır (Ulusoy, 2007, s. 397). WoS'ta sorgu yaptığımızda çalışmaya dâhil olan tüm makaleler "*Information Science & Library Science*" altında kategorize edilmiştir. Bununla birlikte "WoS Categories ve Research Areas" başlıkları altında "*Information Science & Library Science*" ile birlikte sınıflandırılan çok sayıda makale bulunmaktadır. Bu bağlamda, veri setimizdeki makalelerin üçte birinin (450 makalenin 147'si) tek başına "*Information Science & Library Science*" altında yer aldığını belirtmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu 147 makalenin %58'inde (85 makale) ise çalışmamız kapsamında tanımlandığı şekilde herhangi bir bilginin katkısının bulunmaması dikkat çekicidir (bkz. Şekil 10).

Şekil 10. WoS kategorilerine göre TR adresli makalelerin dağılımı

Şekil 10'da WoS kategorileri temel alınarak oluşturulan TR adresli makale sayıları sunulmaktadır. Araştırmanın veri setinde, herhangi bir bilginin katkıda bulunmadığı ve "*Information Science & Library Science*" ile birlikte başka kategorilerde de sınıflanan makaleler en büyük orana (%60) sahiptir. Buna karşın

en az bir bilginin katkı verdiği ve "*Information Science & Library Science*" ile birlikte başka kategorilerde de sınıflanan makalelerin sayısı (35 makale) oldukça azdır (bkz. Şekil 10). Bilgi ve Belge Yönetimi dışından ciddi katkılar yapıldığı görülmektedir.

Yayınların birden fazla kategoride sınıflanabilmesi, bir açıdan araştırmaya dâhil olan yayınların başka hangi disiplinlerden beslendiğini görmek isteyen araştırmacılar için avantaj yaratmaktadır. Bu açıdan baktığımızda araştırmamıza konu olan makalelerin yarısından fazlasının (%56) bilginin ile birlikte Bilgisayar Bilimi içinde de yer aldığı görülmüştür.¹⁰ Şüphesiz ki, diğer tüm bilim dallarında olduğu gibi bilginin alanı da bilgisayar biliminden bağımsız olarak düşünülemez. Çünkü konusal (örneğin, bilgi erişim, bilginin organizasyonu) olarak çalışma alanlarının yakınlığının yanı sıra, bilginin aynı zamanda EBSCO (Ebsco, 2022), Elsevier (Elsevier, 2021), YORDAM Bilgi Teknolojileri (Yordam, 2021), gibi bilgi merkezlerine veritabanı olanaklarını sunan özel kuruluşlarda çalışma olanağı bulunmaktadır. Bilgisayar biliminin yanı sıra bilginin makaleleri Yönetim (%10) ve İletişim (%5) gibi daha pek çok farklı alanla birlikte de kategorize edilmiştir (bkz. Tablo 1). Makale yazarları arasında da çok farklı disiplinlerden (başta bilgisayar mühendisliği olmak üzere çeşitli mühendislikler, tıp, işletme, psikoloji gibi) araştırmacıların varlığı söz konusudur. Chang (2011) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları çalışmamızın bulgularını büyük ölçüde desteklemektedir. Söz konusu çalışmaya göre bilginin literatürü ile ortaklaşa yayın yapma yönelimine sahip veya doğrudan atıf yapma davranışında bulunan disiplinler sırasıyla genel bilim, bilgisayar bilimi, teknoloji, tıp, mühendislik ve iş yönetimi alanlarıdır.

¹⁰ 450 makalenin 250'sinde, "WoS Categories ile Research Areas" kısımlarında, "*Information Science & Library Science*" ile "*Computer Science*" birlikte geçmektedir. Bu noktada WoS sınıflamalarının ne şekilde yapıldığının ve makale bazlı bir sınıflamadan çok dergi bazlı sınıflamaların temel alındığının bilinmesi önemlidir.

Tablo 1. TR adresli bilgibilim makalelerinin yer aldığı diğer WoS kategorileri

Kategori	N	%
Bilgisayar Bilimi ¹¹	250	56
Yönetim	46	10
İletişim	21	5
Sosyal Bilimler, Disiplinlerarası	16	4
Telekomünikasyon	14	3
Sağlık Bilimleri ve Hizmetleri	10	2
Coğrafya	9	2
Tıbbi Bilişim	5	1
Eğitim	5	1

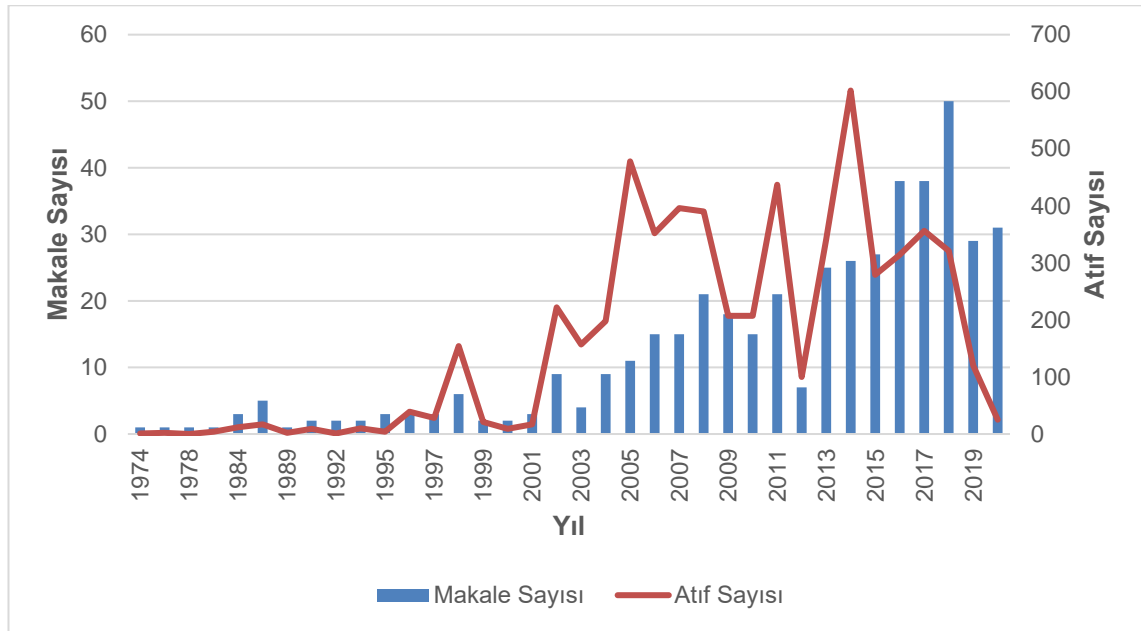
Not: TR adresli bir makale birden fazla kategoride yer alabilmektedir. Bu nedenle toplam değeri verilmemiştir.

TR adresli bilgibilim makale ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımının sunulduğu Şekil 11 ve Tablo 2’de, 1974 yılından 2020 yılına kadar atıf sayısına göre daha düzenli bir şekilde artan makale sayıları göze çarpmaktadır. Yalnızca atıf veya makale sayısından yola çıkarak yapılan yorumlardan yaygın olanı, TR adresli bilgibilim makalelerinin sayısının yıllara göre artmasıyla yapılan bilimsel çalışmaların katma değerinin de yüksek olduğu yönündedir. Bu durum bir ölçüde uygulanan teşvik programlarının amacına ulaştığı izlenimini vermektedir. Ancak konu üzerinde yapılan daha genel nitelikteki araştırmaların sonuçlarına göre, istenilen yayın artışı ile ters orantılı olarak yayınlar etki değeri düşük veya yağmacı dergilerde yer bulmakta veya neredeyse hiç atıf almayan yayınlar olarak kalmaktadır (Tonta ve Al, 2022a).

Şekil 11 incelendiğinde 2000 yılı itibariyle TR adresli makalelerin ve bunlara yapılan atıfların sayısında hissedilir düzeyde bir artış görülmektedir. Bu durum TÜBİTAK’ın 1993 yılında hayata geçirdiği UBYT Programından sosyal bilimler alanında yayın yapan araştırmacıların da yararlanmasına imkân tanınması veya doçentlik ölçütlerine uluslararası veritabanlarında belirli sayıda yayın yapma zorunluluğunun getirilmesi ile açıklanabilir (Balcı, 2014). Yükseköğretim

¹¹ Bilgisayar Bilimine ilişkin değerler WoS’taki iki alanın (“Computer Science, Information Systems” ve “Computer Science, Interdisciplinary Applications”) birleştirilmesi ile elde edilmiştir.

Kurulunun 2014 yılında hayata geçirdiği Akademik Teşvik Programının takip eden yıllara ait makale ve atıf sayısına etkisi görülebilir. Ancak WoS kapsamında dizinlenmiş TR adresli bilgilim makaleleri, yer aldığı aynı cilt ve sayıdaki akran makalelerle karşılaştırıldığında yayın sayısına paralel olarak akran makale atıf etkisi de aynı ölçüde artmakta mıdır? Bir başka ifadeyle yüksek veya düşük atıf sayısına sahip olan makaleler akranlarına göre ne durumdadır? Bu sorunun cevabı, çalışmanın ilerleyen bölümlerindeki akran makale atıf etkisi başlıklı kısımda ele alınmaktadır.

Şekil 11. TR adresli bilgilim makale ve atıf sayılarının yıllara göre dağılımı

2014 yılı atıflar bakımından TR adresli bilgilim makalelerinin en yüksek sayıya ulaştığı dönemdir (bkz. Şekil 11). Bu yılda yayımlanan 26 bilgilim makalesine toplam 602 atıf yapılmıştır. Söz konusu makaleler daha yakından incelendiğinde ise en yüksek atıfı alan ilk beş makalenin (beş makaledeki toplam atıf sayısı 359), toplam atıf sayısının (602) yarısından fazlasını zaten üstlendiğini göstermektedir. Ayrıca bu ilk beş makalenin yazarları arasında bilgilimcinin bulunmaması da dikkat çekicidir. Aynı durum farklı yıllara ait verilerde de göze çarpmaktadır ve bu durumun nedeni atıf verilerinin doğası gereği çarpık olması kaynaklıdır. Atıf verilerinin çarpık şekilde dağılması sonucu, kimi zaman toplam atıf sayıları, kimi zaman makale başına düşen atıf sayıları anlamını yitirebilmektedir. Bu bir ölçüde

bu çalışmanın ortaya çıkmasının motivasyon kaynağı olan akran makale atıf etkisinin dayandığı ortancaya dayalı hesaplamanın önemini göstermektedir.

WoS kapsamında 1974-2020 arasında dizinlenen TR adresli bilgilim makaleleri toplamda 5832 atıf almıştır. Makale başına ortalama atıf sayısı 13 iken ortanca 6'dır. Bir başka ifadeyle TR adresli bilgilim makalelerin yarısı 6 ve üzerinde atıf almıştır (bkz. Tablo 2).

Tablo 2'de 1974 yılından 2020 yılına kadarki süreçte *SCI*, *SSCI* ve *A&HCI* veritabanları kapsamındaki bilgilim dergilerinde yayımlanmış TR adresli bilgilim makale ve atıf sayıları beşer yıllık dönemler halinde verilmektedir.¹² 1974 yılından 1995 yılına kadar, makale ve atıf sayısı önceki dönemlere göre düzensiz bir süreç göstermiştir. Çok az sayıda makale bulunmakla birlikte, 1991-1995 yılları arasındaki hem makale hem de atıf sayısı bir önceki döneme göre düşmüştür. Bu döneme ait makalelere veri setinde daha detaylı bakıldığında, yayımlanmış 7 makalenin 6'sının toplam 5 atıf aldığı görülmektedir. Yani 15 atıfın 10'u tek bir makaleye yapılmıştır. Ancak bir sonraki dönemde (1996-2000) makale sayısı yaklaşık iki kat artarken (16 makale), bu makalelere yapılan atıf sayısı yaklaşık 15 kat artmıştır (251 atıf). Bu makaleler içerisinde de çarpık atıf dağılımı dikkat çekmektedir. Çünkü söz konusu 16 makaleden en sık atıf alan ilk beş makale tüm atıfların yarısından fazlasını almıştır (182 atıf).

2000'li yılların başından itibaren yayın sayısındaki gözle görülen artışta birçok değişkenin etkisinin bulunduğu düşünülmektedir. Bunlar arasında ilk sayılabilecekler arasında UBYT programı, Akademik Teşvik Ödeneği, artan öğretim elemanı sayısı, WoS kapsamındaki bilgilim dergi sayısının artması gelmektedir. Atıf sayısındaki artışın da bir ölçüde yayın sayısındaki artış ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

1974 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede yayımlanmış TR adresli bilgilim makalelerinin dönemlere göre ortalama ve ortanca değerlerine baktığımızda,

¹² Hazırlanan tablo ve şekillerde 1974-1980 yılları tek bir dönem olarak alınmış, diğer dönemler beşer yıl üzerinden analiz edilmiştir. Bu şekilde davranılmasının temel nedeni 1975, 1977 ve 1979 yıllarına ait herhangi bir TR adresli bilgilim makalesinin bulunmaması ve söz konusu dönemde az sayıda TR adresli bilgilim makalesinin WoS kapsamında dizinlenmiş olmasıdır.

1996-2000 döneminin önceki dört döneme kıyasla daha yüksek ortalama ve ortanca değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Özellikle 2001-2005 arasındaki dönem atıf ortalamaları ve ortanca değerlerinin en yüksek noktalara ulaştığı dönemdir. Ancak bu dönemdeki atıfların yaklaşık üçte birinin (1072 atıfın 335'i) sadece iki makaleden elde edilmiş olması ortalama atıf sayısını kullanmanın anlamsızlığını bir kez daha kanıtlamaktadır. Aynı zamanda söz konusu iki makale, TR adresli bilgilim makaleleri arasında en yüksek sayıda atıf elde eden üç çalışmadan ikisidir.

Tablo 2'de dönemlere göre yayımlanan makale sayılarındaki artışlar da dikkat çekicidir. 1974-2000 arasında toplam TR adresli 38 makale yayımlanırken, sadece 2001-2005 arasında 36 makale yayımlanmıştır. Sonraki beşer yıllık dönemlerdeki makale sayılarında sürekli bir artış gözlenmektedir. Öte yandan 2006 yılından sonra yayımlanmış makalelerin aldıkları atıflar azalmış gibi görünse de, bu yayınların hâlâ atıf almaya devam etme potansiyelleri bulunduğunu hatırlatmakta yarar vardır.

Tablo 2. TR adresli bilgilim makale ve atıf sayılarının dönemlere göre dağılımı

Dönem	Makale Sayısı	Atıf Sayısı	Ortalama Atıf Sayısı	Atıf Sayısı (Ortanca)
1974-1980	4	7	1,8	1,3
1981-1985	3	12	4,0	1,5
1986-1990	8	28	3,5	1,0
1991-1995	7	15	2,1	0,5
1996-2000	16	251	15,7	7,0
2001-2005	36	1072	29,8	15,5
2006-2010	84	1552	18,5	14,3
2011-2015	106	1759	16,6	11,0
2016-2020	186	1136	6,1	4,0
Toplam	450	5832	13,0	6,0

Çalışma kapsamında incelenen makalelerin %12'si (55 makale) araştırmancının veri setini oluşturmak için tarama yapıldığı tarih itibariyle henüz atıf almamıştır. Bu makalelerin yarısından fazlasının son iki yıla ait makaleler olması, gelecekte atıf

alabilme potansiyeline sahip olduklarını düşündürmekle birlikte, 2010 yılı ve öncesinde yayımlanan makalelerin atıf almayan makaleler içerisindeki beşte birlik payı (55 makalenin 12'si) dikkat çekicidir. Bu makaleler arasında hiç atıf almamış en eski tarihli çalışmanın yayın yılı 1978'dir. Türkiye adresli bilgilim makalelerinin aldığı atıfların incelendiği daha önceki bir çalışmada (Al ve Soydal, 2010, s. 357) TR adresli bilgilim makalelerinin %83'ünün en az bir kez atıf aldığı ve %17'sinin hiç atıf almadığı bilgisi göz önüne alındığında, atıf almayan makale oranındaki görece azalmanın aradan geçen zaman, dergi sayısındaki artış ve yıldan yıla makalelerin kaynakçalarında yer verilen yayın sayısının artması¹³ gibi başka faktörlerden etkilendiği açıktır. Bu bulgular bir bakıma, atıf sayılarına göre yıllar arasında karşılaştırma yapılırken dikkatli olunması gerektiğini de göstermektedir.

4.3. DERGİLERE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Araştırmamız kapsamında *WoS* ve *JCR*'deki dergiler (Journal Citation Reports, 2021) temelinde bilgilim ve kütüphanecilik dergilerinde TR adresli makalelerin ne düzeyde bulunduğu da bakılmıştır. Buna göre, 1974-2020 yılları arasında TR adresli bilgilim makalelerinin yayımlandığı dergi sayısı 65'tir.¹⁴ Tablo 3'te verilen bilgilere göre TR adresli en fazla bilgilim makalesinin yayımlandığı dergi %13 oranı ile *Scientometrics*'dir. Bu dergiyi *Information Processing & Management*, *Journal of Information Science*, *Journal of the Association for Information Science and Technology*, *International Journal of Information Management*, *Information Development*, *Journal of Enterprise Information Management*, *Libri*, *Online Information Review* ve *Telecommunication Policy* izlemektedir. Makalelerin yarısından fazlası Tablo 3'teki 10 dergide yayımlanmıştır (450 makalenin 247'si).

TR adresli en sık makale yayımlanan bilgilim dergilerinin saptandığı başka bir araştırmanın (Al ve Soydal, 2010, s. 356) bulguları ile bir ölçüde uyuşan Tablo 3'teki sıralama, önceki çalışma ile karşılaştırıldığında, dikkat çekici farklılıklar

¹³ Atıf sayısını etkileyen faktörlerin ele alındığı çalışmalar ile bilimsel yayın sayısı ve yayınlarda atıf yapılan kaynakların sayısının artışını inceleyen çalışmalar için bkz. Bornmann ve Mutz, 2015; Tahamtan, Afshar ve Ahamdzadeh, 2016; Ucar ve diğerleri, 2014.

¹⁴ Tüm dergiler "*Information Science & Library Science*" kategorisi altındadır. Bu kategori dışında yapılan yayınların yer aldığı dergiler çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir.

bulunmaktadır. Örneğin, *International Journal of Information Management* ve *Information Development* adlı dergiler 2010 yılında yapılan araştırmada en sık makale yayımlanan dergiler arasında bulunmazken bu araştırmamızın veri setinde ilk sıralarda yer almaktadır. 1982 yılından beri WoS kapsamında dizinlenen *International Journal of Information Management* adlı dergide¹⁵ ilk TR adresli makale 2005 yılında yayımlanmıştır ve 19 makalenin 15'i 2010 yılı ve sonrasına aittir. Keza *Information Development* adlı dergide yayımlanan makalelerin tamamı 2015 yılı ve sonrasına aittir ve *Information Development* 2008 yılından beri WoS'ta dizinlenmekte olan bir dergidir. TR adresli ilk makalelerin yayımlanma yılı *Journal of the Association for Information Science and Technology* için 1987, *Scientometrics* için 1990, *Journal of Information Science* için ise 1995'tir. Bu bulgular bazı dergilerin Türkiye'deki araştırmacılar tarafından görece olarak daha geç keşfedildiğini, bazı dergilerin ise her dönem makale yayımlanmak istenilen dergiler olduğunu göstermektedir. Öte yandan bazı bilginim dergilerinde ise tarih boyunca TR adresli bir makale bile yayımlanmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3. TR adresli bilginim makalelerinin en fazla yayımlandığı dergiler

Dergi Adı	N	%	Dergi Etki Faktörü	Çeyreklik
<i>Scientometrics</i>	59	13	3,238	Q2
<i>Information Processing & Management</i>	44	10	6,222	Q1
<i>Journal of Information Science</i>	28	6	3,282	Q2
<i>Journal of the Association for Information Science and Technology</i>	21	5	2,687	Q2
<i>International Journal of Information Management</i>	19	4	14,098	Q1
<i>Information Development</i>	17	4	2,049	Q3
<i>Journal of Enterprise Information Management</i>	16	4	5,396	Q1
<i>Libri</i>	15	3	0,521	Q4
<i>Online Information Review</i>	14	3	2,325	Q3
<i>Telecommunications Policy</i>	14	3	3,036	Q2
Diğer	203	45		
Toplam	450	100		

Tablo 3'te WoS'ta dizinlenen ve JCR'de listelenen dergilerdeki TR adresli yayımlanan makale sayıları, dergilerin en son yıla ait etki faktörü ve çeyreklik değerleri verilmektedir. TR adresli en fazla bilginim makalesinin yayımlandığı *Scientometrics* dergisi ikinci çeyreklik ve %50'lik dilimde yer almaktadır. Bu

¹⁵ Derginin 1982-1985 yılları arasındaki adı *Social Science Information Studies*'dir.

bilgilerin yıldan yıla değiştiği yorum yaparken bilinmesi ve dikkat edilmesi gereken konular arasındadır. Örneğin, *Scientometrics*, 2020 yılında “*Information Science & Library Science*” kategorisinde Q2’de bulunurken, 2019, 2018 ve 2016 yıllarında Q1’de yer almıştır. Öte yandan aynı dergi “*Computer Science, Interdisciplinary Applications*” altında sınıflandığında 2017-2020 yılları arasında hep Q2’de kendine yer bulmuştur.¹⁶

Tablo 4. TR adresli bilgibilim makalelerinin yayımlandığı dergilerin durumu

Çeyreklik	Makale		Dergi	
	N	%	N	%
Q1	140	34	16	31
Q2	159	39	14	27
Q3	78	19	12	24
Q4	35	8	9	18
Toplam	412	100	51	100

Not: Erişebildiğimiz en son yıla ait bazı bilgibilim dergilerinin etki faktörü hesaplanmadığından ya da artık JCR’de yer almadığından toplam makale sayısı 450, dergi sayısı ise 65 değildir.

TR adresli bilgibilim makalelerinin ve yayımlandıkları dergilerin etki faktörleri dikkate alınarak yer aldıkları çeyreklik dilimleri Tablo 4’te sunulmaktadır. En fazla Türkiye orijinli bilgibilim makalesinin yer aldığı çeyreklik dilimi sırasıyla Q2, Q1, Q3 ve Q4’tür. Dergi etki faktörü makalelerin kalitesini tam anlamıyla yansıtmamaktadır.¹⁷ Ancak Türkiye’deki genel uygulamalarda çeyreklik değerlerine önem atfedildiğinden TR adresli bilgibilim makalelerinin yaklaşık %73’ünün ilk iki çeyreklik dilimde yer aldığını belirtmekte yarar vardır (bkz. Tablo 4). Q4’te yer alan dergiler arasında en sık makale yayımlanan dergi *Libri*’dir (35 makalenin 15’i). Q4’te yer alan makale sayısının diğer çeyrekliklere göre nispeten

¹⁶ “*Computer Science, Interdisciplinary Applications*” altında 2017-2020 yılları arasında sırasıyla *Scientometrics* dergisinin etki faktörüne göre sıralaması ve bu kategorideki toplam dergi sayıları şu şekildedir: 44/105; 41/106; 45/109; 53/111. Görüldüğü üzere hiçbir yıl ilgili derginin etki faktörüne göre sırası ve toplam dergi sayısı aynı değildir.

¹⁷ Son zamanlarda araştırmacıların hemfikir olduğu nokta; dergi etki faktörünün ya da bir makalenin yer aldığı yüzdeler diliminin o makalenin kalitesi hakkında net bir yargıya ulaşılmasının en sağlıklı yolu olmadığıdır. Bunun nedeni, yayınların aldıkları atıfların sayılması sonucunda elde edilen dergi etki faktörü ya da çeyreklik dilimin söz konusu veriler çarpık dağılım göstermesinden hareketle yanıltıcı olabileceğidir (Tonta ve AI, 2022b).

az olması, bu dilimdeki dergilerin bir kısmının yayın dilinin İngilizce olmamasından da kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, WoS kapsamındaki TR adresli bilgilim makalelerinin tamamının dilinin İngilizce olduğunu belirtmek gerekir.

4.4. YAZARLAR, ÇOK YAZARLIK VE DİSİPLİNLERARASI İŞBİRLİĞİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

SSCI, SCI ve A&HCI veritabanlarında dizinlenen bilgilim dergilerinde yayımlanmış TR adresli bilgilim makalelerine toplam 875 farklı araştırmacı katkı sağlamıştır. Yazarların %82'si TR adresli bilgilim dergilerinde sadece bir kez görünmektedir.¹⁸ Bir başka ifadeyle TR adresli bilgilim dergilerinde 717 yazarın yalnızca bir makalesi yayımlanmıştır. Diğer 158 yazarın %10'u iki kez, %4'ü üç kez ve kalan %4'ü ise dört veya daha fazla kez bilgilim dergilerinde görünmektedir (bkz. Tablo 5). En fazla makale ile katkıda bulunan yazarlar Yaşar Tonta, Fazlı Can, Hüseyin Cenk Özmutlu, Seda Özmutlu ve Tolga Yurettir. Bilgilim alanında sınıflanan dergilerde makale yayımlayan TR adresli yazarların bağlı oldukları bölümlere bakıldığında, bilgilim alanı dışında görev yapan yazarların çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Örneğin, Yaşar Tonta'dan sonra en fazla makale yayımlayan dört kişi bilgilim kökenli değildir, bu kişiler Endüstri Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği gibi farklı alanlarda görev yapmaktadır. Ayrıca bilgilim alanında en fazla makale yayımlayan araştırmacılar arasında istatistik ve ekonometri gibi farklı alanlarda görev yapan araştırmacılar da bulunmaktadır. 15 makale ile en fazla katkıyı sağlayan araştırmacı Yaşar Tonta ise halen Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

¹⁸ Bu kişilerin farklı WoS kategorilerinde makalelerinin bulunma olasılığı vardır.

Tablo 5. TR adresli bilgibilim makalelerinde görev alan yazarların makale sayıları

Makale Sayısı	Yazar Sayısı	
	N	%
1	717	81,9
2	89	10,2
3	34	3,9
4	10	1,1
5	8	0,9
6	3	0,3
7	4	0,5
8	3	0,3
9	2	0,2
10	3	0,3
11	1	0,1
15	1	0,1
Toplam	875	99,8

Not: Yuvarlama hatası nedeniyle yüzde değerinin toplamı 100 olmamaktadır.

TR adresli bilgibilim makalelerinin çok yazarlık durumu Tablo 6'da verilmektedir. 1974-2020 yılları arasında yayımlanan TR adresli makalelerin %26'sında (116 makale) bir yazar görev alırken %74'ü (334 makale) birden fazla araştırmacının katkısı ile oluşturulmuştur. Bu verilerden hareketle her TR adresli dört bilgibilim makalesinden üçünün çok yazarlı çalışmaların sonucunda üretildiği ifade edilebilir. Veri setimizde altı ve üzeri sayıda yazara sahip 15 makale bulunmaktadır. Bunlardan dokuz tanesi 6 yazarlı, üçü 7 yazarlıdır. Geriye kalan üç makalenin yazar sayıları ise sırasıyla 8, 20 ve 99'dur. 99 yazarlı makale çok farklı ülkelerden kişilerin bir araya gelerek kaleme aldığı ve "crowd-authoring"¹⁹ olarak adlandırılan bir yaklaşımın ürünüdür.

Geçmişten günümüze bilgi miktarı ve buna katkı sağlayan yazar sayısında artış olması olağandır. Disiplinlere göre çok yazarlık durumlarının değişkenlik göstermesi beklenen bir durumdur. Öte yandan bazı alanlarda çok yazarlığın daha baskın olduğu gözlenmektedir. Genel olarak sırasıyla tıp ve sağlık bilimleri, temel bilimler, mühendislik ve sosyal bilimlerde çok yazarlığın yaygın olduğu bilinmektedir. Sanat ve beşeri bilimlerde ise tek yazarlığın yaygın olduğu daha önceki çalışmalarla ortaya konulmuştur (Al, 2005, s. 35).

¹⁹ Söz konusu yaklaşım ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Al Lily, 2015.

Tablo 6. TR adresli bilgibilim makalelerinin yazar sayılarına göre dağılımı

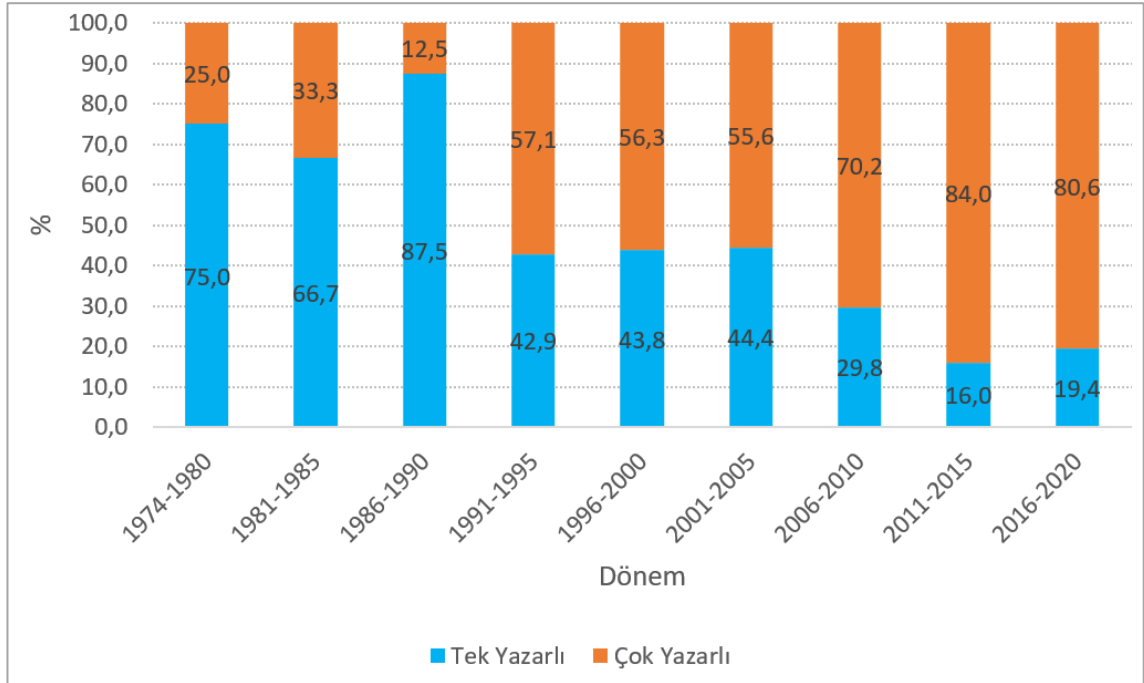
TR Adresli Bilgibilim Makalelerinin Yazar Sayısı	N	%
1	116	26
2	167	37
3	91	20
4	37	8
5	24	5
6 ve üzeri	15	3
Toplam	450	99

Not: Yuvarlama hatası nedeniyle yüzde değerinin toplamı 100 olmamaktadır.

Çok yazarlılığın TR adresli bilgibilim makaleleri üzerinden durumu beşer yıllık dönemler halinde Şekil 12’de sunulmaktadır. 1974 yılından 1985 yılına kadarki dönemde ortak yazarlı ve tek yazarlı çalışmaların durumu paralel gitmiştir. 1986-1990 yıllarını kapsayan dönemde bir ara tek yazarlı çalışmalar ön plana çıkmış ancak sonraki dönemlerde ani bir düşüşe geçmiştir. 2000’li yıllar itibariyle TR adresli bilgibilim makalelerinde ortaklaşa yayın yapma eğiliminin oldukça artmaya başladığı görülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ortaklaşa oluşturulan söz konusu yayınlara yazarların gerçekten katkı sağlayıp sağlamadığıdır. Yoksa bir araştırmaya birden fazla ve farklı disiplinlerde görev yapan araştırmacıların katkı sağlaması zaten çalışmanın niteliğine zenginlik katacaktır (Al, 2005, s. 38-39).

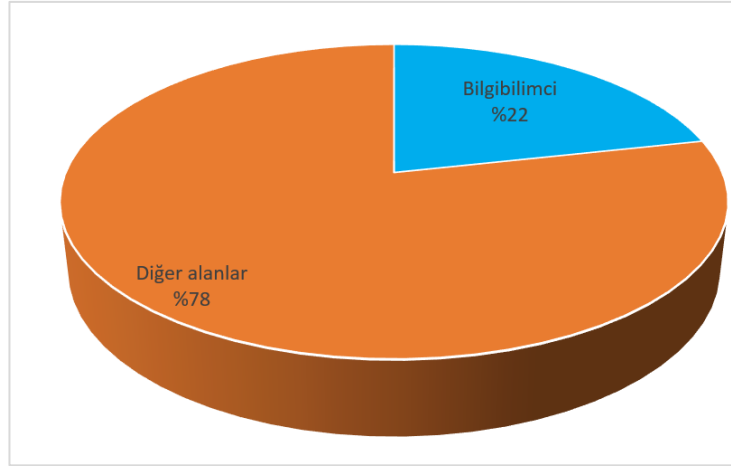
WoS’un bilgibilim kategorisinde sınıflanan dergilerde TR adresli makalelerin ne kadarının bilgibilim kökenli araştırmacılar tarafından gerçekleştirildiğine yönelik elde edilen pasta grafik Şekil 13’te sunulmaktadır. Görüldüğü üzere 1974 yılından 2020 yılına kadar çıkan ve WoS kapsamında dizinlenen dergilerdeki TR adresli bilgibilim makalelerinin sadece %22’sinde en az bir bilgibilim kökenli araştırmacının katkısı bulunmaktadır. Bilgibilim dergilerinde yayımlanan makalelerde başta bilgisayar mühendisliği olmak üzere çok farklı disiplinlerden araştırmacıların yazar olarak yer aldığı saptanmıştır. Özellikle kütüphane ya da arşiv gibi yerlerde çalışan uygulama kökenli kişilerin makale sayıları oldukça azdır. Bu noktada unutulmaması gereken noktalardan birisi, bilgibilim kökenli

araştırmacıların “*Information Science & Library Science*” kategorisi altında sınıflanan dergiler dışında da makale yayımlamakta olduklarıdır. Ancak gözlemlerimiz bu eğilimin çok yaygın olmadığı yönündedir.

Şekil 12. TR adresli bilgibilim makalelerinin dönemlere göre yazarlık durumu

Şekil 13'teki dağılım, alanında uzman araştırmacıların neden kendi alanlarındaki dergilerde yayın yapmadıkları veya katkılarının görece olarak neden az olduğu sorularını gündeme getirmektedir. Zaman içinde hem Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin sayıları, hem öğretim elemanı sayıları, hem lisansüstü mezun sayıları artış göstermektedir. Potansiyel yayın yapılabilecek dergi sayısının da geçmişe oranla daha yüksek olduğu bilindiğinden Türkiye'deki bilgibilimcilerin araştırma kapsamında incelemeye konu olan dergilerde makale yazmak için yeterli altyapıya ve eğitim düzeyine sahip olup olmadıkları da bir yönüyle sorgulamaya açılmalıdır. Diğer yönden bilgi yönetimi alanı dışındakilerin bu alandaki kimi dergilere yönelimi de mercek altına alınması gereken bir konudur.

Şekil 13. TR adresli bilgibilim makalelerinde görev alan bilgibilim kökenli araştırmacıların durumu

Her ne kadar bilgibilim, disiplinlerarası bir yapıya sahip olsa da, söz konusu bilgibilim dergilerinde yayın yapan alan dışı uzmanları bu dergilerde yayın yapmaya yönlendiren etmenler de değerlendirilmelidir. Düşük olasılık olarak görünmekle birlikte, WoS kapsamındaki dergilerde makale yayımlamak, Türkiye'deki doçentlik ölçütlerini karşıladığı veya UBYT programından destek alabilmeyi sağladığı için söz konusu dergilerin tercih sebebi olmakta mıdır sorusu kafaları kurcalamaktadır. Bu sorunun cevabı daha önce tam olarak adreslenmemiş olsa da, yapılan çalışmalarda (Nicholas ve diğerleri, 2017; Tenopir, Dalton, Fish, Christian, Jones ve Smith, 2016) makale yazmak için çok farklı motivasyonların olduğuna değinilmektedir. TR adresli farklı bir alandaki makaleler üzerinden gerçekleştirilen örnek bir vaka çalışmasının (Tonta ve Al, 2022a) bulgularına göre, Hindistan orijinli bir derginin (*The Anthropologist*) yağmacı dergi olduğu fark edilmiş ve 2016 yılında WoS'tan çıkarılmıştır. Söz konusu dergide TR adresli yayımlanan makale sayısının çok kısa bir sürede olağandışı bir şekilde artması, yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğunun antropolojiyle ilgisinin bulunmaması farklı motivasyonların söz konusu olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu dergide makalesi yayımlanan yazarların bir kısmı, antropoloji bilimine katkı sağlamak için değil, sırf doçentlik şartlarını sağlamak ya da teşvik politikasından yararlanabilmek için bu tür bir dergide makale yayımlamış gibi görünmektedir. Ne yazık ki bu etik olmayan

durum fark edilene kadar ilgili kamu kaynağının (UBYT desteği) bir kısmı bu yayınların sahiplerine ödenmiştir (Tonta, 2017a, s. 80).

Çalışmada TR adresli bilgilim makalelerinde yıllara göre ne oranda bilgilimci katkısı olduğu da analiz edilmiştir. Beşer yıllık dönemlere göre verilerin birleştirilerek sunulduğu Tablo 7’de göze çarpan ilk bulgu, WoS kapsamındaki TR adresli bilgilim makalelerinin yer aldığı ilk dönemlerde bilgilimci katkısının oransal olarak daha yüksek olduğudur. Tabii ki söz konusu dönemlerde makale sayıları da azdır.

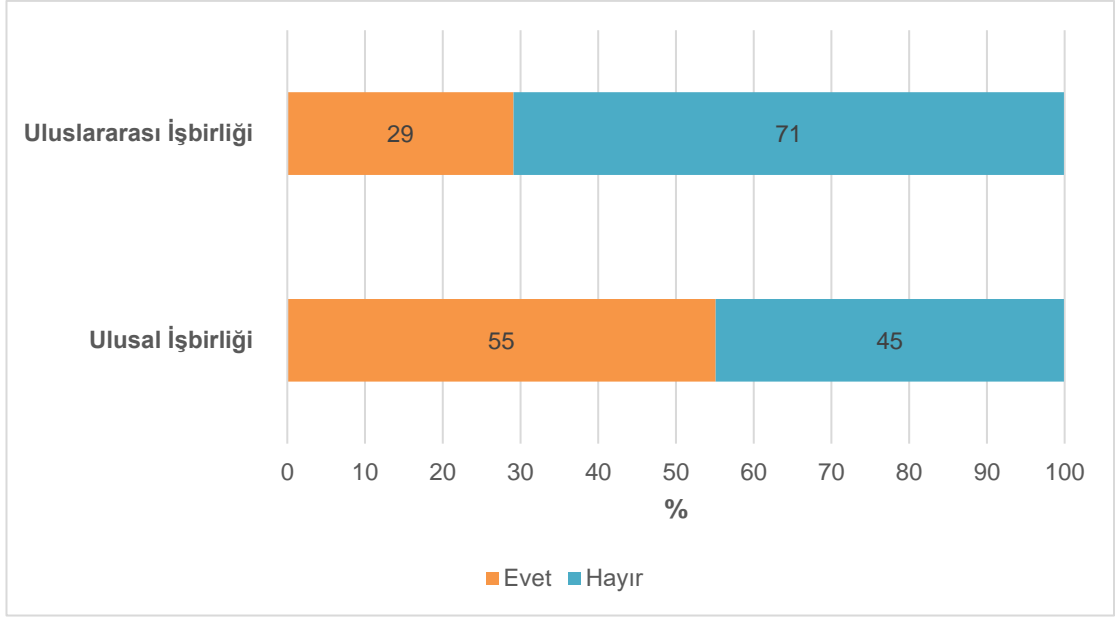
Tablo 7. Bilgilimcilerin TR adresli bilgilim makalelerine dönemlere göre sağladıkları katkı

Bilgilimcilerin Makaleleri			
Dönem	N	%	Toplam Makale Sayısı
1974-1980	3	75,0	4
1981-1985	2	66,7	3
1986-1990	6	75,0	8
1991-1995	2	28,6	7
1996-2000	2	12,5	16
2001-2005	19	52,8	36
2006-2010	32	38,1	84
2011-2015	13	12,3	106
2016-2020	18	9,7	186
Toplam	97	21,6	450

2001-2005 yılları arasında yayımlanmış TR adresli her iki bilgilim makalesinden birinde bu çalışmadaki kavramsal çerçevesiyle en az bir bilgilimci yer almaktadır. Sonraki dönemlerde makalelerdeki bilgilimci oranı ciddi şekilde azalmıştır. Hatta 2016-2020 yılları arasında yayımlanan her on makaleden sadece birinde bilgilim kökenli araştırmacının yer aldığı görülmektedir (bkz. Tablo 7). Son yıllarda “*Information Science & Library Science*” kategorisinde yer alan dergilerde yapılan makalelerde farklı disiplinlerden araştırmacıların daha sık

görüldüğü saptanmıştır. Yine de veri seti TR adresli bilgibilim makaleleri ile sınırlı olduğu için genelleme yaparken dikkatli olmak gerekmektedir.

Yapılan bir araştırmaya göre TR adresli bilimsel yayınların %70'inde ulusal ve kurumsal, %20'sinde ise uluslararası işbirliği olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmanın bir diğer bulgusuna göre TR adresli bilimsel yayınların sadece %10'u tek yazarlı olarak yayımlanmıştır. Söz konusu araştırmanın bulguları, uluslararası işbirliği yapılan yayınların atıf etkisinin dünya ortalamasının üzerinde olduğunu, buna karşın bireysel, ulusal veya kurumsal olarak yapılan çalışmaların ise atıf etkisinin dünya ortalamasının altında kaldığını göstermektedir (Tonta, 2017a, s. 19). Araştırmamız da benzer şekilde TR adresli bilgibilim makalelerinin içerisinde uluslararası işbirliğinin ulusal işbirliğinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda ulusal ve uluslararası işbirliğine yönelik elde edilen veriler Şekil 14'te sunulmaktadır. Bulgulara göre TR adresli 450 bilgibilim makalesinin %29'unda (131 makale) uluslararası işbirliği yapılmışken %71'inde (319 makale) yapılmamıştır. Bu makalelerin aynı zamanda %55'inde (248 makale) ulusal düzeyde işbirliği yapıldığı, %45'inde (202 makale) ise ulusal işbirliğine gidilmediği saptanmıştır (bkz. Şekil 14). Bu oranların düşüklüğünün birtakım etkileri olabilir. Çünkü ulusal işbirliğinin yanı sıra uluslararası işbirliğinin de TR adresli makalelerin görünürlüğünü artıracığı, bilim ve teknolojideki gelişmelerden pay alabilme açısından önemli olduğu son zamanlarda yapılan araştırmalarda sıkça vurgulanmaktadır (Akçığıt ve Özcan-Tok, 2020, s. 13).

Şekil 14. TR adresli bilgibilim makalelerinde ulusal ve uluslararası işbirliği

İncelenen makalelerde, farklı ülkelerden ve Türkiye içerisindeki farklı kişi ve kurumlardan katkı alındığı örneklere de rastlanmaktadır. Bu durumlarda söz konusu makale hem ulusal hem de uluslararası işbirliği yapılan makale olarak sınıflanmıştır. Veri setimizdeki makalelerin %10'u (45 makale) hem ulusal hem de uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesi sonucunda literatür ile buluşmuştur.

4.5. AKRAN MAKALE ATIF ETKİSİNE GÖRE DEĞERLENDİRME

Araştırmamızda TR adresli her bir makale, yayımlandığı dergideki aynı sayıda bulunan makaleler ile yarattığı atıf etkisi bakımından karşılaştırılmaktadır. Bunun için makalenin aldığı atıf sayısı ile aynı sayıda yayımlanan tüm makalelerin aldığı atıfların ortanca değeri konumları doğrultusunda incelenmektedir. Bu bağlamda bir makalenin akran makale atıf etkisi, akranları ile olan karşılaştırmaya bağlı olarak üç sınıfta (düşük, eşit ve yüksek) yer alabilmektedir. Akran makale atıf etkisine yönelik detaylı açıklama çalışmamızın yöntem bölümünde verilmektedir.

Akran makale atıf etkisini bir bilimsel yayının akranları içindeki konumu ve performansı hakkında fikir sahibi olabilmenin tek başına bir yolu olarak nitelemek çok doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte, diğer ölçümlere göre yayın hakkında kısa sürede bilgi sahibi olunmasını sağlama potansiyeli bulunduğunu ifade edebiliriz. Buradaki temel çekince içeriksel bir atıf analizi (örneğin, olumlu-

olumsuz atıf, kendine atıf vb.) yapılmadığı için elde edilen değerlerin yüzeysel kaldığı gerçeğidir. Çalışmamızın kavramsal arkaplan bölümünde de sözü edildiği üzere “bu yayının niteliklidir” yargısına farklı ölçevler aracılığıyla kolaylıkla ulaşılabildiği yönünde bir yanılğı vardır. Söz konusu ölçevler (dergi etki faktörü, yayının sayısı, atıf sayısı vb.) makalelerin tek tek kaliteleri hakkında yanıltıcı değerlendirmeler yapmamıza neden olabilmektedir. Bu durumun daha anlaşılabilir olması ve örnek verilmesi açısından Tablo 8’de veri setimizde yer alan makalelerden rastgele seçilmiş 10 makalenin bulunduğu derginin yıl, cilt ve sayısındaki makalelerin aldığı toplam atıf sayısı ile aynı düzlemdeki ortanca değerler verilmiştir. Görüldüğü üzere bu makalelerin yer aldığı düzlemdeki makalelerin ortalama atıf sayıları ile ortanca değerleri arasında dikkat çeken farklar bulunmaktadır.

Tablo 8. Rastgele seçilen 10 makalenin yer aldığı düzlemdeki makale başına ortalama atıf ve ortanca değerleri

Makale	Yıl	Bulunduğu Sayıdaki Toplam Makale Sayısı	Bulunduğu Sayıdaki Makalelerin Aldığı Toplam Atıf Sayısı	Ortanca Değer	Makale Başına Ortalama Atıf Sayısı
1	1990	9	214	9	23,8
2	1993	8	274	10,5	34,3
3	1997	8	441	17	55,1
4	2000	9	245	15	27,2
5	2005	7	905	52	129,3
6	2006	18	1124	19	62,4
7	2007	13	882	28	67,8
8	2012	17	1669	43	98,2
9	2014	8	643	18	80,4
10	2015	19	335	11	17,6

Akran makale atıf etkisi olarak adlandırdığımız bu yeni ölçev aracılığıyla yapılan analize göre TR adresli 450 bilgilim makalesinin %45’inin akran makale atıf etkisinin, yer aldığı düzlemdeki akran makalelere göre düşük olduğu saptanmıştır. Bu makalelerin %39’unun akranlarına göre atıf etkisi yüksek, %16’sının ise eşittir (bkz. Tablo 9). Dolayısıyla çalışmamızın temel hipotezi olan

“WoS'ta dizinlenen TR adresli bilgibilim makalelerinin akran makale atıf etkisi düşük olanların sayısı akran makale atıf etkisi yüksek olanların sayısından fazladır” ifadesi doğrulanmıştır.

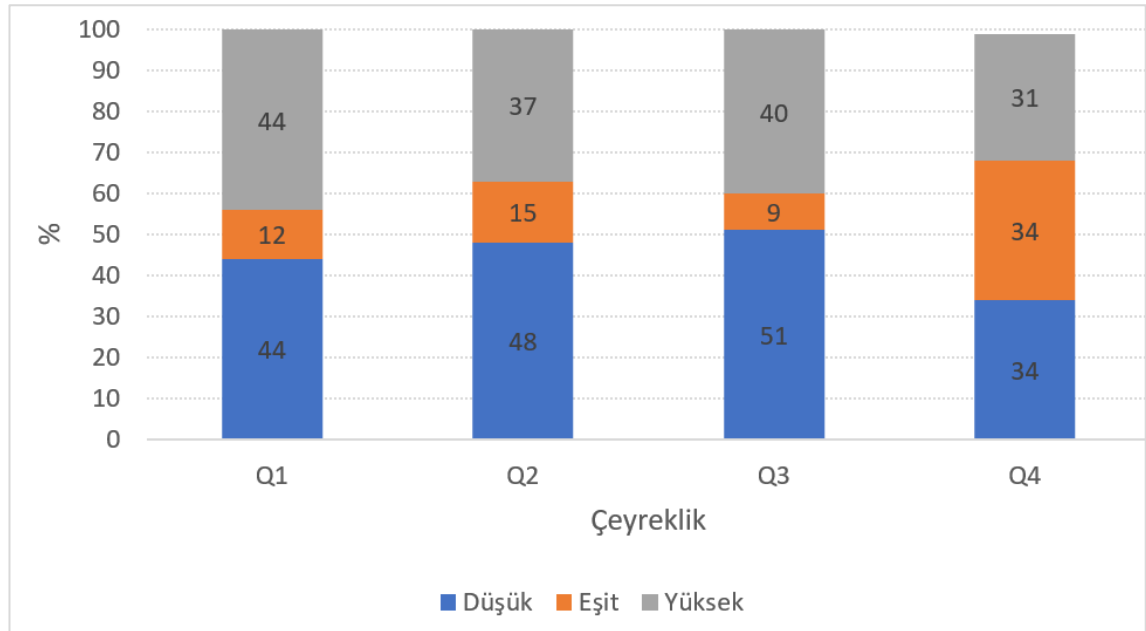
Tablo 9. TR adresli bilgibilim makalelerinin akran makale atıf etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	N	%
Düşük	204	45
Eşit	70	16
Yüksek	176	39
Toplam	450	100

Akran makale atıf etkisi eşit olan makalelerin %30'unda (21 makale) TR adresli makalelerin ve birlikte yayımlandıkları sayıdaki makalelerin ortanca atıfı sıfırdır. Söz konusu sayıdaki makalelerin en az yarısı yayımlandıkları tarihten araştırmanın verilerinin toplandığı tarihe kadar bir kez bile atıf almamıştır. Bu makalelerin atıf alabilmesi için belli bir süreye ihtiyaç duyup duymadıklarını anlamak içinde çalışmaların yayın yıllarına bakılmış, bazı makalelerin eski yıllara (örneğin, 1978, 1992 gibi) ait olduğu saptanmıştır. Söz konusu makaleler yayımlandıkları dergilere göre de çeşitlilik göstermektedir. Hiç atıfı olmayan 21 makale 15 ayı dergide yayımlanmıştır. Bu anlamda doğrudan bir dergi etkisinden söz etmek anlamlı görünmemektedir.

Akran makale atıf etkisi eşit olup da en fazla atıf almış TR adresli bilgibilim makalelerinin aldıkları atıf sayısı sırasıyla 55, 29 ve 28'dir. Bu makalelerin atıf sayıları yayımlandıkları dergideki aynı sayıdaki makalelerin almış oldukları atıf sayılarının ortancasına eşittir. Söz konusu üç makale işbirliği sonucu üretilmiş ancak makalelerde herhangi bir bilgibilimci yer almamıştır. Öte yandan beş ve daha az atıf almış TR adresli makaleler akran makale atıf etkisinin eşit olduğu çalışmaların %69'unu oluşturmaktadır. Gerek hiç atıf almamış makalelerin gerekse az sayıda atıfa sahip makalelerin eşit akran makale atıf etkisine sahip olması çalışmaların atıf etkisi bakımından izlenmesi gerektiğini göstermektedir.

TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisinin yer aldıkları dergilerin etki faktörlerine göre hangi çeyreklerde bulduklarına ilişkin dağılım Şekil 15'te sunulmaktadır. Daha önce Tablo 4'te verildiği üzere, TR adresli bilgilim makalelerinin %34'ü ilk, %39'u ikinci, %19'u üçüncü ve %9'u ise son çeyreklik dilimde yer almaktadır. Denilebilir ki; TR adresli bilgilim makalelerinin yaklaşık %73'ü dergi etki faktörüne göre prestijli sayılan %50'lik kısımda bulunmaktadır. Şekil 15, dergi çeyreklik dilimleri aynı olan makalelerin akranlarına göre farklı atıf etkilerine sahip olduğunu göstermektedir. Q1 ve Q2'de yer alan dergilerde daha fazla makale yayımlanmasına ilişkin olumlu görünen bu duruma, akran makale atıf etkisi çerçevesinden bakıldığında; ilk çeyreklik dilimde yer alan TR adresli bilgilim makalelerinin %44'nün düşük, %12'sinin eşit ve %44'ünün ise yüksek akran makale atıf etkisine sahip olduğu saptanmıştır. İkinci çeyreklik dilimde yer alan makalelerin akran makale atıf etkisi açısından konumu %48'i düşük, %15'i eşit ve %37'si yüksek şeklindedir. Üçüncü çeyreklik dilimde yer alan makalelerin yarısından fazlası düşük akran makale atıf etkisine sahiptir. Son çeyreklik dilimde yer alan makalelerde ise akran makale atıf etkisi bakımından birbirine yakın dağılımlara sahip olduğu gözlenmektedir.

Şekil 15. Dergilerin çeyreklik değerlerine göre TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisi

TR adresli 450 bilgilim makalesinin %74'ünde (334 makale) ortak yazarlık söz konusu iken, %26'sı (116 makale) tek yazarlı olarak hazırlanmıştır. Çok yazarlı TR adresli bilgilim makalelerinin %43'ü yüksek akran makale atıf etkisine sahiptir. Tek yazarlı TR adresli bilgilim makalelerinde ise makalelerin %56'sı akranlarına göre daha düşük akran makale atıf etkisine sahiptir. Bununla birlikte, tek yazar tarafından yazılan TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisi düşük olanlar, yüksek olanların iki katıdır. Hem tek yazarlı makalelerde hem de çok yazarlı makalelerde akran makale atıf etkisi eşit olan makalelerin yaklaşık olarak aynı orana sahiptir (bkz. Tablo 10).

Tablo 10. Akran makale atıf etkisine çok yazarlılığın etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	Tek Yazarlı		Çok Yazarlı		Toplam	
	Makaleler		Makaleler			
	N	%	N	%	N	%
Düşük	65	56	139	42	204	45
Eşit	19	16	51	15	70	16
Yüksek	32	28	144	43	176	39
Toplam	116	100	334	100	450	100

Tablo 11'de TR adresli 450 bilgilim makalesinin %22'sinin (97 makale) en az bir bilgilim kökenli araştırmacı tarafından, %78'inin (353 makale) ise bilgilim kökenli olmayan araştırmacılar tarafından yapıldığı gösterilmektedir. Aynı tabloda görüldüğü üzere TR adresli bilgilim makalelerinin bilgilim kökenli araştırmacılar tarafından yazılması bu makalelerin akran makale atıf etkisine olumlu bir katkı sağlamamıştır. Ancak bilgilim kökenli olmayan araştırmacıların bilgilim dergilerinde yaptıkları çalışmaların akran makale atıf etkisine yüksek oranda olmamakla birlikte olumlu yönde katkısı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bilgilimcilerin alandaki yayımladıkları makalelerin akranları içindeki etkisinin zayıf olmasının nedenleri araştırılmalıdır.

En az bir bilgilimcinin yazarlık yaptığı makalelerin yaklaşık yarısı akran makale atıf etkisi bakımından düşük kategorisindedir. Bilgilimcilerin katkı sağlamadığı

makaleler içerisinde en fazla makale yine akran makale atıf etkisi düşük olan grupta yer almakla birlikte oran (%44) biraz daha azdır. Alan dışından yayın yapan araştırmacıların amaçlarının makalelerini yayımlayacak dergi arayışında mı oldukları, yoksa araştırma alanına katkı sağlamak için mi söz konusu dergilerde yayın yaptıkları sorgulanması gereken bir konudur. Çünkü TR adresli bilgilim dergilerinde makalesi olan yazarlar arasında hemşirelik, lojistik, ortopedi, sinema gibi çeşitli birimlerde görev yapmakta olan birçok akademisyen bulunmaktadır.

Tablo 11. Akran makale atıf etkisine bilgilimcilerin etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	En Az Bir Bilgilimcinin Katkı Sağladığı Makaleler		Bilgilimcilerin Katkı Sağlamadığı Makaleler		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	Düşük	48	49,5	156	44,2	204
Eşit	17	17,5	53	15,0	70	15,6
Yüksek	32	33,0	144	40,8	176	39,1
Toplam	97	100,0	353	100,0	450	100,0

TR adresli bilgilim makalelerinde uluslararası işbirliğinin yapılması söz konusu makalelerin akran makale atıf etkisine olumlu yönde katkı yapmaktadır. Tablo 12 incelendiğinde, uluslararası işbirliğinin yapıldığı makalelerde akran makale atıf etkisinin de yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmaya göre TR adresli makalelerde yabancı ülkeler ve kurumlarla işbirliğine gidilmesi o makalenin atıf sayısını %25 oranında artırmaktadır (Tonta ve Akbulut, 2021, s. 405). Dolayısıyla uluslararası işbirliğinin, çalışmaların daha fazla atıf almasına ve akran makale atıf etkisine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir. Uluslararası işbirliğinin yapılmadığı 319 TR adresli bilgilim makalesinin yarısından daha fazlasının (%64) akran makale atıf etkisinin düşük veya eşit olduğu saptanmıştır. Uluslararası işbirliği yapılan makaleler için akran makale atıf etkisinin düşük veya eşit olduğu makalelerin oranı %53 düzeyindedir.

Tablo 12. Akran makale atıf etkisine uluslararası işbirliğinin etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	Uluslararası İşbirliği Yapılan Makaleler		Uluslararası İşbirliği Yapılmayan Makaleler		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	Düşük	50	38	154	48	204
Eşit	19	15	51	16	70	16
Yüksek	62	47	114	36	176	39
Toplam	131	100	319	100	450	100

TR adresli 450 bilgilim makalesinin akran makale atıf etkisine ulusal işbirliğinin katkısı Tablo 13'te sunulmaktadır. Görüldüğü üzere ulusal işbirliğinin yapıldığı TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisi düşük ve yüksek kategorilerinde aynı oranda kalırken, bu işbirliğinin yapılmadığı çalışmalarda ise akran makale atıf etkisi düşük olanların oranı daha yüksektir. Dolayısıyla, yerelde işbirliğinin yapılması da TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisini olumlu yönde etkilemektedir. Öte yandan söz konusu işbirliği yapılmayan makalelerde akran makale atıf etkisi düşük olanların oranı (%49) dikkati çekmektedir.

Tablo 13. Akran makale atıf etkisine ulusal işbirliğinin etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	Ulusal İşbirliği Yapılan Makaleler		Ulusal İşbirliği Yapılmayan Makaleler		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	Düşük	105	42	99	49	204
Eşit	38	15	32	16	70	16
Yüksek	105	42	71	35	176	39
Toplam	248	99	202	100	450	100

Not: Yuvarlama hatası nedeniyle bazı değerlerin toplamı 100 olmamaktadır.

TR adresli 450 bilgilim makalesinde disiplinlerarası işbirliğinin bu yayınların akran makale atıf etkisine göre durumu ise Tablo 14'te sunulmaktadır. Bu araştırma kapsamında tanımlanan çerçevedeki bilgilimci tanımı ile başka bir

disiplinden araştırmacıların bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkan makaleler disiplinlerarası işbirliği ile gerçekleştirilmiş olarak nitelendirilmiştir. Buna göre bir endüstri mühendisi ile bir bilgisayar mühendisi birlikte bilginbilim dergilerinde makale yayımladıysa, bu çalışma özelinde söz konusu makale disiplinlerarası işbirliğine sahip bir çalışma olarak nitelendirilmemektedir. Ölçülmek istenen şey, bilgi yönetimindeki kişilerin farklı disiplinlerdeki kişilerle ortak yayın yapmasının atıf etkisi bakımından bir farklılık yaratıp yaratmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Ne yazık ki, bu bağlamda, çalışma kapsamındaki tanım itibariyle, TR adresli bilginbilim makalelerinde disiplinlerarası işbirliği içinde bulunan makale sayısı oldukça sınırlı sayıdadır (23 makale).

Tablo 14. Akran makale atıf etkisine disiplinlerarası işbirliğinin etkisi

Akran Makale Atıf Etkisi	Disiplinlerarası İşbirliği Yapılan Makaleler		Disiplinlerarası İşbirliği Yapılmayan Makaleler		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
	Düşük	8	34,8	196	45,9	204
Eşit	2	8,7	68	15,9	70	15,6
Yüksek	13	56,5	163	38,2	176	39,1
Toplam	23	100,0	427	100,0	450	100,0

Sağlıklı bir karşılaştırma yapabilmek adına sayılar dengeli dağılım göstermese de, TR adresli bilginbilim makalelerinde disiplinlerarası işbirliğine gidildiği takdirde bu makalelerin akran makale atıf etkisi açısından işbirliği yapılmayanlara göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıkma potansiyeli bulunduğu görünmektedir. Veri setimizdeki bilginbilimci yazarların yer aldığı makale sayısının 97 olduğu bilinmektedir. Ancak bu makalelerin %76'sı ya tek yazarlıdır ya da Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde görev yapan kişiler dışında herhangi bir kişi yazar listesinde yer almamaktadır. Bu çalışmalara daha yakından bakıldığında, %54'ünün düşük, %20'sinin eşit ve %26'sının yüksek akran makale atıf etkisine sahip olduğu görülmektedir.

TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisinin yıllara göre nasıl bir değişim gösterdiği Tablo 15'te gösterilmektedir. Görüldüğü üzere 1980 yılına kadar WoS veritabanında dizinlenmiş üç TR adresli bilgilim makalesinin akran makale atıf etkisi ortanca değere göre ya düşük ya da eşittir. Toplam makale sayısı az olmakla birlikte, 1980 yılı itibariyle başlayan 10 yıllık süreçte akran makale atıf etkisinin yüksek ya da eşit olduğu, ortanca değer altında kalmadığı görülmektedir. Ancak 1990-1995 yılları arasını kapsayan dönemde yayımlanan toplam dokuz TR adresli bilgilim makalesinin sadece bir tanesi ortanca değer üzerinde atıf olarak akranlarına göre yüksek akran makale atıf etkisine sahip olmuştur. Bu durum 1990-1995 arasında Türk bilgilim literatürünün yer aldığı düzlemde makalelerinin akranlarına göre yeterince ilgi görmediğini göstermektedir. 1996-2000 yılları arasındaki beş yıllık dönemde yayımlanan 16 makalenin yarısı akranlarına göre yüksek atıf etkisine sahiptir. Bir önceki beş yıllık döneme nazaran artan makale sayısının yanında akran makale atıf etkisinin de olumlu yönde geliştiği söylenebilir. Aynı şekilde 2001-2005 yılları arasında yayımlanan TR adresli 41 makalenin yarısından fazlası yüksek akran makale atıf etkisine sahiptir. 2006-2010 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde yayımlanmış TR adresli 44 makalenin akranlarına göre atıf etkisi yüksekken, 42'sinin ise düşük olduğu saptanmıştır. 2011-2015 yılları arasındaki beş yıllık dönemde yayımlanmış TR adresli bilgilim makalelerinin %51'inin akran makale atıf etkisi yüksek iken %41'inin düşüktür. 2016 yılından 2020 yılına kadarki dönemde yayımlanmış TR adresli bilgilim makalelerinin akranlarına göre yaklaşık %46'sının atıf etkisinin düşük, %34'ünün yüksek ve %20'sinin ise eşit olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 15).

Araştırma verilerinin toplandığı tarihe yakın yıllarda akran makale atıf etkisinin eşit olarak sınıflandığı makale oranının görece olarak yüksek olması, bu çalışmada kullanılan ölçeğin zamana yönelik duyarlılığı ile ilişkilidir. Atıf alabilmek adına zamana ihtiyacı olan konular ve bu konuların yayımlandığı dergiler, akran makale atıf etkisi gibi ortanca değerinin temel alındığı hesaplamalarda kimi zaman ayırt edici yönleri törpüleyebilmektedir. Bir bakıma geleneksel etki faktörü hesaplamasında kullanılan iki yıllık atıf penceresine ek olarak beş yıllık atıf

penceresine dayanan etki faktörünün de *JCR* aracılığıyla sunulması konunun zaman boyutunu gözler önüne sermektedir.

Tablo 15. TR adresli 450 bilgilim makalesinin akran makale atıf etkisinin yıllara göre değişimi

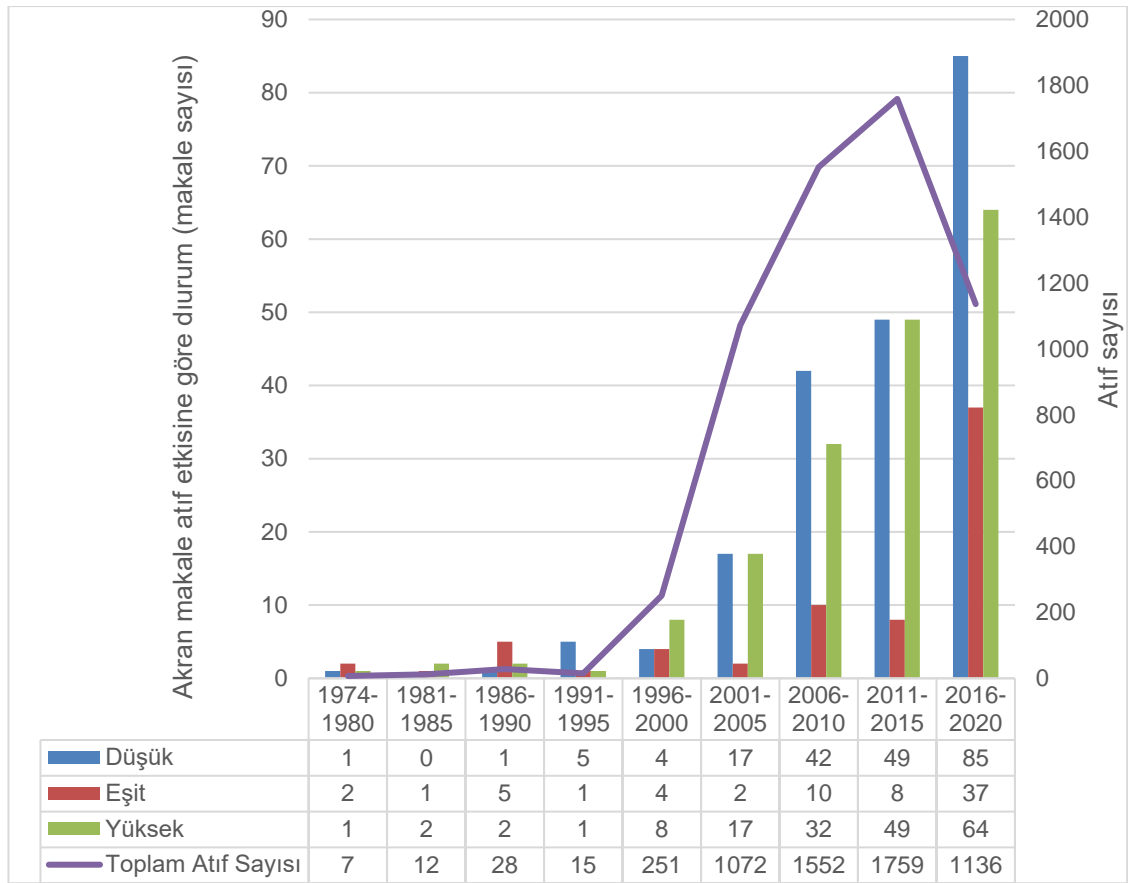
Yıl	Düşük		Eşit		Yüksek		Toplam Makale Sayısı
	N	%	N	%	N	%	
1974	0	0	1	100	0	0	1
1976	1	100	0	0	0	0	1
1978	0	0	1	100	0	0	1
1980	0	0	0	0	1	100	1
1984	0	0	1	33	2	67	3
1987	0	0	3	60	2	40	5
1989	0	0	1	100	0	0	1
1990	1	50	1	50	0	0	2
1992	0	0	1	50	1	50	2
1993	2	100	0	0	0	0	2
1995	3	100	0	0	0	0	3
1996	0	0	1	33	2	67	3
1997	1	33	0	0	2	67	3
1998	1	17	2	33	3	50	6
1999	1	50	0	0	1	50	2
2000	1	50	1	50	0	0	2
2001	2	67	0	0	1	33	3
2002	5	56	0	0	4	44	9
2003	1	25	0	0	3	75	4
2004	4	44	0	0	5	56	9
2005	5	45	2	18	4	36	11
2006	8	53	2	13	5	33	15
2007	6	40	3	20	6	40	15
2008	9	43	1	5	11	52	21
2009	11	61	2	11	5	28	18
2010	8	53	2	13	5	33	15
2011	8	38	1	5	12	57	21
2012	3	43	0	0	4	57	7
2013	11	44	5	20	9	36	25
2014	12	46	1	4	13	50	26
2015	15	56	1	4	11	41	27
2016	23	61	4	11	11	29	38
2017	17	45	4	11	17	45	38
2018	23	46	8	16	19	38	50
2019	15	52	5	17	9	31	29
2020	7	23	16	52	8	26	31
Toplam	204	45	70	16	176	39	450

1980 yılından itibaren bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisi ve toplam atıf sayıları beşer yıllık dönemler halinde Şekil 16'da sunulmaktadır. 1974-1980 yılları arasında yayımlanmış bilgilim makalelerinin %25'i düşük, %50'si eşit ve %25'i yüksek akran makale atıf etkisine sahiptir. Bu döneme ait ve yüksek akran makale atıf etkisine sahip tek makale en az biri bilgilimci olan çok yazarlı bir ekip tarafından uluslararası işbirliğiyle yazılmıştır. Beş yıllık dönemler içerisinde sayıca en az TR adresli bilgilim makalesinin yer aldığı 1981-1985 yılları arasında, akranlarına göre atıf etkisi düşük makale bulunmamaktadır. 1986-1990 yıllarında yayımlanmış makaleler arasında en yüksek paya sahip grup akran makale atıf etkisi eşit olan gruptur. Söz konusu dönemdeki makalelerin %63'ünün akranlarından ne yüksek ne de düşük sayıda atıf aldığı saptanmıştır. Bu dönemde, akran makale atıf etkisi eşit veya düşük olan makalelerde ulusal veya uluslararası işbirliği yapılmamış olup tek yazarlı çalışmalar olarak dizine girmiştir. 1991-1995 yılları arasını kapsayan dönem önceki yıllara göre bir ölçüde farklılık göstermektedir. Bu döneme kadar hiçbir beş yıllık dönemde TR adresli bilgilim makaleleri arasında düşük akran atıf etkisini sahip makaleler çoğunlukta olmamıştır. 1991-1995 yılları arasındaki TR adresli bilgilim makalelerinin %71'i akran makale atıf etkisinin düşük olan çalışmalardır. Bu dönemde yayımlanmış tek yüksek akran makale atıf etkisine sahip olan çalışma ulusal işbirliğiyle yapılmıştır. 1996-2000 yılları arasında ise TR adresli bilgilim makalelerinin yarısının akranları içindeki etkisinin yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca bu dönemde yayımlanmış TR adresli yüksek akran makale atıf etkisine sahip bilgilim makalelerinin %88'i uluslararası işbirliği içerisinde hazırlanmıştır.

2001-2005 yıllarını kapsayan dönemden başlayarak TR adresli bilgilim makalelerinin sayısında artış olduğu görülmektedir. 2001-2005 yılları arasındaki TR adresli bilgilim makalelerinde akran makale atıf etkisi düşük ve yüksek olanların oranı birbirine eşittir. Akran makale atıf etkisi eşit olan makaleler birçok dönemde olduğu gibi azınlıktadır.²⁰ 2006-2010 yılları aralığında WoS'ta dizinlenmiş 84 TR adresli bilgilim makalesinin %50'sinin akran makale atıf etkisi

²⁰ Araştırmamız kapsamında incelenen dokuz dönem içerisinde sadece iki dönemde (1974-1980 ve 1986-1990) akran makale atıf etkisi eşit olarak nitelendirilen makaleler çoğunluğu oluşturmaktadır.

düşüktür. Bu dönemde akran makale atıf etkisi düşük olanların yalnızca %12'sinde uluslararası işbirliği söz konusudur. 2011-2015 arasında WoS'ta dizinlenmiş TR adresli 106 makalenin akran makale atıf etkisi düşük ve yüksek olanların oranının eşit olduğu (%46), 2016-2020 yılları arasındaki makalelerin ise %46'sının düşük, %20'sinin eşit ve %34'ünün yüksek olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 16). Son dönemdeki yüksek akran makale atıf etkisine sahip makalelerin %86'sı birden fazla yazarın katkısı ile yazılmıştır.

Şekil 16. Dönemler halinde toplam atıf sayıları ve ortanca değerlerine göre TR adresli bilgilim makalelerinin durumu

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, ülkelerin ekonomik olarak kalkınmasında ve refah düzeylerinin artmasında önemli bir etkidir. Fikirlerin araştırmalara ve bilimsel çalışmalara aktarılması, devamında pratiğe dökülmesi yani yeni uygulamaların hayata geçmesi bu sürecin domino taşlarıdır. Elbette her bir sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesi ve desteklenmesi önem arz etmekte ve isabetli analizlerin yapılarak büyük resmin görülmesi gerekmektedir. Bu sayede yapılan yatırımların verimliliği artacak, ekonomik büyümeye katkı sağlanabilecektir (Akçığit ve Özcan-Tok, 2020, s. 11). Bu sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesi bağlamında bilimsel yayınların niteliğinin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların değerli olduğu düşünülmektedir. Öte yandan sayılara dayalı olarak niteliğin ölçülmeye çalışıldığı örnekler konunun özünün doğru şekilde anlaşılmasına kimi zaman engel olmaktadır. Bu araştırmada yapılmak istenen kaliteyi ölçmeyi hedeflemekten çok, niceliksel değerlendirme yaparken kullanılan araçların olası yan etkilerini göstererek farklı bir ölçeği TR adresli bilgibim makaleleri örneğinde ele almaktır. Bu doğrultuda bu bölümde, Türkiye'nin dünya bilgibilim literatürüne katkısı özelinde bilimsel yayın performansının akran makale atıf etkisi aracılığıyla değerlendirildiği araştırmamızın sonuç ve önerilerine yer verilmektedir.

5.1. SONUÇ

Türkiye'nin bilim ve teknoloji alanında lider ülkeler ile rekabet edebilecek düzeye gelmesi için üç önemli unsurdan (üniversiteler, araştırmacılar ve yayınlar) biri olan yayınların niceliğinin yanı sıra niteliğinin de ölçümü ile ilgili çok sayıda çalışma yapılıyor olmasına karşın üzerinde uzlaşılabilen bir ölçek henüz geliştirilememiştir. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi amaç ve araç arasındaki duyarlılığın birçok faktörden kolaylıkla etkilenmesi, daha da kötüsü zaman içinde aracın manipüle edilebilmesi ya da aracın amaç haline gelmesidir.

Bu çalışmada mevcut niceliksel ölçümlerden bazı yönleriyle ayrılan akran makale atıf etkisi, kuramsal olarak tartışmaya açılmakta ve örnek bir veri seti aracılığıyla TR adresli bilgibilim makalelerinin sorgulanması hedeflenmektedir. Bilindiği üzere

hâlihazırda kullanılmakta olan araştırma değerlendirme çalışmalarının temeli yayın sayısı, atıf sayısı veya dergi etki faktörü gibi ölçümlere dayanmaktadır. Günümüzde araştırma değerlendirmede kullanılan araçlara (dergi etki faktörü, h-indeksi, görelî atıf etkisi vb.) alternatif ya da onları destekleyici bir araç olarak geliştirilen akran makale atıf etkisi aracılığıyla bilimsel yayınların akranları ile kıyaslanması ve performansları hakkında yorum yapılabilmesi mümkün olmaktadır.

Araştırma kapsamında bir uluslararası dizinde 1974 yılından 2020 yılına kadar yayımlanmış TR adresli bilgilim makaleleri, dünya bilgilim literatürüne yapılan niceliksel katkı, söz konusu makalelerin atıf performansı bakımından akranları içindeki yeri (akran makale atıf etkisi), akran makale atıf etkisinin yıllara göre değişimi, yer aldıkları dergilerin etki faktörlerine göre konumu, çok yazarlık, disiplinlerarası işbirliği, ulusal ve uluslararası işbirliği, yazarların bilgilim kökenli olup olmadıkları gibi çeşitli başlıklar altında incelenmektedir.

1974-2020 yılları aralığında WoS'ta yayımlanmış TR adresli 450 bilgilim makalesi, akran makalelerin (TR adresli makalelerin yayımlandığı cilt ve sayılardaki tüm makaleler) yaklaşık %8'ini oluşturmaktadır. TR adresli bilgilim makalelerinin tüm bilgilim literatüre içindeki payı ise yaklaşık on binde 28'dir. Çünkü hem TR adresli araştırmacıların hiç makale yayımlamadıkları dergiler vardır, hem de TR adresli makalelerin yayımlandığı kimi dergilerde çok az sayıda TR adresli makale yayımlanmıştır.

TR adresli bilimsel yayınların sayısının özellikle 2000'li yıllardan itibaren hızlı bir yükselişe geçtiğini, 2006 yılında kısa süreli bir durgunluk dönemi geçirmesine rağmen genel olarak nicelik anlamında olumlu bir tablo ortaya koyduğu bilinmektedir (Akçığit ve Özcan-Tok, 2020, s. 13). Ancak olumlu görünen bu sayısal artışın aynı derecede niteliksel de olup olmadığı son yıllarda sıkça tartışılmakta, söz konusu yayınların atıf sayısı, atıf etkisi, yayımlandığı derginin etki faktörü vb. gibi ölçümler göz önüne alındığında tıp ve doğa bilimleri haricinde dünya ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (Tonta ve Akbulut, 2021, 405-406). Türkiye'nin bilgilim alanındaki performansı makale ve atıf sayıları dikkate alınarak değerlendirildiğinde ise nicelik anlamında genel olarak artmakla birlikte

yıllara göre düzensizlik gösterdiği gözlenmektedir. Makale üretimindeki düzensiz artışa karşın, bilgi yönetimi alanını çeşitli parametreler (Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü sayısı, öğretim elemanı sayısı gibi) açısından niceliksel büyüme içinde olduğu açıktır. İlgili alanda çalışan öğretim elemanlarının atıf dizinleri kapsamında makale üretme konusunda çok etkili olmadığı değerlendirilmektedir.

Araştırmamızda TR adresli 450 bilgilim makalesinin akranlarına göre atıf etkisinin %45'inin düşük, %16'sının eşit ve %39'unun ise yüksek olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla farklı metodolojik yaklaşımlarla yapılan önceki çalışmaların sonuçları kısmen doğrulanmıştır. Yani Türk bilgilim literatürünün atıflar bazında niceliksel anlamdaki olumlu ama sınırlı yükselişinin akranları ile kıyaslandığında da aynı performansı göstermediği görülmüştür.

TR adresli bilgilim makalelerinin üçte biri kendi alanı haricinde farklı WoS kategorilerinde de sınıflanmaktadır. Bunlar arasında en sık görünen kategori Bilgisayar Bilimidir. Yönetim ve İletişim, Bilgisayar Bilimini izleyen iki alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun hem WoS kapsamındaki sınıflandırma mantığı ile hem de bilgi yönetimi alanının disiplinlerarası olma özelliği ile yakından ilgisi bulunmaktadır. Buna karşın bilgi yönetimi alanında çalışan kişilerle diğer disiplinlerde görev yapmakta olan kişilerin bir araya gelerek ürettiği makale sayısı oldukça sınırlıdır. Bilgi yönetimi alanı dışındaki farklı disiplinlerden kişilerin bir araya gelerek bilgilim dergilerinde yayın yaptıkları anlaşılmaktadır.

1974 ve 2020 yılları arasında WoS kapsamında dizinlenen bilgilim ve kütüphanecilik dergilerinin 65'inde en az bir kez olmak üzere TR adresli araştırmacılar makale yayımlamışlardır. En fazla yayın yapılan dergi *Scientometrics* olurken, onu *Information Processing & Management* ve *Journal of Information Science* takip etmektedir. TR adresli bilgilim makalelerinin en fazla yayımlandığı ilk 10 derginin %70'i Q1 ve Q2'de, yani etki faktörüne göre yapılan gruplandırmanın üst kısmı olan %50'lik dilimde yer almaktadır. Akran makale atıf etkisine göre analiz yapıldığında ise makalelerin buldukları dergi çeyreklik dilimlerinin söz konusu makalelerin atıflarını değerlendirmede yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Örneğin, Q1'deki dergilerde yayımlanan TR adresli bilgilim makaleleri arasında yüksek ve düşük akran makale etkisine sahip

olanların oranı aynıdır. Bu bulgu aynı çeyreklik diliminde yer alan makalelerin buldukları derginin etki faktörü nedeniyle kategorik olarak atıf etkisi yüksek ya da düşük olarak nitelenmemesi gerektiğini de göstermektedir. Öte yandan bilinmektedir ki, dergi etki faktörü yüksek olan dergilerde yayın yapılması makalelerin görünürlüklerine olumlu katkı yapmaktadır. Bu bağlamda uygulanacak teşvik politikalarında dergi etki faktörü dikkate alınarak hesaplanan makalelerin yer aldıkları çeyreklik dilimler göz önünde bulundurulurken bu yayınların akran makale atıf etkisi de dikkate alınarak ödüllendirmelerin yapılması konusu tartışmaya açılabilir. Bu tür tartışmalar yapılırken nicelik temelli tüm ölçümlerin ödüllendirme mekanizması dışında bırakılması konusu da masaya yatırılabilir. Çünkü daha önce de ifade edildiği gibi amaç ile araç kısa sürede yer değiştirebilmekte, ödülü elde etme amaçlı çabalar birçok şeyin önüne geçebilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen TR adresli 450 bilgilim makalesine toplam 875 yazar katkı sağlamıştır. 717 yazarın yalnızca bir makalesi yayımlanmıştır. En fazla katkı sağlayan yazar bilgilim kökenli iken, onu takip eden dört yazar farklı disiplinlerde (Endüstri Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, Ekonometri, İstatistik vb.) görev yapmaktadır. TR adresli bilgilim makalelerinde çok yazarlık oranı yüksek olup (%74), bu durum ilgili makalelerin hiç atıf almama ihtimalini azaltmakta veya daha fazla atıf almalarını kolaylaştırmaktadır. Bunun yanı sıra TR adresli bilgilim makalelerinde birden fazla yazarın görev almasının söz konusu makalelerin atıf sayılarının yanı sıra akran makale atıf etkisine de olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür.

TR adresli bilgilim makalelerinin en az %78'i bu çalışma kapsamındaki kavramsal tanımı itibariyle bilgilim kökenli olmayan kişiler tarafından üretilmiştir. 1974 yılından 2020 yılına kadar WoS kapsamındaki bilgilim literatürüne Türkiye'deki bilgi yönetimi ve kütüphanecilik alanındaki kişilerin katkısının zayıf olması düşündürücüdür. Bu durumun temel nedeni veya nedenleri araştırılmalı, bilgilimcilerin uluslararası dizinlerde ve akranlarından daha fazla atıf performansı gösterebileceği ortamlar, eğitim modelleri, yaklaşımlar düşünülmelidir. Akran makale atıf etkisi ile yazarların bilgilimci olup olmaması

arasında çok net bir farklılık gözlenmese de, bilgilim kökenli olmayan araştırmacıların yer aldığı bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisinin, bilgilimciler tarafından yazılanlara nazaran daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bilgilim literatürüne alan dışından çok fazla araştırmacının katkı sağlaması, farklı bir deyişle araştırmacıların kendi alanı dışındaki dergilerde yayın yapmasının nedenleri bir başka araştırmanın konusu olabilir.

Ülkelerin, kurumların veya kişilerin bilim ve teknolojiye gelişmelere ayak uydurabilmesi için işbirliğine gitmesi kaçınılmazdır. Çünkü bu işbirlikleri söz konusu yayın sahiplerine farklı bakış açıları kazandırmakta, yeni fikirler açılmakta veya yapılan çalışmalarda verimliliğin artmasını sağlamaktadır. TR adresli bilgilim makalelerinde ulusal ve uluslararası işbirliğine yönelik elde edilen bulgulara göre, TR adresli 450 bilgilim makalesinin %29'unda uluslararası işbirliği, %55'inde ise ulusal işbirliği yapılmıştır. Alanda öncü ülkeler veya yabancı kurumlar ile işbirliğinin yapılmasının ülkemiz bilgilim literatürünün etkin bir şekilde ilerlemesine de katkı sağlayacağı düşünölmektedir. Araştırmamızda saptanan ulusal ve uluslararası düzlemde yapılmış olan işbirliklerinin TR adresli bilgilim makalelerinin akran makale atıf etkisine olumlu katkısı da bu düşünöneyi desteklemektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bilim dallarının ulusal ve uluslararası boyutta geldiği noktanın analiz edildiği birçok çalışma mevcuttur. Ancak bu çalışmalar ilgili bilim dallarının gelişimlerini daha çok yayın sayısı, kişi başına düşen yayın sayısı, atıf sayısı, dergi etki faktörü gibi niceliksel değerlendirmelere imkân veren bakış açılarıyla incelemektedir. Bu çalışma metodolojik yaklaşımı ile Türkiye'nin bilgilim literatüründe yer aldığı düzlemde nasıl bir performans gösterdiğinin ve akran makale atıf etkisi yoluyla, atıfların amaç değil araç olarak nasıl kullanılabileceğinin örneklendiği bir çalışmadır. Bu sayede farklı disiplinlerdeki araştırmacılar da her bir bilimsel çıktıının akranları içindeki yerini/performansını görebilir, bu doğrultuda isabetli değerlendirmelerde bulunabilir. Bu değerlendirmelerin sonucunda indeksli dergilerde yayımlanan makalelerin ya da araştırmacıların ödüllendirilmesi stratejisinin gözden geçirilerek akademik teşvik politikalarının iyileştirilmesi

mümkün olabilecektir. Yine de tek bir ölçüye dayanan kararlar uygulamada çeşitlik sorunlar yaratabildiğinden akran makale atıf etkisi de dâhil olmak üzere tüm ölçüvlerin kullanımında dikkatli olunması gerektiği önerilmektedir.

Uluslararası veritabanlarında ya da indeksli dergilerde yayın yapmanın yayımlanan makalelerin kalitesi hakkında yeterli bilgi vermediği açıktır (Tonta ve Akbulut, 2020, s. 405). Bu nedenle araştırmamızda, uygulanmakta olan teşvik politikalarından yararlanan araştırmacıların hangilerine sağlanan teşviklerin yerinde olduğuna dair destekleyici çalışmalarda akran makale atıf etkisinden yararlanılabilir. Ayrıca akademik yükselme ve atanma şartlarını sağlayanlar arasında seçicilik ihtiyacının doğduğu noktada akran makale atıf etkisinin de bir ölçüv olarak dikkate alınması düşünülebilir. Ancak bu çalışmadaki çeşitli kısıtlılıklar nedeniyle yapıldığı şekliyle sadece atıf sayıları üzerinden değil, makalelere yapılan atıfların niteliği de incelenerek değerlendirmelerin yapılması daha sağlıklı olacaktır. Bu sayede bilim ve teknolojiye ayrılan sınırlı kamu olanaklarının amacına uygun olarak kullanımı sağlanabilecek, gerçekten bilime aç, araştırmanın hakkını veren akademisyenlerin su yüzeyine çıkması ve desteklenmesi söz konusu olabilecektir.

TR adresli bilgilim makalelerinin akranlarına göre atıf etkisi yer aldıkları dergilerin etki faktörlerine göre çok fazla değişmemektedir. Buradan çıkarılması gereken en önemli sonuç; araştırmacıların dergi etki faktörü yüksek veya yer aldıkları çeyreklik dilim Q1 ve Q2 olan dergilerde yayın yapmasının yeterli olduğu büyüsüne kapılmayıp yaptıkları çalışmaların her zaman daha yenilikçi, dikkat çekici ve nitelikli olması için çaba göstermeye devam etmesi gerektiğidir. Yine de bir makalenin atıf almamasının doğrudan kalite ile ilgisi olmayabileceği de gözden uzak tutulmalıdır.

Uluslararası işbirliğinin yapıldığı TR adresli bilgilim makalelerinin akranlarına göre daha yüksek atıf etkisine sahip olduğu aşikârdır. Bu sebeple bilgilim özelinde ya da diğer bilim dallarında da geçerli olmak üzere kurumların ve üniversitelerin uluslararası işbirliğini özendiren ya da teşvik ve imkân sağlayan politikalar geliştirmesi ve olanaklar sağlanması yönünde çalışmalar yapması önerilmektedir. Bu minvalde işbirliklerinin artmasına fırsat tanıyan yurtdışı eğitim olanakları

artırılabilir ve konferans katılımlarına verilen destekler gözen geçirilebilir (Akçığit-Tok ve Özcan, 2020, s. 75).

Bilgi yönetimi alanındaki kişilerin literatürde hem nicelik hem de nitelik açısından yeterince etkin olmadıkları görülmüştür. Daha açık bir ifadeyle TR adresli bilgibilim makalelerinde yer alan bilgibilim kökenli araştırmacıların sayısının oldukça düşük olmasının yanında makalelerinin akran makale atıf etkisinin de düşük olması düşündürücüdür. Bu noktada bilgibilimcilerin alanlarında daha fazla söz sahibi olmalarını ve etkili yayınlar çıkarabilmesi için üniversitelerin alandaki yayın politikalarını ve eğitim sistemlerini gözden geçirmesi önerilmektedir. Ayrıca bu ve benzeri çalışmalar aracılığıyla akran makale atıf etkisi yüksek olan çalışmalarda görev alan araştırmacılar ve kurumlarla işbirliğine gidilmesi de bilgibilimcilerin ve makalelerinin etkinliğini artıracaktır.

Araştırma performansının sayısallaştırılmasının kaçınılmaz olduğu noktada ölçüme konu olan veriler, ölçülmek istenen makul ölçüde temsil ediyorsa ve akran değerlendirmeleriyle harmanlanırsa söz konusu ölçüm anlamlı olur (Muller, 2019). Dolayısıyla bundan sonraki çalışmalarda bilimsel iletişimin bir türü olan makalelerin ve atıflarının sayılmasının kaçınılmaz olduğu noktada, çalışmaların akranları içindeki konumunun da ele alınarak performanslarının değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Daha sonraki aşamalarda ise atıfların neden yapıldığını ortaya koyan nitelik temelli araştırmalara geçilebilir ve akran makale atıf etkisinin ölçüm gücü artırılabilir. Atıflar ya da araştırma performans değerlendirme üzerine çalışan araştırmacıların ve bu konularla ilgili karar verici pozisyonda olan kişilerin dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmeleri yayın ve atıflara yönelik ölçümlerin doğasını anlamaya özen göstermeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abis Software and Technology. (2021). Akademik Veri & Performans Yönetim Sistemi (AVESİS) hakkında. Erişim adresi: <https://www.abisteknoloji.com.tr/#%C3%BCr%C3%BCnlerimiz>
- Akçığıt, U. ve Özcan-Tok, E. (2020). Türkiye bilim raporu. *Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları*, 43, Ankara. Erişim adresi: <http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/raporlar/Tu%CC%88rkiye%20Bilim%20Raporu.pdf>
- Aksnes, D.W. (2003). Characteristics of highly cited papers. *Research Evaluation*, 12(3), 159-170. <https://doi.org/10.3152/147154403781776645>
- Al, U. (2005). Çok yazarlılığın bilimsel iletişimdeki yeri. Küçük, M. E. (Yay. Haz.) *Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e Armağan* içinde (s. 31-41). Ankara, TKD. Erişim adresi: <https://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/multipleauthorship.pdf>
- Al, U. (2008). Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: Atıf dizinlerine dayalı bibliyometrik bir yaklaşım (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. Erişim adresi: <http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/133.pdf>
- Al, U. (2009a). Türkiye'nin göreceli atıf etkisi üzerine bilimsel bir çalışma. *Bilgi Dünyası*, 10(2), 231-244. <https://doi.org/10.15612/BD.2009.277>
- Al, U. (2009b). Türkiye'nin mühendislikteki bilimsel yayın performansı. Yazıcı, A. ve Hürler, K. (Ed.), Kimyon, Ç. (Yay. Haz.), *Elektrik Elektronik Bilgisayar Biyomedikal Mühendislikleri Eğitimi 4. Ulusal Sempozyumu 22-23-24 Ekim 2009 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bildiri-Panel Kitabı* içinde (s. 291-295), TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Eskişehir Şubesi. Erişim adresi: <https://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/emo.pdf>
- Al, U. ve Afzali, M. (2006). İran ve Türkiye'nin dünya bilginlik literatürüne katkıları: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 181-201. <https://doi.org/10.15612/BD.2006.373>

- Al, U. ve Soydal, İ. (2010). Bilgibilim alanında kendine atıf üzerine bir çalışma. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 349-364. <https://doi.org/10.15612/BD.2010.241>
- Al, U. ve Soydal, İ. (2014). Akademinin atıf dizinleri ile savaşı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31(1), 23-42.
- Al Lily, A.E. (2015). A crowd-authoring project on the scholarship of educational technology. *Information Development*, 32(5), 1707-1717. <https://doi.org/10.1177/0266666915622044>
- Balcı, M. (2014). Türkiye adresli Bilimsel Yayınlar ve Etik (video). Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=r_drE2iVKXw
- Björneborn, L. (2004). *Small-world link structures across an academic web space: A library and information science approach*. Yayınlanmamış doktora tezi. Royal School of Library and Information Science, Copenhagen. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/200110955_Small-World_Link_Structures_across_an_Academic_Web_Space_A_Library_and_Information_Science_Approach
- Bornmann, L. ve Mutz, R. (2015). Growth rates of modern science: A bibliometric analysis based on the number of publications and cited references. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(11), 2215-2222. <https://doi.org/10.1002/asi.23329>
- Braun, T. (1999). Bibliometric indicators for the evaluation of universities – intelligence from the quantitation of the scientific literature. *Scientometrics*, 45(3), 425-432. <http://doi.org/10.1007/BF02457602>
- Cano, V. (1999). Bibliometric overview of Library and Information Science Research in Spain. *Journal of the American Society for Information Science*, 50(8), 675-680.
- Chang, Y.W. (2011). A study of interdisciplinary in information science: using direct citation and co-authorship analysis. *Journal of Information Science*, 37(4), 369-378. <http://doi.org/10.1177/0165551511407141>

- Chang, Y.W. (2019). Are articles in library and information Science (LIS) journals primarily contributed to by LIS authors. *Scientometrics*, 121(1), 81-104.
<https://doi.org/10.1007/s11192-019-03186-w>
- CiTO. (2018). The citation typing ontology.
<https://sparontologies.github.io/cito/current/cito.html>
- Clarivate Analytics. (2021). Web of Science Core Collection help. Erişim adresi:
https://images.webofknowledge.com/images/help/WOS/hp_citation_report.html
- Clarivate Analytics. (2022a). Web of Science. Erişim adresi:
<https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search>
- Clarivate Analytics. (2022b). Web of Science. Erişim adresi:
<https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/the-history-of-isi/>
- Clarivate Analytics. (2022c). Web of Science. Erişim adresi:
<https://clarivate.com/news/back-future-institute-scientific-information-re-established-within-clarivate-analytics/>
- DORA. (2022). DORA About. Erişim adresi: <https://sfdora.org/about-dora/>
- EBSCO. (2022). About EBSCO. Erişim adresi: <https://www.ebsco.com/tr-tr>
- Elsevier. (2021). About Elsevier. Erişim adresi:
<https://www.elsevier.com/about/this-is-elsevier>
- European Patent Office (EPO). (2020). Patent Index 2020. Erişim adresi:
<https://www.epo.org/>
- Garfield, E. (1955). Citation indexes for Science. *Science*, 122(3159), 108-111.
Erişim adresi: <http://garfield.library.upenn.edu/papers/science1955.pdf>
- Garfield, E. (1970). Can criticism and Documentation of research papers be automated. *Current Contents/Life Sciences*, 13(9), 83. Erişim adresi:
<http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/V1p083y1962-73.pdf>

- Google Scholar. (2021). About Google Scholar. Erişim adresi: <https://scholar.google.com/intl/tr/scholar/about.html>
- Gülgöz, S., Yedekçioğlu, Ö.A. ve Yurtsever, E. (2002). Turkey's output in social science publications: 1970-1999. *Scientometrics*, 55(1),103-121. <https://doi.org/10.1023/A:1016055121274>
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2019). Tez yazım yönergesi- örnek tez yazım şablonu. Erişim adresi: http://fs.hacettepe.edu.tr/sosbil/dosyalar/tez_teslim/YENI_2019_Tez%20Yaz%C4%B1m%20Y%C3%B6nergesi.doc
- Herbst, M. (2007). Financing public universities: The cases of performance funding. Dordrecht: Springer. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/316620945_Financing_Public_Universities_The_Case_of_Performance_Funding/link/5e9030574585150839cec1e3/download
- Ioannidis, J.P.A., Baas, J., Klavans, R. ve Boyack, K.W. (2019). A standardized citation metrics author database annotated for scientific field. *PLoS Biology*, 17(8): e3000384. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.3000384>
- Journal Citation Reports. (2021). Journal Citation Reports. Erişim adresi: <https://jcr.clarivate.com/>
- Karasözen, B., Bayram, Ö. G. ve Zan, B. U. (2009). 1997-2006 Türkiye bilim göstergeleri analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 4-21. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/815037>
- Lund, B.D. (2020). Who really contributes to information science research? An analysis of disciplinarity and nationality of contributors to ten top journals. *Malasian Journal of Library & Information Science*, 25(3), 15-29. Emporia State University, USA. Erişim adresi: <https://mjlis.um.edu.my/index.php/MJLIS/article/view/27806/12535>

- Muller, J.Z. (2019). (Çev. A. Kamacıoğlu). *Sayıların diktatörlüğü: başarıyı rakamlarla ölçme saplantısı ve çözüm yolları*. İstanbul: The Kitap.
- Nicholas, D., Rodríguez-Bravo, B., Watkinson, A., Boukacem-Zeghmouri, C., Herman, E., Xu, J., Abrizah, A. ve Świgon, M. (2017). Early career researchers and their publishing and authorship practices. *Learned Publishing*, 30(3), 205-217. <https://doi.org/10.1002/leap.1102>
- Ocholla, D.N. ve Ocholla, L. (2007). Research in Library and Information Science in South Africa: an analysis of journal research output from 1993-2006. *South African Journal of Libraries and Information Science*, 73(2),109-118. Erişim adresi: <https://journals.co.za/doi/pdf/10.10520/EJC61274>
- ORCID Connecting Research and Researchers. (2021). About ORCID. Erişim adresi: <https://info.orcid.org/what-is-orcid/>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/236031787_Statistical_Bibliography_or_Bibliometrics
- Publons. (2021). Our mission - Publons. Erişim adresi: <https://publons.com/about/mission/>
- Siddique, N., Rehman, S.U., Khan, M.A. ve Altaf, A. (2021). Library and information science research in Pakistan: A bibliometric analysis, 1957–2018. *Journal of Librarianship and Information Science*, 53(1), 89-102. <https://doi.org/10.1177/0961000620921930>
- Tague-Sutcliffe, J. (1992). An introduction to informetrics. *Information Processing and Management*, 28(1), 1-3. [https://doi.org/10.1016/0306-4573\(92\)90087-G](https://doi.org/10.1016/0306-4573(92)90087-G)
- Tahamtan, I., Afshar, A.S. ve Ahamdzadeh, K. (2016). Factors affecting number of citations: a comprehensive review of the literature. *Scientometrics*, 107(3), 1195-1225. <https://doi.org/10.1007/s11192-016-1889-2>

- Tamdoğan, O.G. (2009). Bilgi üretiminde yazın ürünleri ve kütüphaneler: Atıfların tespiti ve analiz yoluyla araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(2), 254-277. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/815014>
- Taşkın, Z. ve Doğan, G. (2019). Araştırma değerlendirmesi üzerine San Francisco Deklarasyonu. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(1), 67-70. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/719650>
- Tenopir, C., Dalton, E., Fish, A., Christian, L., Jones, M. ve Smith, M. (2016). What motivates authors of scholarly articles? The importance of journal attributes and potential audience on publication choice. *Publications*, 4(3), 22. <https://doi.org/10.3390/publications4030022>
- Tiryaki, O. (2014). Bilimsel yayın hazırlama teknikleri. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 143-155. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/237510>
- Tonta, Y. (2014). Akademik performans, öğretim üyeliğine yükseltme ve yayın destekleme ölçütleriyle ilgili bir değerlendirme. Erişim adresi: <http://eprints.rclis.org/23495/>
- Tonta, Y. (2017a). TÜBİTAK Türkiye adresli bilimsel yayınları teşvik (UBYT) programının değerlendirilmesi. TÜBİTAK, Ankara. Erişim adresi: <https://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-tubitak-ubyt-programinin-degerlendirilmesi.pdf>
- Tonta, Y. (2017b). Türkiye'de yayımlanan ve Web of Science'ta dizinlenen dergilerle ilgili bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(4), 449-482. <https://doi.org/10.24146/tkd.2017.21>
- Tonta, Y. (2018). Araştırma değerlendirme üzerine. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2018/12/arastirma-degerlendirme-uzerine>
- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2020). Performansa dayalı akademik teşvik sistemleri üzerine. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2020/09/performansa-dayali-akademik-tesvik-sistemleri-uzerine/>

- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2021). Uluslararası dergilerde yayımlanan Türkiye adresli makalelerin atıf etkisini artıran faktörler. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(3), 388-409. <https://doi.org/10.24146/tk.933159>
- Tonta, Y. ve Al, U. (2022a). Üniversitelerde rant kollama. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2022/03/universitelerde-rant-kollama/>
- Tonta, Y. ve Al, U. (2022b). Yüksek öğretimde kaliteyi sayılarla ölçme yanılığı. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2022/04/yukse-ogretimde-kaliteyi-sayilarla-olcme-yanilgisi/>
- Tripathi, M., Jeevan, V.K.J., Babbar, P. ve Mahemei, L.K. (2018). Library and information science research in BRICS countries. *Information and Learning Science*, 119(3-4), 183-202. <https://doi.org/10.1108/ILS-10-2017-0101>
- Türk Dil Kurumu. (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Ucar, I., López-Fernandino, F.L., Rodriguez-Ulibarri, P., Sesma-Sanchez, L. Urrea-Micó V. ve Sevilla, J. (2014). Growth in the number of references in engineering journal papers during the 1972–2013 period. *Scientometrics*, 98(3), 1855-1864. <https://doi.org/10.1007/s11192-013-1113-6>
- Ulusoy, G. (2007). Disiplinlerarası araştırma ve eğitim. *Değişim Çağında Yüksek Öğretim: Global Trendler-Paradigmatal Yönelimler*, s. 389-398. Yaşar Üniversitesi, İzmir. Erişim adresi: https://research.sabanciuniv.edu/16947/1/G_Ulusoy_Chapter_Degisim_Ca_ginda_Yukse-ogrenim.pdf
- Vann, M.G. (2003). Of rats, race and race: The Geart Hanoi Rat Massacre, an episode in French colonial history. *French Colonial History*, 4, 191-203. Erişim adresi: <http://muse.jhu.edu/article/42110>
- Walters, W.H. ve Wilder, E.L. (2016). Disciplinary, national and departmental contributions to the literature of library and information science, 2007-2012.

Journal of the Association for Information Science and Technology, 67(6), 1487-1506. <https://doi.org/10.1002/asi.23448>

Waltman, L. (2016). A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of Informetrics*, 10(2), 365-391. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2016.02.007>

Wheelan, C. (2018). (Çev. A. Atav). *Çıplak İstatistik*. Ankara: Buzdağı Yayınevi.

White, E.C. (1985). Bibliometrics: From curiosity to convention. *Special Libraries*, 76(1), 35-42.

Willard, P., Kennan, M. A., Wilson, C. S. ve White, H. D. (2008). Publication by Australian LIS academics and practitioners: A preliminary investigations. *Australian Academic and Research Libraries*, 39(2), 65-78. Erişim adresi: <https://researchoutput.csu.edu.au/ws/portalfiles/portal/8749829/PID13673.pdf>

Yavan, N. (2019). Türkiye'deki coğrafyacıların uluslararası yayın performansı (1945-2015): Son 10 yılda (2005-2015) ne değişti? *International Journal of Geograpy and Geograpy Education*, 39, 121-150. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igge/issue/42915/491350>

YORDAM. (2022). YORDAM. Erişim adresi: <https://www.yordam.com/index.php>

Yurtsever, E. (2018). Bilimsel yayınlar nasıl değerlendirilmeli- San Francisco Deklarasyonu. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2018/09/bilimsel-yayinlar-nasil-degerlendirilmeli/>